EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII PHILO-SVFSNIGO S -PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XXIV Editat de L M Lopatin Cartea I ( ) IANUARIE - FEBRUARIE - MOSCOVA Tnpo-itografia Parteneriatului I N Kushnrevya K str Pimenovskaya, suspin hom Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Etica Maeterlinck V Hvostov i Transformarea conceptului de conștiință în epistemologia modernă și rolul lui Shushiye în această mișcare N Lossky treizeci Monism și pluralism L Lopatina Despre scopurile și principiile pedagogiei M M Rubinstein i Bolzano și teoria științei V Nutsubidze Critică și bibliografie I Pliant bibliografic yui Societatea Psihologică din Moscova (Rapoartele ședințelor) iob Anunturi Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Etica Maeterlinck I Maeterlinck în știința moralității De multe ori am avut ocazia să exprim ideea că problema etică nu este o problemă numai a rațiunii teoretice Punând problema datoriei, a numirii omului, intrăm într-o regiune în care nu este suficient să folosim doar datele experienței în sensul obișnuit al cuvântului, acea experiență care a servit până acum drept bază științelor pozitive, și prelucrarea acestei experiențe prin intermediul gândirii noastre logice Și în plus, nu numai datele experienței exterioare, care stau la baza științelor lumii fizice materiale, ci și datele experienței interioare, psihice, în măsura în care sunt folosite de știința psihologică, se dovedesc a fi insuficiente Această ultimă experiență ne explică mecanismul experiențelor noastre conștiente, ne familiarizează cu cursul gândirii umane, cu procesul senzației și percepției, cu geneza sentimentelor și a actelor voliționale Toate acestea sunt extrem de importante pentru etică, dar toate acestea nu ne conduc la întrebările sale finale Pe baza datelor științifice, ne putem forma o idee destul de satisfăcătoare despre lumea exterioară în care trăiește omul, pe care o stăpânește treptat cu ajutorul) Vezi în special cartea mea Personalitatea morală și societatea* ( ), pp i- Vezi, de asemenea, pamfletul meu Psihologia femeilor* ( ), pp - Întrebări de filosofie, KN II Biblioteca "Runivers" V cozi cunoștințe științifice și pe care le poate folosi din ce în ce mai mult în direcția în care dorește Ne formăm un concept și despre acele nevoi care sunt inerente unei persoane, despre mecanismul intern prin care viața sa conștientă este controlată, despre acele scopuri pe care o persoană și-o stabilește, despre acele dificultăți care se întâlnesc în implementarea lor, despre acele ciocniri b, în care acestea intră în contact unele cu altele Pe baza acestor date, putem clarifica pentru noi înșine ce anume numesc oamenii fericire, în ce măsură este posibil un acord între ei cu privire la problema conținutului fericirii, în ce măsură fericirea este realizabilă pentru ei și prin ce mijloace cea mai durabilă fericire este asigurată Ne putem explica, de asemenea, sub influența a ceea ce Factori a avut loc evoluția vederilor umane asupra comportamentului și acele norme sociale prin care oamenii încearcă să regleze relațiile membrilor comunității Într-un cuvânt, cunoștințele empirice contribuie foarte mult la elaborarea întrebărilor etice și este imposibil să ne imaginăm un sistem etic mai mult sau mai puțin satisfăcător pentru omul modern decât dacă este construit pe o bază largă de date științifice în sensul obișnuit al cuvânt Și totuși, aceste date singure nu sunt suficiente pentru a rezolva problema etică Chiar dacă oamenii de știință și filozofii ar fi de acord că fericirea constă într-o viață corespunzătoare condițiilor naturii umane, în măsura în care ne este cunoscută din experiența fiziologică și psihologică, și în acest fel să stabilească standarde pentru realizarea

celor mai stabile și mai ample posibilă fericire, atunci problema etică este departe de a fi ar fi permisă În primul rând, nicio etica eudemonistă nu ne poate explica în mod adecvat caracterul imperativ care este inerent conștiinței morale a omului Toate rețetele ei vor fi întotdeauna condiționate Ele sunt obligatorii pentru o persoană numai în măsura în care Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK cât de mult își dorește fericirea și, mai mult, tocmai în sensul fericirii cât mai puternice și cât mai ample în conținut Dar nimeni nu poate fi forțat să-și caute fericirea și toate prescripțiile pentru eudemonism devin redundante dacă un om declară că nu-și prețuiește fericirea, sau preferă fericirea durabilă și largă pe care i-o recomandă moraliștii, fericirea vreunui moment incitant, oricât de trecător și foarte grosier Același lucru se poate spune despre binele comun, despre care uneori se presupune că stă la baza eticii eudemoniste La urma urmei, este obligatoriu numai în măsura în care o persoană este convinsă că, dintr-un anumit motiv, umanitatea însăși este necesară cu toată bunăstarea și fericirea ei La toate sfaturile de a-și da viața în slujba oamenilor și a umanității în ansamblul ei, de a se devota creării bunăstării maselor umane, se poate răspunde cu întrebarea: ce valoare are umanitatea și de ce ar trebui să o pun existența și bunăstarea mai presus de a mea și, în general, să-i dau un sens cândva? Etica eudemonistă nu este în măsură să răspundă la toate aceste întrebări; în general, cunoștințele noastre nu sunt în măsură să le dea un răspuns până când nu depășește limitele experienței în sensul științific general al cuvântului În al doilea rând, etica eudemonistă în esență nu este etica reală În etică, căutăm un răspuns la întrebarea cine ar trebui să considerăm o persoană morală și ce este datoria morală Eudemoniștii ne descriu ce este fericirea și prin ce mijloace se obține Dar, până la urmă, a fi o persoană fericită și a fi o persoană demnă nu sunt același lucru, iar afirmația că o datorie morală constă în a contribui la bunăstarea proprie și a celorlalți și în a le aduce în armonie ignoră doar cele mai acute întrebări ale constiinta morala Ceva foarte important lipsește într-o astfel de construcție a moralității, deoarece fiecare dintre noi nu poate decât să fie conștient că * Biblioteca "Runivers" V cozi Căsătoria cu fericirea și slujirea datoriei morale nu sunt, până la urmă, deloc același lucru, chiar dacă întreaga umanitate este declarată purtătoare a fericirii De aceea, atunci când rezolvăm o problemă morală, trebuie să cauți noi modalități și să te străduiești să extinzi materialul dincolo de limitele care îi sunt stabilite în știința pozitivă Această nevoie de extindere a materialului începe să se facă simțită tocmai în vremea noastră a crizei morale a umanității gânditoare, care a propus o revizuire a problemei morale în chiar fundamentele ei Din diferite părți și în diferite Formulări, sunt înaintate propuneri pentru a aduce la lucru acele aspecte ale spiritului uman, cărora filozofii și moraliștii le-au acordat până acum prea puțină atenție Ideea lui Kant despre rațiunea practică și cunoașterea morală bazată pe aceasta, exprimată în postulatele conștiinței morale, în mare măsură uitate de Filosofie, este reînviată Unii vorbesc despre un tip aparte de intuiție, care se apropie de instinct și înrădăcinată în viața însăși, ca pe o nouă cale de pătrundere filosofică, alții preferă să vorbească despre un sentiment cosmic inerent omului, alții evidențiază experiența religioasă etc În toate aceste curente, un gând comun: întrucât problema morală este problema întregii vieți a unei persoane, ca ființă rațională, atunci tot materialul care dă viața umană în ansamblu ar trebui să fie implicat în rezolvarea acesteia, fără a ignora mărturia sentimentelor

noastre , actele noastre volitive, într-un cuvânt, nici unul din experiențele noastre Până acum, toate aceste date au fost considerate prea subiective și aleatorii A sosit momentul să facem o încercare serioasă, dacă este posibil să extragem din ele un conținut obiectiv, obligatoriu pentru toți și dacă nu vom ajunge aici un astfel de material care să ne conducă la adâncimi mai mari ale conștiinței morale, Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK ce ne-au fost la dispoziție pe baza experienței științifice generale În aceste condiții, lucrările unor astfel de autori prezintă un interes deosebit pentru moralist, de la care se poate aștepta o bogăție deosebit de mare de experiențe spirituale în viitor Numai el poate dezvolta în sine intuiția necesară unei formulări profunde a chestiunii datoriei morale care trăiește cea mai largă și mai intensă viață posibilă Dacă intuiția este vocea vieții însăși, atunci este cu atât mai audibilă, cu atât mai intense sunt procesele de viață decât manifestarea lor cu mai multe laturi În acest sens, în opinia mea, oamenii care practică arta, în special poeții și artiștii cuvântului în general, sunt mult mai favorabil plasați decât oamenii de știință și filozofii Un om de știință fotoliu, deja în alcătuirea sa spirituală, nu este de obicei capabil să experimenteze plenitudinea senzațiilor și impresiilor care cade în seama unei naturi artistice bogate, iar însuși modul de viață al unui om de știință nu contribuie la acest lucru Desigur, pe de altă parte, un artist, un artist, este rareori înzestrat cu capacitatea unei sistematizări strict logică a gândurilor și experiențelor sale, iar o astfel de sistematizare este cu siguranță necesară în etică, ca în orice știință Dar, pe de altă parte, numai el îl poate familiariza pe taxonom cu acea profunzime și amploare a experienței etice, care se dovedește a fi nu mai puțin necesară Artistul însuși să nu poată aduce la unitatea logică plinătatea experiențelor sale morale Această muncă poate fi făcută pentru el de către alți oameni Pe de altă parte, el poartă în sine o sursă mult mai abundentă de experiență morală și este capabil să transmită însuși conținutul acesteia nu numai în Formule abstracte de gândire, ci și în imagini vii ale Fanteziei Și această ultimă proprietate a artistului în domeniul etic primește și o valoare aparte Ideea este că aici trebuie să ajungem la idei atât de profunde și absolute în conținutul lor încât Biblioteca "Runivers" V cozi gândirea noastră discursivă nu reușește să le stăpânească conținutul Este mult mai bine exprimată printr-o imagine simbolică, printr-o metaforă reușită, decât printr-o definiție logică precisă Desigur, pentru a înțelege astfel de simboluri și imagini, este necesară și o anumită experiență interioară din partea celui care se va familiariza cu ele Un om care este lipsit de această experiență va suporta la fel de puține dintre ele ca o înclinație din descrierea culorilor și culorilor Dar într-o măsură mai mare sau mai mică, toți oamenii au o astfel de experiență Este cel mai puțin disponibil pentru oamenii de știință pur fotoliu De aceea sistemele etice create de astfel de oameni ne lovesc adesea cu uscăciunea și lipsa de conținut Dacă artistul însuși creează rareori un sistem etic dezvoltat, atunci nu orice taxonom este potrivit pentru prelucrarea datelor experienței morale Pentru a face acest lucru, este necesar să aveți nu numai un cap logic bine pregătit, ci și o experiență morală proprie, deși nu la fel de bogată și subtilă ca experiența unui artist *) Considerații similare m-au condus deja o dată la încercarea de a prezenta într-o formă sistematică concepția morală a lui Henrik Ibsen Cu același spirit, acum trec la prezentarea eticii lui Maurice Maeterlinck Maeterlinck este, fără îndoială, unul dintre acei poeți care oferă un material enorm

pentru construirea unui sistem moral El nu a construit unul singur Deși multe dintre lucrările sale par a fi filozofice în aparență, ele sunt, de fapt, la fel de mult o operă de artă ca și dramele și poeziile Sunt împrăștiate o mulțime de imagini artistice, multe subtile și profunde i) Vezi Rauh, L'expérience morale (ed a II-a) pentru mai multe despre aceasta "Eseu despre istoria doctrinelor etice" al meu (ed a II-a, , pp -) Vezi cartea mea Moral Personality and Society* (ed Klochkov, T T), pp - , Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK trăirea este exprimată în limbajul simbolurilor și metaforelor Dar nu există nicio aparență de sistem care să fie terminat în aparență și procesat logic și, într-adevăr, nu poate exista, din cauza naturii generale a operei autorului nostru Altcineva trebuie să se ocupe de sistematizare, iar în acest articol voi încerca să fac această sarcină cât pot de bine Nu știu ce impresie va avea cititorul din această experiență, dar această lucrare despre Maeterlinck m-a îmbogățit cu o masă de material nou Îi datorez multe lui Ibsen Am găsit ceva în Maeterlinck pe care Ibsen nu avea Perspectiva morală a lui Ibsen este izbitoare în severitatea sa; Ibsen miroase a răceala zăpezilor norvegiene și a încăpățânării granitului norvegian Etica lui Maeterlinck este etica iubirii calde pentru o persoană, o etică capabilă să aducă consolare în momentele de jale și să încălzească o persoană al cărei suflet începe să se răcească în temperatura înghețată din jur a indiferenței umane, riscă să devină grosolan într-o luptă severă cu realitate crudă Invit la luare în considerare nu numai acele scrieri ale lui Maeterlinck, care în aparență au un caracter filozofic • Formă Aceste lucrări, desigur, stau la baza muncii mele Acestea aparțin: Le trésor des humbles, La sagesse et la destinée, La vie des abeilles, Le temple enseveli, Le double jardin, L'intelligence des fleurs Dar am decis să folosesc și poeziile și dramele lui Maeterlinck După cum voi încerca să arăt, ele reflectau în mare măsură viziunea generală asupra lumii a scriitorului, care determină nu numai intrigile acestor lucrări, ci chiar și metodele creativității artistice a autorului Voi prezenta mai întâi într-o formă sistematică perspectiva morală a lui Maeterlinck, așa cum este exprimată în prima categorie a scrierilor sale, apoi voi aplica concluziile obținute la explicarea dramelor și poeziei sale, iar în această ultimă parte a lucrării o consider mai mult este oportun să rămâneți la dispozitivul cronologic, Biblioteca "Runivers" V cozi care în prima parte este mai convenabil înlocuită cu una sistematică Principala întrebare pe care și-o pune Maeterlinck ar putea fi formulată după cum urmează Ce relație există între ceea ce oamenii numesc soartă, soartă, Fatum și ceea ce ei numesc adevăr, dreptate, lege morală? Această întrebare apare inevitabil în fața oricărei persoane care gândește Destul de des ni se pare că între aceste două părți ale vieții noastre există o inconsecvență flagrantă În viață, adesea nu putem vedea nicio dreptate Aici triumfă oamenii, pe care îi condamnăm moral și, dimpotrivă, suferă oamenii care trezesc cea mai deplină simpatie morală Diverse tipuri de dezastre externe, cum ar fi, de exemplu, boala, sărăcia extremă, moartea, ne invadează viețile și o devastează fără milă, fără să luăm în considerare deloc ideile noastre despre adevăr și bunătate Între timp, este clar că noi înșine suntem doar o parte a acelei lumi care ne trimite toate aceste dezastre și, prin urmare, moralitatea creată de noi, s-ar părea, nu ar trebui să fie atât de puternic în contradicție cu legile lumii în general Cum putem explica atunci discrepanța observată și ce atitudine ar trebui să luăm atât față de soartă, cât și față de înțelepciunea umană, care stă la baza moralității? Filosofia lui Maeterlinck, ca orice filozofie, caută

să pătrundă în misterul care înconjoară existența umană și dă vieții noastre o semnificație aparte "Cred, spune Maeterlinck, că studiul unui mister sub toate formele sale este cea mai nobilă sarcină pe care spiritul nostru și-o poate stabili, iar acest studiu este preocuparea tuturor oamenilor care, în știință, artă, literatură și filozofie, ridicați-vă deasupra observației și reproducerii faptelor mici, realităților mărunte și adevărurilor mărunte dobândite Sunt mai mult sau mai puțin Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK reusesc, merg mai mult sau mai putin departe, mai mult sau mai putin sus in ceea ce stiu, dupa gradul de respect pe care il au pentru ceea ce nu stiu, dupa gradul de amploare pe care imaginatia sau intelectul lor il pot da totalitatii fortelor inaccesibile cunoaşterii Cunoașterea necunoscutului în care trăim este cea care dă vieții noastre o semnificație pe care nu ar avea-o dacă ne-am închide în ceea ce știm, sau dacă am crede prea ușor că ceea ce știm este mult mai important decât atât încă nu știu" (Templul, -) În raționamentul său, Maeterlinck depune toate eforturile pentru a slăbi, pe cât posibil, semnificația destinului extern pentru om și, dimpotrivă, pentru a exalta semnificația înțelepciunii, acel "templu îngropat" care este ascuns în omul însuși și pe care mult mai mult decât depinde soarta exterioară fericirea omului Vom urma cursul gândurilor sale în următoarea ordine În primul rând, să ne familiarizăm cu ideile lui Maeterlinck despre însăși natura omului, așa cum ni se dezvăluie, mai ales în cea mai timpurie dintre colecțiile sale filozofice, intitulată "Le trésor des humbles" Apoi să trecem la întrebarea soartei, la întrebarea înțelepciunii și la o explicație a relației lor reciproce *II Natura umana În cartea sa Treasure of the Humble, Maeterlinck adoptă o poziţie fermă de partea misticismului, declarând că "există în om zone mai fertile, mai profunde şi mai interesante decât domeniile raţiunii şi intelectului" (o) A studiat cu atenție lucrările unor mistici eminenți; deține traduceri în franceză ale lucrărilor lui Ruysbröck și Novalis: cu prefața sa, a fost publicată o traducere a bibliotecii "Runiverse" V cozi tovarășul Emerson; îi este familiarizat cu Platon, Plotin, Dionysius Areopagitul, Boehme, Coleridge, Maeterlinck îi place foarte mult Carlyle; face referiri frecvente la Marcus Aurelius și chiar și în Swedenborg și contele Cagliostro vede persoane care merită mai multă atenție decât li se acordă de obicei "Se uită prea des că toată certitudinea stă numai în mistici Mai mult, dacă este adevărat, așa cum se spune, că fiecare om este Shakespeare în visele lui, atunci ar fi necesar să ne întrebăm dacă fiecare om din viața lui nu este un mistic, neexprimat în Formule, de o mie de ori mai transcendental decât toate descrise prin cuvânt Există vreo acțiune a omului a cărei ultimă primăvară nu ar fi mistică? Iar ochiul unui iubit sau al unei mame, de exemplu, nu este de o mie de ori mai de neînțeles, de nepătruns și de mistic decât această carte, până la urmă, săracă în conținut și explicabilă; căci toate cărțile nu sunt decât mistere moarte, al căror orizont nu se mai reînnoiește " ( ) Deși, astfel, toate scrierile misticilor nu sunt nimic în comparație cu viața umană reală, deși "un copil care tace este un de mii de ori mai înțelept decât Marcus Aurelius, care vorbește" ( ), activitatea de scris a misticilor nu este mai puțin utilă "Dacă Marcus Aurelius nu ar fi scris douăsprezece cărți din reflecțiile sale, atunci unele dintre comorile necunoscute ascunse în copilul nostru nu ar fi fost aceleași Este posibil ca într-o zi să descopere motivele pentru care, dacă Platon, Swedenborg sau Plotin nu a existat, sufletul unui țăran care nu le-a citit și nici nu a auzit de ele, nu ar fi ceea ce este fără îndoială

acum Oricare ar fi, niciun gând nu este pierdut vreodată pentru niciun suflet și cine poate spune ce părți ale sufletului nostru trăiesc numai datorită gândurilor care nu au fost niciodată exprimate?" ( ) "Adevărurile mistice au un extraordinar Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK ȘI un privilegiu asupra adevărurilor obișnuite; ei nu pot nici să îmbătrânească, nici să moară O lucrare îmbătrânește numai proporțional cu antimisticismul ei" ( ) "Un singur lucru este important", spune Novalis, și acesta este descoperirea sinelui nostru transcendental Observăm acest lucru în clipe în cuvintele lui Dumnezeu, în cuvintele poeților și înțelepților, în adâncul unor bucurii și a unor necazuri, în vis, în dragoste și boală, precum și în coincidențe neașteptate ale împrejurărilor, când de departe ne face un semn şi arată cu degetul spre relaţia noastră adică cu universul Unii înțelepți s-au dedat acestei căutări și au scris cărți în care doar extraordinarul domnește" (II) Toate ideile lui Maeterlinck despre natura omului se disting și printr-un caracter mistic Potrivit lui Maeterlinck, omul este o ființă duală El își duce viața obișnuită în spațiu și timp, înfăptuiește acte exterioare, experimentează evenimente exterioare, își face griji pentru ele, se bucură și este supărat, dar toate acestea nu afectează prea mult baza lui reală, transcendentală De fapt, suntem ființe invizibile ( ) "Trăim alături de viața noastră reală și simțim că gândurile noastre cele mai intime și chiar gândurile noastre cele mai profunde nu ne privesc, căci nu suntem altceva decât gândurile și visele noastre" (") Trăim doar prin ființa noastră transcendentală, ale cărei acte și gânduri străbat fiecare clipă prin carapacea care ne înconjoară" ( ) "Cel mai ciudat lucru la un om, cu adevărat, este seriozitatea și înțelepciunea sa ascunsă Cel mai frivol de fapt nu râde niciodată între noi și, în ciuda tuturor eforturilor, nu reușește să piardă niciun minut, întrucât sufletul uman este atent și nu face nimic inutil Ernst ist das Leben, viața este serioasă și în adâncul ființei noastre sufletul nostru nu a zâmbit încă De cealaltă parte a tulburărilor noastre involuntare, conducem uimitor Biblioteca "Runivers" V cozi existență, nemișcată, foarte pură și foarte sigură, care este în mod constant insinuată de mâinile întinse, de ochii deschiși, de priviri întâlnite" ( ) "Dar, dacă este adevărat că ultimul dintre noi nu poate face nici cel mai mic cu tărâmul spiritual unde ea domnește, este și adevărat că cei mai înțelepți nu se gândesc niciodată la infinitul care mișcă pleoapa care se deschide, capul plecat, mâna strânsă Trăim atât de departe de noi înșine încât nu știm aproape nimic din ceea ce se întâmplă la orizontul ființei noastre Cutreierăm întâmplător în vale, nebănuind că gesturile noastre se reproduc și își capătă semnificația pe vârful muntelui"( ) "Viața noastră reală și neschimbătoare trece la o mie de leghe de la dragoste și o mie de la aroganță Avem un eu mai profund si mai inepuizabil decat sinele pasiunilor noastre si al ratiunii pure Nu este vorba despre cum ne simtim atunci cand iubitul nostru ne paraseste Ea pleaca azi; ochii noștri plâng, dar sufletul nostru nu plânge Este posibil ca ea să recunoască acest eveniment și să-l transforme în lumină, căci tot ce cade în ea emite strălucire De asemenea, este posibil ca ea să-l ignore; dar atunci, de ce să vorbim despre asta? Aceste fleacuri ar trebui lăsate pe seama celor care nu simt că viața este adâncă" ( ) Sufletul nostru cel mai lăuntric este, după Maeterlinck, cea mai bună, mai pură și mai mare parte a ființei noastre ( ) Se străduiește în mod constant spre frumusețe "Nu există nimic în lume mai lacom de frumos, nu există nimic în lume care se împodobește cu mai multă ușurință decât sufletul nostru Nu există nimic în lume care să aspire mai natural spre

sus și să fie mai repede înnobilat Nu există nimic în lume care să se supună cu mai multă atenție prescripțiilor pure și nobile care i se dau Nu există nimic pe lume care să fie mai ascultător Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK dar supus puterii unui gând mai înalt decât al altora Așadar, doar foarte puține suflete de pe pământ pot rezista stăpânirii sufletului, care se lasă frumos "( ) În lucrarea sa ascunsă și imperceptibilă pentru noi, sufletul nostru transformă în frumusețe toate lucrurile mărunte pe care i le dăruim "Te-ai uitat vreodată în acest tărâm al focului purificator? Ți s-a făcut un mare rău astăzi; gesturile au fost meschine, actul a fost jos și trist și ai plâns în această urâțenie Cu toate acestea, uită-te în sufletul tău câțiva ani mai târziu și spune-mi dacă nu ai văzut sub amintirea acestui lucru în actul a ceva care este deja mult mai pur decât gândurile, nu știu ce putere care nu poate fi numită, care nu are nimic de-a face cu forțele obișnuite ale acestei lumi , nu știu ce izvor din "cealaltă viață" din care poți bea, fără a o epuiza, până în ultimele tale zile Și totuși nu ai ajutat-o pe neobosit regina; și te-ai gândit la alte lucruri, între timp actul s-a purificat fără știrea ta în tăcerea ființei tale și a sporit umezeala prețioasă din acel mare rezervor de adevăr și frumos, care nu se agită, ca un rezervor mai puțin adânc de adevărat sau frumos gânduri, dar rămâne în permanență ferit de viața respirației" ( ) Astfel, lucrurile mărunte ale vieții de zi cu zi sunt în mintea noastră, iar noi, fiind ocupați de ele, nu observăm latura noastră reală, serioasă și frumoasă "Cu adevărat, ne purtăm deja ca niște zei și întreaga noastră viață trece printre certitudini și infailibilitate nesfârșite Dar noi suntem orbi care ne jucăm cu pietricele pe marginile drumului" ( ) "Suntem zei care nu ne cunoaștem pe noi înșine" ( ) Expansiunea conștiinței transcendentale a fost întotdeauna cea mai înaltă dorință a oamenilor ( ) "Ne naștem de fapt în ziua în care pentru prima dată simțim profund că există ceva important și neașteptat în viață Unii dintre noi con- Biblioteca "Runivers" V cozi afirmând că nu sunt singuri sub cer Alții, sărutând sau vărsând o lacrimă, observă deodată că "sursa a tot ceea ce este mai bun și sfânt, de la univers la Dumnezeu, se ascunde în spatele unei nopți pline de stele prea îndepărtate"; al treilea a văzut că mâna divină s-a întins între bucuria lui și durerea lui; altcineva și-a dat seama că morții au dreptate Unul i s-a făcut milă, altul s-a bucurat, al treilea s-a speriat De multe ori nu se cere aproape nimic; un cuvânt, un gest, un fleac care nici măcar nu constituie un gând "Eu încă te-am iubit ca pe un frate, spune eroul lui Shakespeare, având în fața lui un act pe care îl admiră; până acum te-am iubit ca pe un frate, dar acum te respect ca pe sufletul meu Probabil că în această zi s-a născut o nouă creatură S-ar putea să ne naștem așa de mai multe ori; iar în fiecare dintre aceste nașteri ne apropiem puțin de Dumnezeul nostru Dar aproape toți ne mulțumim să ne așteptăm la un eveniment, plin de lumină irezistibilă, care să pătrundă cu forța în întunericul care ne înconjoară și să ne lumineze împotriva voinței noastre Ne așteptăm la o coincidență fericită, astfel încât ochii sufletului nostru să se deschidă întâmplător în momentul în care ni se întâmplă ceva extraordinar Dar există lumină în tot ceea ce se întâmplă; iar cei mai mari dintre oameni erau mari numai pentru că aveau obiceiul de a-și deschide ochii în orice întuneric Este cu adevărat necesar ca mama ta să suporte agonia din brațele tale, ca copiii tăi să moară într-un naufragiu, ca tu însuți să treci aproape de moarte, ca să știi în sfârșit că te afli într-o lume de neînțeles în care ești plasat pentru totdeauna și unde este? Dumnezeu, care nu este văzut, trăiește pentru

totdeauna cu făpturile Sale? Este necesar ca mireasa ta să piară într-un foc, sau să dispară în fața ochilor tăi în adâncurile verzi ale oceanului, ca să vezi pentru o clipă că ultimele limite ale împărăției iubirii trec, poate, cu mult dincolo? Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK del Myra, Altair și Volos Berenice? Dacă ai deschide ochii, nu ai putea să vezi într-un sărut ceea ce vezi astăzi într-o catastrofă! Chiar este necesar ca durerea, cu lovituri de suliță, să trezească amintirile divine care zac adormite în sufletele noastre? Un om înțelept nu are nevoie de astfel de șocuri Vede o lacrimă, un gest de fată, o picătură de apă care cade; ascultă gândul care trece, strânge mâna fratelui său, se apropie de buzele lui și, în același timp, are ochii deschiși și sufletul deschis El poate vedea constant în toate acestea ceea ce ți se arată doar pentru o clipă; și un fel de zâmbet îl va învăța cu ușurință ce ar fi trebuit să-ți dezvăluie furtuna și chiar mâna morții" (-) Din anumite motive, oamenilor nu le place să arate divinul care este atât de adânc ascuns în ei De unde această frică de divin în oameni? Într-adevăr, se poate spune că, cu cât mișcarea sufletului se apropie mai mult de divin, cu atât depunem mai multe eforturi pentru a-l ascunde de vederea fraților noștri Nu este omul un zeu speriat? sau ne este interzis să dăm puteri mai înalte?" (-) "Oamenii au o frică ciudată de frumos; și cu cât se adună mai mult, cu atât le este mai frică de ea, la fel cum le este frică de tăcere sau prea curată adevărul Și acest lucru este atât de adevărat, încât dacă vreunul dintre ei ar fi trebuit să comită o faptă eroică în timpul zilei, va încerca să-l scuze, atribuind faptei sale un motiv jalnic, motive pe care le-ar putea împrumuta în Sfera inferioară unde sunt adunate se rostește un cuvânt tare și mândru, care dezvăluie într-un fel izvorul vieții Un suflet îndrăznește pentru o clipă să apară așa cum este în dragoste, în durere, înainte de moarte, sau în singurătate, în prezența stelelor nopții Apare anxietatea și fețele exprimă surprinderea sau zâmbetul Dar Biblioteca "Runivers" V cozi Nu ai simțit niciodată în aceste momente cu ce forță unanimă admiră toate sufletele și cum cel mai slab dintre ele, fără cuvinte, aprobă în adâncul închisorii ei cuvântul pe care l-a recunoscut ca fiind asemănător cu ea însăși? Sufletele prind brusc viață în atmosfera lor originală și normală; și dacă ai avea urechi îngerești, ai auzi, sunt sigur de asta, aplauze puternice în tărâmul luminii minunate în care trăiesc Nu crezi că dacă un asemenea cuvânt s-ar rosti în fiecare seară, atunci iar cele mai înfricoșate suflete ar îndrăzni; și că oamenii ar trăi o viață mai adevărată?" (-) Viața noastră exterioară are foarte puțin de-a face cu ființa noastră spirituală ascunsă "Pot să comit o crimă și, în același timp, nici cea mai mică suflare nu va îndoi cea mai mică flacără a focului central al ființei noastre și, pe de altă parte, privirea pe care am schimbat-o, gândul care nici măcar nu s-a desfășurat, minut care a trecut fără cuvinte, îl poate emoționa cu un vârtej teribil în adâncul refugiului său și îl poate face să apară în viața mea Sufletul nostru nu judecă ca noi; este ceva capricios și ascuns Ea poate fi atinsă de briză și poate ignora furtuna Trebuie să cauți ce o jignește; totul constă în aceasta, căci în aceasta existăm "(i O) "Nu există nici viață mare, nici mică, iar acțiunile lui Regulus și Leonidas nu au niciun sens când le compar cu momentul existenței ascunse a sufletului meu Ea puteau face ceea ce au făcut sau nu au făcut, aceste lucruri nu o privesc, iar sufletul lui Regulus, când s-a întors la Cartagina, era probabil la fel de distrat și indiferent ca sufletul unui muncitor care merge la Fabrică Este prea departe de toate acțiunile noastre; ea este prea departe de toate

gândurile noastre Ea trăiește singură, în adâncul nostru, o viață despre care nu vorbește; și de la înălțimile unde domnește, Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK varietatea existenţelor este deja de nedistins Mergem, zdrobiți de greutatea sufletului nostru, și nu există nicio corespondență între noi și ea Ea, poate, nu se gândește niciodată la ceea ce facem, iar acest lucru se poate citi pe față Dacă s-ar putea întreba o ființă rațională dintr-o altă lume care este expresia generală a fețelor oamenilor, atunci, văzându-i în bucuriile, în tristețile și în grijile lor, i-ar răspunde fără îndoială: se pare că sunt alții se gândesc la ceva (-) De aceea atât de mulți oameni răi sunt de fapt buni fără ca nimeni să-l vadă, atunci atât de mulți înțelepți și sfinți nu sunt cu adevărat buni (S) "De îndată ce bunătatea se manifestă într-un act exterior, ea schimbă natura; nu mai avem adevăr spiritual, dar suntem în ceva, un fel de minciună între oameni Bunătatea și dragostea, care se cunosc, nu au nici un efect asupra sufletelor, din moment ce au ieșit din împărăția în care trăiesc; dar în timp ce sunt orbi, pot atinge soarta însăși Am cunoscut mai mult de o persoană care a făcut toate faptele de bunătate și compasiune fără să atingă un singur suflet; și i-am cunoscut pe alții care, aparent, au trăit în minciună și nedreptate, fără a respinge aceleași suflete și fără a forța ideea că nu sunt bune pentru o clipă" (v) "Ce s-ar întâmpla, de exemplu, dacă sufletul nostru ar deveni brusc vizibil și ar fi trebuit să treacă printre adunarea surorilor ei, dezbrăcat de vălurile ei, dar împovărat cu gândurile ei cele mai secrete și târând în urma ei cele mai misterioase fapte din viața ei, pe care nimic nu le-ar putea exprima? "Ar fi ea, ca un rușinat femeie, să-și arunce un văl lung al părului peste nenumăratele păcate ale cărnii? Ea le-ar ignora și aceste păcate nu au atins-o niciodată Au fost săvârșite la o mie de leghe de tronul ei și chiar și sufletul unui codomit ar trece printre mulţime, nebănuind nimic şi purtând în ochi zâmbetul transparent al unui copil Întrebări de filozofie, carte ii Biblioteca "Runivers" V cozi ea nu s-a amestecat în asta, ea a mers pe drumul ei spre lumină și doar de această viață își va aminti Ce păcate și ce crime comune ar fi putut să facă ea? A trădat, a mințit, a înșelat? Te-a făcut să suferi, te-a făcut să plângi? Unde era ea când acest bărbat și-a trădat fratele dușmanilor săi? Poate că a plâns departe de el și din acel moment a devenit mai profundă și mai frumoasă Nu i-ar fi deloc rușine de ceea ce a făcut și ar putea rămâne curată în mijlocul unui mare rău Adesea ea transformă într-o lumină interioară tot răul în care trebuie să fie prezent Totul depinde de un principiu invizibil și de aici ia naștere îngăduința inexplicabilă a zeilor" (h-) Prin urmare, "nu prin faptele lor și nici măcar după gândurile lor cele mai lăuntrice îi judecăm pe frații noștri, căci gândurile cele mai lăuntrice nu pot fi întotdeauna citite; dar trecem cu mult dincolo de ceea ce nu poate fi citit Un om poate săvârși toate crimele care sunt considerate cele mai de jos, și totuși cea mai mare dintre aceste crime nu schimbă nici măcar o clipă suflarea de prospețime și puritate imaterială care îi înconjoară prezența; între timp, apropierea unui martir sau a unui înțelept ne poate acoperi sufletul cu întuneric gros și insuportabil Un erou sau un sfânt își va alege prietenul dintre chipuri pe care se poate citi cu ușurință obiceiul a tot felul de gânduri josnice și nu se va simți într-o "atmosferă frățească sau umană" lângă o altă ființă, a cărei frunte este luminată de cele mai înalte și mai generoase vise Ce înseamnă asta? "Ce lucruri noi aduc aceste lucruri? Există, așadar, legi mai profunde decât cele care guvernează actele și gândurile? Ce ne-au învățat ele și de ce acționăm

întotdeauna conform reguli despre care nu se vorbește și care singure sunt sigure? Căci se poate spune că în acest caz, în ciuda faptului că Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK pod, erou și sfânt nu s-au înșelat Ei doar s-au supus, iar dacă sfântul este trădat și vândut de omul pe care l-a ales, atunci ceva de nezdruncinat va rămâne totuși și îi va spune că nu există nicio eroare și nimic de regretat Sufletul nu va uita niciodată că un alt suflet a fost curat" (-) "Ar trebui să credem că ne cunoaștem în zone necunoscute nouă și că avem o patrie comună, unde mergem, unde ne găsim și de unde ne întoarcem fără dificultate" ( ) Așa se explică că deja la prima întâlnire ne știm că atunci când primim o scrisoare de departe, de la o persoană necunoscută, avem deja o anumită atitudine față de el Oamenii, fără îndoială, pot comunica direct și direct între ei și există astfel de epoci în viața omenirii care se disting printr-o spiritualitate deosebită, când această capacitate a oamenilor de a se simți în mod direct unii pe alții este ascuțită "Poate că va veni vremea când sufletele noastre se vor vedea fără mijlocirea simțurilor" ( ) Purtăm constant o conversație internă între noi, neremarcabilă pentru sentimentele noastre exterioare, dar având o semnificație mult mai serioasă pentru noi decât conversația noastră externă și "Există cinci sau șase ființe în această cameră care vorbesc despre ploaie și vreme bună; dar mai presus de această conversație mizerabilă, șase suflete poartă o conversație de care nicio înțelepciune umană nu o poate aborda în siguranță; și, deși vorbesc prin privirea lor, mâinile lor, fețele lor și toată prezența lor, nu știu niciodată ce au spus" ( ) De aceea, uneori, neputând suporta singurătatea, intrăm în societatea umană și, după ce am petrecut câteva clipe într-o conversație goală, ne întoarcem la noi înviorați și încurajați ( ) Ibsen a încercat în Solness Builder să transmită într-o formă dramatică acest dialog intern, care, * Biblioteca "Runivers" V cozi împreună cu conversația externă, conduceți sufletele lui Gilda și Solness între ei (I?) O psihologie adevărată, nu acea psihologie obișnuită care se ocupă de studiul pasiunilor și gândurilor noastre, ar trebui să studieze aceste relații directe dintre sufletele umane, să fie atentă la legile misterioase care guvernează simpatiile și antipatiile, premonițiile, deciziile bruște, înclinațiile instinctive , într-un cuvânt, la tot ceea ce arată pătrunderea în viața noastră obișnuită a forțelor ascunse și misterioase din adâncurile ființei umane (-) Din toate aceste idei rezultă viziunea lui Maeterlinck despre iubire, căreia îi acordă o mare importanță Am văzut că, potrivit autorului nostru, sufletele noastre se cunosc într-o regiune necunoscută nouă, din care venim cu toții și în care ne întoarcem cu toții "În această patrie comună ne alegem și femeile iubite; de aceea nu greșim și nici iubitul nostru nu greșește Tărâmul iubirii este, în primul rând, marele tărâm al încrederii, căci în el sufletele au cel mai mult timp liber Aici, până la urmă, nu au altceva de făcut decât să se cunoască, să se admire și să se întrebe, cu lacrimi în ochi, ca niște surori tinere care se găsesc, într-un moment în care mâinile se împletesc și buzele se întâlnesc atât de departe de ei Au în sfârșit timp să zâmbească și să trăiască o clipă pentru ei înșiși în pauza unei vieți grele de zi cu zi: și, poate, din culmile acestui zâmbet și a acestor priviri inexprimabile, sarea misterioasă se răspândește în cel mai mult momente leneșe de dragoste, care păstrează pentru totdeauna amintirea întâlnirii a două buze Dar vorbesc aici despre iubirea predestinată și adevărată Când întâlnim pe unul dintre cei pe care soarta i-a destinat nouă și pe care ea i-a forțat să iasă din adâncurile marilor orașe spirituale în care trăim, fără să știm,

pentru a o trimite la Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK răscruce de drumuri de-a lungul căruia trebuie să trecem la ora stabilită, atunci ne dăm seama de asta dintr-o privire Unii încearcă apoi să rupă soarta Este posibil ca într-o furie să ne punem mâinile pe pleoape ca să nu mai vedem ce ar trebui să vedem și ca, luptând cu toate forțele noastre mici cu forțe eterne, să trecem în sfârșit drumul pentru a merge la un alt mesager care nu este acolo pentru noi Dar încercăm în zadar; nu vom putea "tulbura apa moartă din marile rezervoare ale viitorului" Nu va ieși nimic din asta; puterea pură a înălțimilor nu va dori să coboare, iar aceste sărutări și aceste ore inutile nu vor dori să fie adăugate orelor și săruturilor reale ale vieții noastre Soarta închide uneori ochii, dar știe că ne vom întoarce la ea în seara asta și că ultimul cuvânt va rămâne cu ea Ea poate închide ochii, dar timpul în care ea le închide este timpul pierdut" (-) Există ceva mistic în dragostea adevărată și este la fel de independent de evenimentele exterioare ale vieții noastre ca întreaga noastră existență reală în general Se întâmplă că dragostea vizibilă încetează, dar asta nu înseamnă că dragostea adevărată încetează "Am experimentat-o în seara asta Simțeam că am ajuns singur în această tristă zonă a sărutărilor, când se pare că deja vizitezi colibele săracilor, în timp ce întârziatul iubit încă zâmbește în palatul primelor zile Dragostea, după înțelegerea umană, murea între noi, ca un copil lovit de rău, care vine de nicăieri și nu cunoaște regrete Nu ne-am spus nimic unul altuia Nici nu-mi aminteam la ce mă gândeam în acest moment important Bineînțeles, despre lucruri nesemnificative, despre ultima persoană pe care am întâlnit-o, despre lumina pâlpâitoare a unei Lanterne la colțul unui terasament pustiu Și totuși toate acestea s-au petrecut într-o lumină de o mie de ori mai curată și mai înaltă decât dacă toate forțele milei și iubirii, prin care Biblioteca "Runivers" V cozi Mă descurc în gândurile mele și în inima mea Ne-am despărțit fără să spunem nimic, dar în același timp ne-am înțeles gândul inexprimabil Știm acum că s-a născut o altă iubire, care nu mai are nevoie de cuvinte, mici griji și zâmbete ale iubirii obișnuite Nu ne-am mai văzut, poate că nu ne vom mai vedea timp de secole "Va trebui, fără îndoială, să uităm multe lucruri, să învățăm multe altele, prin toate lumile prin care va trebui să trecem, înainte de a ne întâlni în aceeași mișcare dijuiu care a avut loc în această seară; dar avem timp să așteptăm" (-) Numai la porțile unei alte lumi se naște iubirea nu nobil printre cele mai mari sacrificii și o soră de milă care moare în fruntea unui bolnav de tifoidă poate avea un răzbunător, suflet mărunt, neînsemnat cel care se apropie de Dumnezeu, adică de ceea ce este curat și bun în oameni și numai fiind în permanență lângă poartă, despre care tocmai am spus, vei descoperi ce este în sufletele divin spune cu marele Jean-Paul: "Când vreau să-mi iubesc o față foarte dragă și să-l iert totul, atunci nu trebuie decât să-l privesc în tăcere pentru o vreme " Trebuie să înveți să vezi pentru a învăța să iubești" (-) Dragostea este "o amintire secretă, dar foarte pătrunzătoare a marii unități originare" ( ) Nimeni nu poate rezista unei astfel de iubiri; nu există suflet care să nu răspundă unei asemenea iubiri și să aștepte doar un semn Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK câte ființe nu au îndrăznit să dea unul din aceste semne în viața lor Într-adevăr, acesta este ghinionul întregii noastre vieți, că trăim atât de departe de sufletul nostru și ne temem de cele mai mici mișcări ale lui Dacă i-am fi lăsat să zâmbească deschis în tăcerea și lumina noastră, atunci am fi trăit deja viața veșnică" (-) Cred că nimic în lume nu împodobește sufletul într-un mod mai insensibil, mai firesc decât certitudinea că există undeva - că, nu

departe de ea, este o ființă curată și frumoasă, pe care o poate iubi fără un gând secret" ( ) "Dacă ai iubit profund, atunci nimeni nu ar fi trebuit să-ți acorde atenție faptului că sufletul tău era ceva atât de mare încât lumi, acele stele, acele flori, că amurgul nopții și valurile mării nu mai erau singure, că nimic nu s-a terminat și că totul a început la granița aparențelor; și că până și buzele pe care le-ai sărutat aparțineau unei ființe mult mai înalte, mult mai frumoase, mult mai curate decât aceea pe care mâinile tale au îmbrățișat Ai văzut atunci ceea ce nu vezi într-o viață lipsită de ebrietate Dar nu este posibil să trăiești în așa fel încât să iubești pentru totdeauna? Eroii și sfinții au făcut exact asta" (-) "Toți trăim în sublim; unde să mai trăim? concentrare, o anumită intoxicare a sufletului Dacă ai doar o cameră mică, crezi că Dumnezeu este nu este prezent acolo și că este imposibil să duci o viață mai înaltă acolo? dacă te plângi că ești singur, că nu ți se întâmplă nimic, că nimeni nu te iubește și că nu iubești pe nimeni, crezi că cuvintele nu înșală Că este posibil să fii singur, că iubirea este un lucru pe care cineva îl știe, se vede și că evenimentele pot fi cântărite ca aurul și argintul dat ca răscumpărare? Biblioteca "Runivers" V cozi din sufletul tău, este grozav pentru tine, la fel ca o dorință înaltă sau doar un moment de atenție solemnă la viață? Și dacă nu iubești sau nu ești iubit și totuși poți vedea cu o anumită putere că mii de lucruri sunt frumoase, că sufletul este mare și că viața este aproape inexprimabil de serioasă, atunci nu este la fel de frumoasă ca și cum ai fost iubit sau ai iubit? Și dacă cerul însuși este ascuns de tine, "atunci marele cer înstelat nu se extinde, în ciuda tuturor, peste sufletul tău însuși în Forma morții"? Tot ce ni se întâmplă este divin mare, iar noi sunt mereu în centrul lumii mari "Dar ar trebui să înveți să trăiești ca un înger nou născut, ca o femeie iubitoare sau ca o asemănare a unei persoane pe cale să moară Dacă ai ști că vei muri în seara asta sau pur și simplu vei te retrage pentru totdeauna, atunci Te-ai uita la ființe și lucruri de genul ăsta pentru ultima oară, cum te-ai uitat la ele până în ziua de azi? și nu le-ai iubi așa cum nu le-ai iubit niciodată? Ce ar crește în jurul tău, partea bună sau rea a înfățișarea?Ți s-ar oferi darul de a observa frumusețea sau urâțenia sufletelor?prin includerea chiar și a răului și a suferinței, nu s-ar transforma atunci în iubire, plină de cele mai dulci lacrimi? (-) Dar adevărata esență a omului nu se limitează la aceste calități bune și bune Aici Maeterlinck afirmă și un tip special de dualitate În adâncul ființei noastre se cuibăresc, pe lângă iubire și frumusețe, alte forțe misterioase și fatale, acele forțe care constituie sursa profundei tristețe a omului "Există forțe misterioase care domnesc în noi înșine și care, aparent, sunt în acord cu evenimentele Purtăm toți dușmanii în suflet Ei știu ce fac și ce ne obligă să facem; iar când ne conduc la un eveniment, ne avertizează în jumătate de cuvinte, prea puțin pentru a ne opri pe drum, dar suficient pentru a ne face Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK să regretăm, când este prea târziu, că nu am ascultat cu atenție sfaturile lor șovăitoare și batjocoritoare Unde vor să meargă, aceste forțe care ne doresc distrugerea, de parcă ar fi independente de noi și nu pierd împreună cu noi, deși trăiesc doar în noi? Ce îi pune în mișcare pe toți acești complici ai universului care se hrănesc cu sângele nostru? Un om pentru care a lovit ceasul nenorocirii este prins într-un vârtej care nu este observat, iar de ani de zile aceste forțe îmbină nenumărate cazuri care ar trebui să-l conducă la momentul necesar, până la un anumit punct în care lacrimile îl așteaptă Amintește-ți toate eforturile și toate premonițiile tale

Amintiți-vă de ajutorul inutil Amintește-ți și împrejurările favorabile care sunt acum un obiect de regret, care au încercat să-ți blocheze drumul și pe care le-ai alungat ca niște cerșetori importunați Acestea au fost, însă, sărmanele surori timide care au vrut să te salveze și care au plecat fără să spună nimic, prea slabe și prea mici pentru a lupta împotriva lucrurilor hotărâte, nimeni nu știe unde De îndată ce s-a întâmplat nenorocirea, experimentăm un sentiment ciudat care se supune legii eterne; şi nu ştiu ce uşurare misterioasă, în mijlocul celor mai mari calamităţi, ne răsplăteşte pentru ascultarea noastră Nu ne aparținem niciodată mai intim decât a doua zi după o catastrofă ireparabilă Atunci se pare că ne-am regăsit și am recucerit o parte necunoscută și necesară a ființei noastre Se instalează un tip special de calm Timp de multe zile, și aproape fără știrea noastră, în timp ce încă mai puteam zâmbi fețelor și florilor, forțele ostile ale sufletului nostru s-au luptat îngrozitor pe marginea prăpastiei, iar acum, când ne-am găsit în fund, totul suspină în voie " (I-) Toată psihologia schițată, la care Maeterlinck aderă, ne explică de ce este convins că viața reală, singura care lasă orice Biblioteca "Runivers" V cozi orice urmă, constă în tăcere ( ) "Tăcerea este elementul în care se formează lucrurile mărețe, astfel încât ele să poată ieși în cele din urmă perfecte și maiestuoase în lumina vieții, unde vor domina Nu numai Wilhelm cel Tăcut, ci toți oamenii importanți pe care îi cunoșteam, cei mai puțin diplomatici și cei mai puțin capabili de trucuri militare, s-au abținut să vorbească despre ceea ce au conceput și ce au creat Iar tu însuți, în sărmanele tale complicații, încearcă să ții limba pentru o zi; iar a doua zi cu cât vor deveni planurile și îndatoririle tale mai clare Cât gunoi și câtă mizerie au scos din tine acești muncitori proști până au intrat sunete inutile din afară Cuvântul nu este de prea multe ori o modalitate de a ascunde gândurile, cum spunea francezul, ci o modalitate de a înăbuși și de a opri gândurile, astfel încât să nu mai rămână nimic de ascuns Cuvântul este de asemenea grozav, dar nu este cel mai mare După cum afirmă inscripția elvețiană: Sprechen ist Silbern, Schweigen ist Golden, cuvântul este argint și tăcerea este aur sau, așa cum ar fi mai bine să spunem, cuvântul se referă la timp și liniște la eternitate "Albinele lucrează numai în întuneric, gândul lucrează doar în tăcere, iar virtutea în secrete" Nu trebuie să ne gândim că cuvântul servește vreodată pentru comunicări reale între ființe Buzele și limba pot exprima sufletul în același mod ca un număr sau un număr de serie înfățișează o poză a lui Memlinck, de exemplu, dar numai noi avem cu adevărat ceva de comunicat unul altuia, cum suntem forțați să rămânem tăcuți; și dacă în astfel de momente rezistăm ordinelor invizibile și insistente ale tăcerii, atunci am făcut o pierdere veșnică pe care nu o putem corecta cele mai mari comori ale înțelepciunii umane, pentru că am pierdut ocazia de a asculta un alt suflet și de a oferi un moment al existenței noastre; și sunt multe vieți în care astfel de cazuri nu apar de două ori " (-II) "Eu vorbesc Biblioteca "Runivers" ETICA MATERLINK aici, bineînțeles, doar despre tăcerea activă, pentru că există și tăcerea pasivă, care este doar o reflectare a somnului, a morții sau a inexistenței Este tăcerea care doarme; și în timp ce doarme, este și mai puțin înfricoșător decât un cuvânt; dar o împrejurare neprevăzută îl poate trezi brusc, iar apoi fratele său, o mare tăcere activă, ia tronul Atenție Două suflete se vor atinge, pereții se vor zgudui, barajele se vor sparge, iar viața obișnuită va lăsa loc unei vieți în care totul devine serios, în care totul este lipsit de apărare, în care nimic nu îndrăznește să râdă, în care nimic nu este ascultat, în care nimic este

uitat Și din moment ce fiecare dintre noi cunoaște această putere
sumbră și jocul ei periculos, atunci ne este atât de profund frică de
tăcere Îndurăm încă cumva tăcerea solitară, propria noastră tăcere: dar
tăcerea câtorva oameni, tăcerea înmulțită și mai ales tăcerea mulțimii,
este o greutate supranaturală, de asuprirea inexplicabilă de care se
tem sufletele cele mai puternice Ne folosim cea mai mare parte a vieții
pentru a găsi locuri în care tăcerea nu domnește De îndată ce doi-trei
oameni se adună, se gândesc doar la alungarea dușmanului invizibil,
căci câte prietenii obișnuite nu au altă bază decât ura tăcerii? Și
dacă, în ciuda tuturor eforturilor, se strecoară între ființele
adunate, aceste ființe își vor întoarce capul cu neliniște spre latura
solemnă a lucrurilor, pe care nu o observă, și în curând vor pleca,
dând loc necunoscutului, și o vor evita în viitor, deoarece se tem că
lupta veche "Va deveni zadarnică încă o dată și că unul dintre ei se va
dovedi a aparține celor care deschid în secret ușa inamicului " (- ID)
Femeia este deosebit de aproape de adevărata viață interioară a
bărbatului "Se pare, spune Maeterlinck, că o femeie este mai supusă
sorții decât noi Ea i se supune cu mult mai mare simplitate Ea nici-
 V cozi când nu se luptă cu ea sincer Ea este și
mai aproape de Dumnezeu și cu mai puțină reținere se complace în
acțiunea pură a misterului De aceea, toate evenimentele în care ea
intervine în viața noastră ni se par că duc la ceva care este ca însăși
sursele destinului Mai ales în preajma femeilor, simți uneori în
treacăt un "presentire clară" a vieții, care nu pare întotdeauna
paralelă cu viața vizibilă O femeie ne aduce mai aproape de ușile
ființei noastre Cine știe, nu este într-una dintre acele adânci momente
în care au dormit pe pieptul ei puterea și fidelitatea destinului cuiva
și va avea vreodată un viitor bărbat un sentiment precis care nu s-a
odihnit pe inima unei femei?" (i-) "De îndată ce iubește, ultima
dintre fete are ceva ce nu avem niciodată, pentru că în gândurile ei
dragostea este mereu veșnică Poate de aceea toți au relații cu forțele
originare care ne sunt închise? Ei știu lucruri pe care noi nu le
cunoaștem și posedă lampa pe care am pierdut-o Ei trăiesc chiar la
poalele Inevitabilului și cunosc mai bine decât noi drumurile către
acesta De aceea au o încredere uimitoare și o importanță uimitoare;
este clar că în cele mai mici acțiuni ale lor simt sprijinul mâinilor
de încredere și puternice ale marilor zei Dacă te gândești să induci în
eroare o femeie, atunci știi că ea are dreptate împotriva ta și că ești
singur, există în ea ochi ceva ce te consideri a fi în sufletul tău,
deși ea se înșeală constant în sensul unui zâmbet, al unui gest, al
unei lacrimi Ea este cu adevărat ruda cea mai apropiată a infinitului
care ne înconjoară și încă se știe cum să-i zâmbească alături de
familie harul mincinos al unui copil căruia nu se teme de tatăl său Îmi
pare foarte rău pentru cei care se plâng de ei, pentru că nu știu cât
de înalte sunt sărutările adevărate Și totuși, cât de neînsemnate par
ei când bărbaţii le privesc
dezinvolt Ei văd cum se agita în adâncurile micilor lor locuințe; unul
s-a plecat puțin, altul suspine, al treilea cântă, ultimul brodează, și
nimeni nu înțelege ce fac Asemenea oameni îi vizitează, căci vizitează
ceva zâmbind; ei se apropie de ei doar cu spirit vigilent, iar sufletul
nu poate intra decât în cel mai întâmplător mod Ei întreabă cu
neîncredere; nu le spun nimic pentru că știu deja; iar acum pleacă,
ridicând din umeri, convinși că nu înțeleg Dar ce nevoie au să
înțeleagă asta, răspunde poetul, care are întotdeauna dreptate; ce
trebuie să înțeleagă, acestor suflete fericite care au ales partea cea
mai bună și care, ca flacăra pură a iubirii din această lume

pământească, strălucesc doar în vârful templelor sau la capătul catargelor corăbiilor rătăcitoare ca semn al focului divin care inundă toate lucrurile ceea ce se spune despre mistici este aplicabil în special femeilor, care ne-au păstrat pe pământul nostru până acum sensul mistic" (-) B COADA (Va urma) Transformarea conceptului de conștiință în epistemologia modernă și rolul lui Schuppe în această mișcare În epistemologia modernă, un fenomen foarte interesant și important este dezvoltarea unei noi doctrine a conștiinței Pentru a aprecia rolul lui Schuppe în această mișcare, luați în considerare vechea doctrină a conștiinței Care este compoziția conștiinței? Ce caracter are tot ceea ce intră în serurile conștiinței și poate fi văzut direct în ea? - Marea majoritate a filozofilor și mai ales a psihologilor răspund la această întrebare în felul următor: conștiința este totalitatea stărilor mentale ale individului Această persoană anume, Petru, analizând compoziția conștiinței sale, nu va găsi în ea nimic altceva decât mental și, în plus, stările sale mentale personale, senzațiile, sentimentele, dorințele etc În conștiința sa, o persoană găsește în mod direct doar un colțul neînsemnat de lume, și anume numai el însuși; tot ceea ce este transsubiectiv nu este numai în afara sinelui, ci și în afara conștiinței acestui eu, el (dacă există) este transcendent conștiinței Cum a apărut o astfel de doctrină a conștiinței? - Aparține numărului de adevăruri direct evidente? - Nu, dovezile imediate vorbesc mai degrabă !) Expunerea teoriei cunoașterii lui Schuppe este dată de mine în colecția nr "Idei noi în filosofie" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE în favoarea realismului naiv, adică în favoarea unei înţelegeri direct opuse a compoziţiei conştiinţei Toată lumea știe cât de mult efort trebuie depus pentru a forța o persoană să abandoneze înțelegerea naturală naiv-realistă a lumii și să asimileze învățătura conform căreia, de exemplu, arborele pe care îl văd este un arbore "psihic", un proces în viața mea spirituală Fără îndoială, această învățătură nu este o expresie a unei dovezi directe, ci se bazează pe o serie complexă și variată de inferențe Aceste inferențe decurg armonios și inexorabil consecvent din câteva premise de bază care la prima vedere par inofensive şi de la sine înţeles Un realist naiv începe de obicei prin a fi de acord în mod conştient sau, cel mai adesea, implicit cu aceste premise, iar apoi, dacă numai va fi capabil să urmeze concluziile care decurg din ele, mai devreme sau mai târziu va fi obligat să admită constrângerea a acestor concluzii și abandonează realismul naiv, și anume, să verifice dacă premisele sale principale erau corecte Studiul ipotezelor de bază este o sarcină cât se poate de dificilă, mai ales atunci când trebuie să dezvăluie prejudecăți și prejudecăți care nu sunt exprimate deschis și nu sunt formulate precis, dar care pătrund în întreaga viziune asupra lumii, ca fundamente inconștiente sau semiconștiente Realistul naiv este prea naiv și prea puțin educat filozofic pentru a face această lucrare În plus, tocmai pe terenul realismului naiv primitiv, înainte ca realistul naiv să înceapă să-și justifice înțelegerea adevărului, se nasc doctrine ontologice dificile, din care, ca concluzie formal corectă, urmează prăbușirea încrederii naive realiste că exteriorul observat Aceste lucruri sunt autentice și nu par exterior n l o s s k y lume Așadar, nu de la un realist naiv ne putem aștepta la o apărare a elementelor sonore care există în viziunea sa asupra lumii, ci de la acele persoane care, la fel ca autorul acestui articol, de mulți ani, sub influența noii filozofii și moderne știința, a susținut ideea falsă că tot ceea ce este dat imediat în conștiință

este psihicul individual, s-au convins că această poziție duce la fundături fără speranță și au ghicit să apeleze la studiul condițiilor sale prealabile pentru a verifica dacă Fundația FILOZOFIEI moderne este bine asezat Cea mai importantă dintre aceste premise este convingerea că conținutul percepției senzoriale, prin urmare, tot materialul cunoașterii experiențiale despre lumea transsubiectivă, este produsul acțiunii cauzale a lumii exterioare asupra corpului sau sufletului subiectului cunoscător Creat de nevoile vieții practice, obiceiul de a observa în primul rând lumea materială și, de a examina fenomenele fizice, chimice, fiziologice, de a acorda atenție în primul rând relațiilor cauzale și, mai ales, cauzale mecanice dintre lucruri, este atât de adânc înrădăcinat în mintea umană încât interferează cu cercetarea fără prejudecăți dovaniya alte zone ale lumii Revenind la un subiect de cercetare atât de nou și original precum conștiința, ar trebui să-i observăm cu atenție natura și să-i exprime trăsăturile în concepte noi; ținându-se de o astfel de metodă, nu ar fi greu de observat că între eul observator și lucrurile observate există o relație specifică profund diferită de toate celelalte relații și mai ales diferită de acțiunea cauzală Cu toate acestea, inerția minții umane, așa cum se știe, este enormă: în loc să facem noi observații, încercăm să înțelegem și să exprimăm un nou obiect folosind concepte vechi, de exemplu, pentru a ne imagina relația dintre cognitive Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN TIMP GNOSEOLOGIE lucrul meu și lumea spirituală, ca un sigiliu, stoarce o impresie pe ceară de sigiliu Teoriile fizicii, și mai ales observația fiziologiei, care stabilește semnificația funcțiilor organelor de simț pentru alcătuirea percepției, susțin convingerea că relația dintre lucru și sinele cunoaștere nu poate fi imaginată altfel Mii de Fapte, aparent, vorbesc incontestabil în favoarea doctrinei subiectivității și relativității percepțiilor, astfel încât aceasta începe să ni se pară un adevăr, a cărui îndoială este aproape un semn de nebunie La aceasta se adaugă influența unei tendințe spre o perspectivă substanțială, înfățișând lumea ca o multitudine de atomi, monade etc , separați, independenți, i e ființe, dintre care fiecare este închisă într-o copie de stări inerente individual și cu alte ființe fie nu comunică deloc, fie intră în comunicare numai prin influență cauzală externă Pe baza acestor premise, crește convingerea că întreaga compoziție a conștiinței are următoarele proprietăți: I) toate stările și evenimentele care se află în ea sunt esența fenomenelor mentale;) toate aparțin unui individ, Petru, Ivan etc ,) sunt toate experiențele acestui individ, în același sens aparținându-i ca plăcere sau dorință;) totalitatea acestor experiențe formează o conștiință individuală, închisă în sine în sensul că orice conținut al conștiinței poate aparține doar unei singure conștiințe și nu poate intra în alcătuirea vreunei alte conștiințe: cum "această" bucurie este trăită doar de aceasta Petru și nu poate deveni niciodată experiența unui alt individ, așa că arborele văzut de Petru este o "imagine" care se află în conștiința lui și nu poate intra în orizontul oricărei alte conștiințe După cum se știe, o astfel de doctrină a conștiinței duce filozofia într-o fundătură de dificultăți insolubile și contra- Întrebări ale filosofiei, KN II Biblioteca "Runivers" i l o s s k y verbal: consecința lui este fie idealismul subiectiv al lui Hume, care transformă conștiința într-un mănunchi de impresii, unite doar prin coexistență și succesiune în timp, fie, și acesta este încă cel mai bun rezultat, critica lui Kant, care consideră întreaga natură dată în experiență ca un crearea vasului timpului uman, material pentru care au

servit senzațiile unei persoane, cauzate de acțiunea (affinarea) unui obiect asupra sensibilității umane (susceptibilitatea)' Acest fenomenalism psihologic, subiectivism și antropocentrism este plin de contradicții Se poate scăpa de ele doar eliberându-se de obiceiul de a deduce conținuturile observabile ale conștiinței din efectul cauzal al lucrurilor asupra sensibilității umane Eliminarea radicală a acestei presupoziții dogmatice duce la elaborarea unei doctrine a conștiinței cu totul noi, conducând, în dezvoltarea ei treptată, la o ruptură completă cu critica lui Kant Esența acestei noi învățături, conturată în cele mai variate moduri în multe studii moderne de epistemologie, este următoarea Există trei laturi ale conștiinței: conținutul conștiinței (ceva conștient), subiectul conștiinței (cineva care este conștient) și relația dintre subiect și conținut, o relație care poate fi denotată figurativ prin cuvintele "posedare în conștiință" (im-Bevusstsein-Haben") Relația dintre subiectul conștient și conținutul conștient este ceva specific, nereductibil la nicio altă formă de relație: nu este spațială, nu este temporală, nu este cauzală etc Membrii acestei relații, subiectul și conținutul (de exemplu, * când !) În Introducerea mea în filosofie, Partea I, Introducere în teoria cunoașterii, empirismul de tip humean și critica lui Kant sunt considerate în detaliu drept rezultatele finale contradictorii ale premisei că lumea exterioară conștientă este în întregime sau parțial produsul un efect cauzal asupra minții noua viață a subiectului cunoscător Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE "oscilația acestui pendul"), nu sunt subordonate, ci coordonate între ele: conștientizarea oscilațiilor pendulului de către unii I nu constă în faptul că eu sunt cel care creează oscilațiile pendulului, dar nici nu în faptul că conștiința transcendentală a oscilațiilor pendulului este cauza apariției conștiinței imaginii mentale a oscilațiilor; eu și oscilația pendulului pot fi complet independente una de cealaltă în ființa lor și numai datorită faptul că ele intră într-o relație specială unul cu celălalt, ele formează temporar o combinație în care mă găsesc observând, iar fluctuația - observabilă Potrivit unei astfel de doctrine, esența conștiinței constă în această relație specifică, într-o coordonare specifică între sine și conținut și deloc în proprietățile conținutului Conținutul poate aparține oricărui fel de ființă, poate fi mental sau material, real sau ideal, poate fi subiectiv (aparținând Sferei vieții mentale a sinelui) sau transsubiectivă - toate aceste diferențe în sine nu împiedică și nici nu contribuie câtuși de puțin la faptul că intru sau nu intru în astfel de părți ale lumii într-o relație specială de coordonare, în virtutea căreia devin conștienți Funcția conștiinței poate duce individul cunoscător dincolo de limitele vieții sale spirituale personale, astfel încât orice aspect al lumii cele mai transsubiective, de exemplu, procesele materiale, poate deveni obiectul conștiinței Prin urmare, este necesar să se facă distincția între imanența în conștiință și imanența în subiectul conștiinței: prima poate să nu coincidă cu a doua De exemplu, dacă subiectul A observă un peisaj și experimentează în același timp un sentiment de plăcere, atunci peisajul, fiind imanent în sfera conștiinței A, rămâne totuși transcendent în raport cu subiectul conștiinței (nu constituie starea mentală) al subiectului A), în timp ce sentimentul de plăcere este imanent în ambele privințe (aceasta este starea subiectului A , imanentă în conștiința lui A) Desigur, pentru a h- Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th să dezvolte doctrina că lumea transsubiectivă însăși în original poate intra în orizontul conștiinței individului care cunoaște, adică poate

fi contemplat, este necesar să se abandoneze ideile tradiţionale despre rolul proceselor fiziologice în percepţie şi să se rezolve această problemă, de exemplu, în spiritul lui A Bergson) Se poate afirma, de exemplu, următoarele: un pendul oscilant, care reflectă razele de lumină și le trimite în ochi, provoacă o serie de modificări în sistemul meu nervos, dar aceste modificări în creierul meu nu sunt cauza oscilației pendulul pe care îl văd, ele sunt doar o scuză pentru activitatea de trezire Eu, ca spirit, o ocazie, în virtutea căreia eu, ca spirit, acord atenție însuși balansului transsubiectiv al pendulului și îl contempl Cel mai important rezultat al unei astfel de doctrine a conștiinței este că este capabilă să ofere o justificare epistemologică pentru înțelegerea lumii organice De fapt, viziunea anorganică (mecanistă) asupra lumii, care afirmă că fiecare întreg este compus din relații externe din elemente independente unele de altele, este un rezultat consistent al teoriilor cunoașterii, sugerând că obiectul observat este compus în conștiință din senzații datorate unor senzații transcendentale motive personale și, în consecință, indiferenți unul față de celălalt Pe de altă parte, dacă cunoașterea este contemplarea unui obiect în original în întregime, atunci de aici vine posibilitatea de a afirma că întregul lucru este prima dintre laturile sale O nouă doctrină a conștiinței, precum cea prezentată tocmai acum, este într-adevăr în curs de elaborare în filosofia și psihologia modernă; o îndepărtează treptat din kantianism, dar acest proces are loc, ca să spunem așa, cu lentoare geologică, în mare măsură inconștient Participanții la acest proces se tem de o ruptură cu Kan- *) Vezi "Matière et mémoire(r)" al lui (există o traducere în limba rusă) Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE volum; ei încearcă cu orice preț să-și exprime teoriile sau să interpreteze teoria lui Kant în așa fel încât legătura cu kantianismul să fie păstrată în cea mai mare măsură posibilă Prin urmare, se obțin cele mai triste inconsecvențe pentru Filosof: în dezvoltarea unui nou concept de conștiință, epistemologia renunță la premisele dogmatice ale lui Kant, dar multe dintre concluziile pe care Kant le-a urmat constant din aceste premise și au pierdut acum tot terenul, sunt păstrate în epistemologia modernă și dau ei arată ca o structură duală, artificială, care are un contur vag, oscilând între subiectivism și negarea lui , între antropocentrism și universalism, între panmetodism și ontologism, între relativism și absolutism Scopul acestui articol este de a contura una dintre Formele de tranziție ale noului concept de conștiință, întâlnit în epistemologia modernă Teoria lui Schuppe ne serveşte ca exemplu de Forme tranziţionale: ea conţine germenul deja clar conturat al unei noi doctrine, dar în acelaşi timp păstrează în multe privinţe o legătură cu critica lui Kant Esența noii doctrine a conștiinței dezvoltată de Schuppe, dacă luăm în considerare mai întâi conștiința individuală, este următoarea: conștiința este totalitatea a tot ceea ce se află într-o relație specială cu sine, într-o relație care, în ciuda originalității sale extraordinare, este intim familiar tuturor dintre noi și poate fi notat la figurat prin cuvintele "nume în minte" *) Această relație, de exemplu, între arborele observat și sinele individual observator, nu este efectul cauzal al copacului asupra sinelui sau al eului asupra copacului: este o legătură (Verbindung) prin care eul individual i) Schuppe, Erkenntnisstheoretische Logik, Biblioteca "Runivers" n l o s c k i ë este lătrat de posesor, iar copacul devine posedat Relația de "posedare în conștiință" nu este, de asemenea, ca relația dintre un lucru și proprietatea sa: atunci când un subiect individual este conștient de

"roșu", el însuși nu devine "roșu" ca urmare a acestui fapt, el are roșeață în conștiință nu în sensul în care mingea "are "culoare roșie La fel, atunci când un copac intră în orizontul conștiinței individuale, subiectul nu devine arbore ca urmare a acestui fapt, ci, pe de altă parte, arborele nu devine starea mentală a subiectului, nu devine arbore își pierde oms-ul independent, independent al naturii individuale *): atunci când subiectul observă arborele, acesta rămâne în continuare ca parte a lumii exterioare, transsubiectivă, arborele nu trebuie să migreze "în interiorul sufletului" individului care cunoaște sau să trimită există în loc de sine o "imagine", "copie" intangibilă a lui însuși etc Din cele de mai sus, nu rezultă deloc că niciun conținut conștient nu poate aparține subiectului ca proprietate al acestuia: starea mentală proprie a eului individual, de exemplu, dorințele, sentimentele sale etc , se raportează la acest eu în același sens felul în care proprietățile se raportează la un lucru (subiectul poate să nu fie roșu, dar poate fi atent, bucuros etc)) A doua diferență între aceste fenomene mentale și fenomenele lumii exterioare constă în faptul că fiecare fenomen mental are un obiect (orice sentiment, dorință, gândire este posibilă numai în raport cu un obiect), în timp ce fenomenele lumii exterioare care umple spațiul și timpul (de exemplu, culoarea) nu au obiect Fenomenele psihice stau? , mai aproape de fundamentul cel mai profund: de fapt, fenomenele care formează lumea exterioară pot fi conținutul conștiinței ') Schuppe, Die immanente Philosophie und W Wundt, Z fur imm Ph Pt , , p Schuppe, Grundriss der Erkennthisstheorie und Logik, § , p Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE numai prin aceste fenomene psihice, numai ca obiect al lor"; prin urmare, fenomenele psihice sunt stări ale sinelui, "servind ca mediatori între sine și lucrurile lumii exterioare" *) Legătura dintre un lucru extern și sinele individual care îl observă, conform teoriei lui Schuppe, este imediată Prin urmare, există asemănări importante între epistemologia lui Schuppe și realismul naiv, indicat de însuși Schuppe): de fapt, lucrul observat este (în întregime sau parțial) lucrul real al lumii exterioare, și nu o copie a acesteia, nu un "imaginea" sau simbolul mental, a apărut în mintea observatorului, prin urmare, atunci când mai mulți indivizi, stând în fața unui copac, îl observă, în orizontul conștiințelor lor individuale există literalmente același arbore al "lumii exterioare") Datorită acestei doctrine a conștiinței, Schuppe este eliberat de subiectivism și antropocentrism, atât de clar exprimat în Critica rațiunii pure a lui Kant Geticismul psihologic, ascuns în doctrina lui Kant despre lucru-în-sine, pe care Schuppe nu le recunoaște "lucrurile în sine" ; el numeşte lucruri observabile fenomene numai în sensul că ele există în legătură cu subiectul, şi nu în sensul că sunt manifestări ale unei lumi transcendente Teoriile lui Schuppe au realizat diferențe uriașe față de doctrina tradițională a conștiinței printr-o ruptură bruscă cu trecutul sau au crescut din trecut, menținând o legătură strânsă cu acesta? *) Erk Log , p , Vezi și Ueber Wahrnehtnung und Empfìn-dung, Zeitschr blană Philos, und philos Kritik, , p) Schuppe, Die Bestãtigung des naiven Realismus, Vierteljahrsschr blană Fil , XVII, s) Grundr der Erkenntn und Logik, p Ueber Wahrnehmung und Empfindung, Z f Ph si ph Kr , , p și urm) Vezi despre subiectivism, antropocentrism și geneticism psihologic din Critica rațiunii pure, Introducerea mea în filosofie, pp - , - Biblioteca "Runivers" n l o s s k y Nu este greu să arăți că au apărut în a doua cale Teoria lui Schuipe este o transformare a criticii lui Kant, reținând multe elemente ale kantianismului care sunt

inconsistente cu noua doctrină a conștiinței; prin urmare, este în multe privințe inconsecventă Asemenea lui Kant, Schuppe crede că toate aceste lucruri există doar în conștiința es', în fiecare dintre ele găsește o latură a posteriori și a priori; fiecare lucru este alcătuit dintr-o anumită diversitate și gândire, care este "opera mea"; Această zonă include îngroșare care umple timpul și spațiul Cum, în ciuda acestei apropieri de Kant, Schuppe s-a eliberat de subiectivism și antropocentrism? Aceste rezultate sunt obținute în teoria lui Schuppe datorită distincției dintre conștiința generică individuală, individual și sinele generic Deși lucrurile există doar în conștiință, trebuie amintit că această conștiință, conform teoriei lui Schuppe, nu trebuie să fie uman individual Lucrurile se construiesc prin gândire, dar această gândire nu este individuală: doi oameni A și B, observând un copac, au literalmente același lucru în orizontul conștiinței lor, prin urmare, nici A și nici B nu se pot lăuda că copacul este un Fenomen construit prin gândirea lui din senzații, ca și prin stările ei mentale individuale; conținutul lucrurilor este alcătuit din senzații care umplu spațiul și timpul, dar Schuppe refuză să considere senzațiile (cel puțin cum ar fi, de exemplu, culorile, sunetele) ca stări mentale interne (inner-seelische) ale individului ') Astfel, noul și vechiul în teoria lui Schuppe sunt strâns întrepătrunse: în termeni generali, schema de construire a lucrurilor prin gândire rămâne aceeași cu cea a lui Kant, dar aceasta *) Schuppe, Grundr , p ; Begriff und Grenzen der Psychologie, Zeitschr f imm Ph , T I, , p , în limba rusă traducere în colecția "Idei noi în filosofie", nr , p Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE construcția este atribuită conștiinței generice și, prin urmare, lucrurile, deși sunt gândite ca "ființă * în alcătuirea conștiinței individuale (deoarece eul generic se află în componența oricărui eu individual), cu toate acestea nu se transformă ca un rezultatul acestui lucru în starea individului Combinația particulară a lui Schuppe a trăsăturilor importante ale realismului naiv cu kantianismul este foarte utilă ca pas de tranziție pentru stăpânirea noii doctrine a relației individului cu obiectul în actul conștiinței Ideea că un obiect conștient este independent de un individ conștient ni se pare, sub influența diverselor premise, insuportabil de paradoxală; ne este mai ușor să fim de acord cu ea, presupunând că un obiect care este independent de individ, rămâne totuși dependent de conștiința ancestrală; îmbrățișând atât lucrurile lumii exterioare, cât și eul individual, conștiința generică, parcă, le apropie unul de celălalt și ne devine clar că un individ poate fi conștient de un lucru care nu este construit de viața sa spirituală, ci , ca să spunem așa, prezentată lui într-o formă terminată prin gândirea generică Este ușor de observat, totuși, că nu există integritate și consecvență în această teorie Doctrina conștiinței tribale a fost creată aici de dragul păstrării schemei kantiene construcția lucrurilor prin gândire și dependența lor de conștiință; între timp, această schemă își pierde sensul cu τοτσ? în momentul în care se recunoaşte că conştiinţa conţine 't întreaga lume, astfel încât în afara conștiinței nu există loc pentru lucrurile kantiene în sine care rafinează sensibilitatea Doctrina psihologică a lui Kant asupra compoziției datelor în experiența lucrurilor din senzații și gândire, o doctrină fondată ceva nu pe analiza conștiinței, ci pe derivarea din conceptul fals de "affinare", a fost reținut de Schuppe, în timp ce baza acestui psihologism, conceptul de "affinare", a dispărut complet din el Să luăm în considerare aceste neconcordanțe în detaliu Presupunând că punctul de plecare pentru activitate

Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th cunoaşterea umană este efectul obiectelor asupra sensibilităţii noastre, Kant, în concordanţă cu această presupunere, afirmă în continuare că întregul conţinut al cunoaşterii umane este alcătuit complet din de aici reiese și clar că el consideră tot ce este dat în conștiință ca o varietate neordonată, în sine incoerentă, nesistematică Văzând clar, spre deosebire de Hume, că nicio cunoaștere nu este posibilă acolo unde nu există nici un sistem, nici conexiuni, relații etc și observând că natura este într-adevăr o unitate sistematică, Kant caută un agent capabil să transforme o varietate haotică într-o varietate ordonată întreaga natură și constată că doar gândirea poate fi un astfel de agent, și anume rațiunea, care realizează sinteze categorice Potrivit acestei teorii, sistemul naturii este alcătuit, ca să spunem așa, din cărămizi, legate între ele din exterior prin capse de fier, sârmă etc , prin capse exterioare Materialele care formează conținutul naturii (o diversitate dată, senzații) nu au în sine nicio atracție unele față de altele, nu se produc unele pe altele, nu se transformă unele în altele, nu acționează și nu interacționează în niciun fel *); un întreg sistematic se obține din ele doar datorită minții, care le folosește ca materiale de construcție, iar aplicarea unuia dat altuia în diverse moduri (după categoria de cauzalitate, unitate, substanță și apartenență etc), creează din ele un set de lucruri și procese natură În consecință, sistemul naturii se obține nu prin organizare, ci prin ordonare Un astfel de sistem are un caracter lipsit de viață, dar această împrejurare nu sperie în mod deosebit cititorul Criticii rațiunii pure, întrucât știe că, după Kant, natura, ca obiect al cunoașterii, este doar un fenomen, x) A se vedea "Justificarea intuitivismului" al meu, ed a II-a, pp iij-ii , de asemenea, "Introducerea în filozofie", pp ijj- Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE doar o suprastructură asupra lumii adevăratei fiinţe, asupra tărâmului vieţii lucrurilor în sine De fapt, este imposibil să ne imaginăm o lume în care totul ar fi mort, în care nu ar exista deloc ființă organică, întreagă, independentă, în curs de dezvoltare Dar se poate presupune că pe baza ființei adevărate se construiește un alt strat al lumii, mai puțin valoros, dependent, zdrobit din diverse fragmente, lipsit de legătură internă Tocmai acest caracter îl are lumea kantiană a fenomenelor și, repetăm, încă se poate împăca cu acesta, admițând, împreună cu Kant (vorbim despre un Kant autentic, istoric, și nu modernizat), existența tărâmul lucrurilor în sine Singura întrebare este de ce Kant consideră că acea lume, care trebuie să existe în mod necesar pentru ca fenomenele să fie posibile, să fie incognoscibilă și, dimpotrivă, tot ceea ce este cognoscibil este descris ca un fel de efuziune din lumea lucrurilor în sine Această contradicție de bază a sistemului lui Kant este explicată, așa cum am menționat deja mai sus, prin premisele dogmatice ale noii filosofii, care conduc la ideea că cunoașterea lumii exterioare apare ca urmare a efectului cauzal al lucrurilor asupra individului care cunoaște, ca rezultat din care nu apare în orizontul conștiinței însăși ființa adevărată, vie, ci doar senzații ale individului, materialul de cunoaștere mort, împrăștiat, din care gândirea trebuie mai întâi să construiască imagini ale lucrurilor Pe lângă această premisă, mai există un motiv pentru care Kant este convins că lucrurile cognoscibile sunt construite de gândirea însăși Lumea observată poate forma un sistem al naturii numai dacă elementele sale sunt legate între ele prin diverse relații Dar destul de multe relații, cum ar fi cele care sunt ascunse sub cuvintele "mai mult", "și", "asemănătoare", etc , par a fi

un produs pur al gândirii Aparent, în ceea ce este dat conștiinței, în orice set de paragrafe, nimic nu corespunde Și Sunt despre CKI și nu există un sens corespunzător al cuvântului "și", și numai datorită gândirii subiectului, corelând a cu e, m cu n, se creează sensul expresiilor a "și" e, m "și" n De aici și tendința de a imagina că fiecare relație este creată după acest tip: în conștiință, în sine, se dau a, b incoerente și numai atunci când li se adaugă ceva al treilea, mai înalt, și anume gândirea, le îmbrățișează împreună, le compară ei unul cu altul într-un mod definit și creează o relație între ei Să vedem acum în ce măsură asemenea idei despre construcția lucrurilor cognoscibile sunt obligatorii pentru Schuppe și fundamentate în teoria sa În primul rând date în conștiință, după Schuppe, sunt senzațiile în spațiu și timp, cel puțin în toate acele cazuri când vine vorba de percepția lumii exterioare El le numește date senzoriale, adică dependența lor de stimularea nervului senzorial *) Sub aceste afirmații se află vechea doctrină a conștiinței, conform căreia datele conștiinței (datele experienței) nu se obțin în alt mod; ca urmare a acţiunii lucrurilor transcendente asupra organelor de simţ ale subiectului, deci numai sub formă de senzaţii Între timp, Schuppe nu recunoaște niciun lucru transcendent conștiinței, el nu reduce conștiința dată la niciun efect cauzal asupra conștiinței; el subliniază că organele de simț înseși și sistemul nervos au deja conștiință și, în consecință, nu se poate face referire la ele pentru a explica cum apar datele pentru prima dată în conștiință Din aceasta rezultă clar că în teoria lui Schuppe ideea că toate datele experienței exterioare sunt întotdeauna senzații (în spațiu și timp) nu poate fi fundamentată Această afirmație nu este altceva decât moștenirea psihologică negativă a Criticii Rațiunii Pure Ea oferă teoria *) Schuppe, Grundriss der Erk und Logic, cip CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE Schuppe este de natură pozitivistă, deoarece duce la negarea experienței non-sensibile, a ființei insensibile etc Totuși, nu trebuie să pierdem din vedere faptul că la Kant această gândire era concluzia corectă dintr-o premisă dogmatică, între timp, în Schuppe, premisa este înlăturată, iar concluzia este reținută, deși își pierduse deja orice drept de a exista În alcătuirea conștiinței, după Schuppe, există gândire și ființă Ce aparține ponderii gândirii și ce ponderii ființei? Lucrurile conștiente nu sunt ființă pură, conform învățăturilor lui Schuppe: ele sunt produsul ființei și gândirii Purificată din gândire, ființa este primar-baie, și anume conținutul senzațiilor menționate mai sus, stând în spațiu și timp fără legătură între ele (beziehungslos) ') Această ființă, spune Schuppe, este ceva străin pentru noi, de neînțeles, impunător, neformat ; inteligibilitatea și claritatea sunt posibile numai în măsura în care lucrarea gândirii, care este "lucrarea mea", se adaugă la data primară Deci, înaintea noastră se află din nou schema kantiană: lucrurile constau din material și formă; materialul este un morman incoerent de elemente, indiferente, străine unele de altele; numai în măsura în care "Eul" (conștiința generală) pune paranteze pe ele, legând unul dintre ele cu celălalt în anumite moduri, din ei se obțin munți, râuri, copaci și, în general, sistemul naturii Natura este formată din cărămizi conectate printr-o forță exterioară lor: este moartă Între timp, pentru observarea directă, natura pare cu totul diferită: când valurile mării cu un vuiet lovesc de un dig de granit și sparg un buștean în bucăți în jurul lui, când o flacără, înghițind o casă de lemn, o devorează, întregul conținut de apar aceste lucruri *) Ibid , p s) Eric Logica, p , ÿj n Sunt despre CKI

și noi participând la acțiunea care se desfășoară și determinând-o: aici nu există așezarea cărămizilor între ele, aici generarea de conținut nou din vechi Inutil să spunem că viața organismelor vegetale și animale ne apare într-o măsură și mai mare ca un întreg care se organizează singur, nu din cărămizi Kant, în virtutea premisei indicate mai sus, nu a putut permite ca natura, care intrase în orizontul conștiinței individului cunoscător, să se organizeze: el a susținut că nicio legătură, nicio legătură nu pot fi date în percepție'), prin urmare , a trebuit să presupună că întreaga organizare a naturii observate este un produs al gândirii observatorului Dar de ce se ține Schuppe de aceeași schemă? - Argumentând că două minți individuale pot avea în orizontul lor literal (numeric) același conținut de senzație, de exemplu, aceeași culoare, Schuppe eliberează astfel calea pentru afirmația că chiar conexiune, natura sistemică a lucrurilor este dată în percepția conștiinței individuale exact în același mod ca și culorile sau sunetul Necesitatea unei astfel de înțelegeri a laturii obiective a percepției pentru teoria lui Schuppe este evidentă dacă luăm în considerare faptul că doi observatori care percep același arbore ar putea să nu înceapă sau să-și termine observația în același timp În deplin acord cu teoria sa despre conștiința individuală, Schuppe însuși subliniază că cauzalitatea, identitatea și diferența par a fi date direct, aparținând compoziției ființei la fel ca culorile sau Forma spațială Dar, într-un astfel de caz, nu există motive pentru a împărți natura într-o ființă dată în primul rând, pe de o parte, și a gândi, ca o chestiune de conștiință "ca o chestiune a mea", pe de altă parte: pe baza doctrinei conștiință, ca relație între sub-) Kant "Critica rațiunii pure" tradusă de N Losskago, str Biblioteca Runiverse CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE obiect și obiect, Schuppe ar fi putut susține că lucrurile în general nu sunt construite deloc de conștiință, că natura se organizează pe ea însăși și că treaba conștiinței este doar de a "ține în minte" lucrurile În loc să pornești pe această nouă cale, rupând complet cu kantianismul, Schuppe a creat ceva la mijloc, combinând noutatea cu antichitatea: peste conștiința individuală, a construit o conștiință generică și a pus în ea schema epistemologiei kantiene Cea mai slabă latură a kantianismului, plierea naturii din două elemente, străine și exterioare unul altuia, este păstrată în teoria lui Schuppe și chiar se manifestă într-o formă și mai izbitoare datorită faptului că Schuppe se referă la identitatea și diferența la numărul de funcţiile categorice ale gândirii împreună cu cauzalitatea Cu acest exemplu, este cel mai convenabil să clarificăm deficiența indicată a kantianismului și, prin urmare, o vom analiza în detaliu Pentru conștiința oricărui fel de a, este necesar, spune Schuppe, ca multe lucruri să fie date în conștiință, de exemplu, a b cu d, diferite și identice între ele Fără îndoială, aici este indicată o condiție importantă pentru posibilitatea cunoașterii Să observăm doar că trebuie împărțit în două condiții: (i) percepția unei diferențe de către observator și ( ) existența unei diferențe în ceea ce este observat Să luăm un exemplu concret și să stabilim dacă ambele condiții pot fi considerate în același sens ca și mine, ca o manifestare a gândirii Să presupunem că observatorul se apropie de trei ori de un bol cu Fructe, pe care se află pentru prima dată un măr galben, un măr galben-verzui pentru a doua oară și un măr roșu pentru a treia oară; aceste mere sunt identice ca formă, astfel încât pot fi distinse doar prin culoare Dacă observatorul nu face comparația suficient de atent și de energic, adică diferență și identificare, se poate întâmpla cu ușurință ca diferența dintre primul

și al doilea măr să rămână neobservată pentru el: își va imagina Biblioteca "Runivers" n l o s s k y de parcă ar fi fost un măr în fața lui, la care doar el se uita la doi ori Psihologia a considerat de mult aceste distincții și identificări ca manifestări ale activității gândirii, ca o chestiune de conștiință, sau, să spunem, mai bine, ca o chestiune a mea Desigur, vorbim despre eul individual și despre activitatea sa individuală de diferență, care se desfășoară după principiul identității, dar nu creează ea însăși acest principiu și nu introduce identitate sau diferență în lucrurile observate: chiar dacă am făcut Nu văd diferența dintre primul și al doilea măr, diferența există între ele Activitatea de gândire pe care am examinat-o, și anume activitatea de comparație, este un proces mental individual și, prin urmare, o condiție subiectivă pentru posibilitatea cunoașterii Să ne întoarcem acum la a doua condiție, și anume, la însuși principiul identității și la prezența identității și a diferenței în lucrurile observate înseși Fără îndoială, aceasta este condiția obiectivă a posibilității cunoașterii; trecând la ea, intrăm într-o cu totul altă lume decât activitatea individuală a gândirii: acum luăm în considerare nu gândirea individului, ci ceea ce gândește (obiectul), spre ce este îndreptată activitatea sa de comparație, discernământ etc Cine nu distinge clar între latura subiectivă și obiectivă a cunoașterii, este în mod firesc înclinat, recunoscând activitatea subiectivă de identificare și distincție prin gândire, să afirme că atât diferența obiectivă, cât și identitatea sunt, de asemenea, gândire, de asemenea "afacerea eu" , afacerea conștiinței Dar într-un astfel de caz trebuie admis că înseși conținuturile obiectiv diferite sunt produsul gândirii; de fapt, este imposibil să ne imaginăm că, de exemplu, roșeața și verdeața erau date pentru gândire, iar diferența dintre ele era un produs al gândirii: în afară de diferențe, nu există conținut în însuși materialul roșeață, care este diferit de verdeață; prin urmare, dacă se recunoaște că diferența este o chestiune de gândire, atunci trebuie să admitem că Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ESTE COMPLET GNOSEOLOGIE Autodiferențierea este, de asemenea, o chestiune de gândire Într-un astfel de caz, natura este un produs întreg, unic al unui principiu, și deloc o clădire din cărămizi, care în sine sunt indiferente unele față de altele și numai datorită rezistenței cimentului și a capselor de fier care le unește din exterior sunt prinse unul de celălalt Dintre epistemologiile moderne care au apărut de la Kant, o astfel de doctrină a naturii este dezvoltată de teoria lui Cohen, și în aceasta enorma sa superioritate față de teoria lui Schuppe Să presupunem că principiul care creează atât Forma, cât și conținutul naturii poate fi numit cuvântul gândire În orice caz, este evident că o astfel de gândire nu este o chestiune de conștiință umană individuală Schuppe a atribuit gândirea explicației conștiinței generice, dar nu a văzut că o astfel de gândire ar trebui să fie sursa întregii compoziții a naturii și a încercat să o înțeleagă ca un produs al unei combinații de ființă și gândire Ca urmare, una dintre părți trebuie să fi avut de suferit În teoria lui Schuppe, ființa a suferit în sensul că este imposibil să se indice exact ce semnificație îi acordă Schuppe acestui termen Începând studiul, Schuppe, deși vorbește despre inseparabilitatea gândirii și a ființei, le opune totuși unul altuia și le consideră părți integrante ale întregii lumi "În ciuda inseparabilității descrise a celor două părți constitutive", spune Schuppe, "există între ele cea mai ascuțită și mai ireconciliabilă opoziție care poate fi imaginată; o parte nu se poate transforma niciodată în cealaltă, nu există nicio mediere între ele; ele sunt

absolut două părți și nu putem decât să nu le numim pe fiecare cu un nume aparte, de parcă ar fi două lucruri independente, independente unul de celălalt "*) După astfel de afirmații, s-ar părea că este necesar să numim cuvântul fiind doar primarul dat, dar am deja) Erk Logik, cap IV, Denken und Sein, Subject und Object, p și urm Întrebări de filosofie, carte ib Biblioteca "Runivers" n l o s s k y știm că, potrivit lui Schuppe, primarul dat este doar o varietate incoerentă de roșeață, duritate, salinitate, spațiu etc A numi aceste fragmente cuvântul ființă este ciudat și, prin urmare, nu este surprinzător că Schuppe preferă să le numească ființa dă un alt sens, și anume, el numește ființă întregul întreg originar al lumii, în care eu, gândirea și "dată" sunt doar momente abstracte') Dar într-un astfel de caz, este imposibil să te opui gândirii și ființei, ca "absolut zwei", deoarece gândirea se dovedește a fi o parte integrantă a ființei Activitatea care creează conexiuni cauzale, care determină asemănarea și diferența, evident, nu aparține eului individual Schuppe o atribuie eului generic Dar de ce ar trebui să fie neapărat opera unui ego, a unei conștiințe? Singurul argument în favoarea acestei afirmații este că legăturile cauzale etc , sunt condițiile pentru cunoașterea oricărui tip de "date" Cu toate acestea, acest argument nu este convingător Fără îndoială, pentru ca un a dat să fie conștient, trebuie să aibă o structură; dar această structură nu poate fi creată de gândirea altcuiva, ci poate fi adusă cu sine de acest a, iar atunci afacerea eu-ului se va reduce doar la intrarea în relația de posesie (im-Bewusstsein- Haben) la aceasta însuși Schuppe admite că în acest fel se realizează conștientizarea "datului" primordial și subminează astfel forța acelor argumente prin care încearcă să stabilească că forma unui obiect este creată prin gândire ■ Despre Kant se poate spune că, sub influența premiselor ontologice, a exagerat semnificația Factorului subiectiv, presupunând că conștiința își construiește obiectele Urmașii săi, din genul Schuppe, încearcă să elibereze *) Vezi Grundr , ; Erk Buturuga - Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE turnat din subiectivism, îndeplinesc această sarcină în felul următor: ei transferă schema kantiană de construire a unui obiect din microcosmosul conștiinței individuale în macrocosmosul conștiinței tribale; această înlocuire a micro-subiectului cu macro-subiectul nu slăbește exagerarea lui Kant a rolului Factorului subiectiv și nu face decât să înmulțească numărul de aserțiuni nefondate Să examinăm din această parte, în primul rând, învățătura lui Schuppe că obiectele pot exista doar imanent în conștiință Munții, râurile, mările, este adevărat, sunt independente de conștiința individuală, dar prin însuși conceptul lor, crede Schuppe, sunt concepebile doar ca obiect al "conștiinței în general" În teoria lui Kant, legătura dintre conștiință și obiect este indisolubilă: acest lucru este cerut în mod necesar de premisa sa ontologică, care duce la transformarea lucrurilor observabile în fenomene ale cunoașterii Dar Schuppe este liber de această presupunere; în plus, el a smuls deja lucruri din conștiința individuală și a văzut în general că lucrurile conștiente nu sunt proprietăți sau stări ale ego-ului De ce nu pot exista independent de orice conștiință, chiar și de conștiința rasială? - Toți reprezentanții filozofiei imanente la începutul cercetării lor epistemologice răspund la această întrebare în felul următor: conștiința și obiectul sunt indisolubil legate între ele; constiinta este posesie, iar posesia este posibila numai atunci cand exista ceva posedat; în același mod, și invers, un obiect nu poate exista transcendent față de conștiință, deoarece presupunerea unui astfel de obiect este gândirea la un lucru

la care nimeni nu se poate gândi, ceea ce este contradictoriu ■ Deci, aparent, s-a dovedit că legătura dintre conștiință și obiectele sale este indisolubilă în ambele direcții Cu toate acestea, dacă aruncați o privire mai atentă, se dovedește că doar prima propoziție a fost dovedită, dar nu și a doua: fără Grundr pagina $ · ' Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și îndoială, conștiința nu poate exista fără ceva conștient, dar că orice ceva trebuie să fie întotdeauna în conștiință, acest lucru nu este deloc evident Mai degrabă, dimpotrivă, pare de la sine înțeles pentru un student nefilosofic că există lucruri transcendente conștiinței, iar afirmația lui Schuppe că există o contradicție internă în acest gând ar părea pentru majoritatea oamenilor un sofism Cu toate acestea, nu se poate decât să fie de acord că respingerea argumentului lui Schuppe necesită multă muncă Aici obiecția la adresa lui Schuppe va fi subliniată doar pe scurt; esenţa sa poate fi destul de clară numai cu o cunoaştere temeinică a teoriei conştiinţei dezvoltată de intuiţionism *) Este necesar să se facă distincția între latura subiectivă (individual-psihică) și cea obiectivă a cunoașterii, să nu îmbine aceste două laturi într-un singur întreg și să nu transfere proprietățile laturii subiective către latura obiectivă din cauza unei neglijeri Latura subiectivă este compusă din stările mentale ale subiectului cunoaștere (cum ar fi, de exemplu, tensiunile atenției în timpul actului cognitiv) Fără îndoială, nu poate exista în afară de subiectul conștiinței Dimpotrivă, latura obiectivă (de exemplu, râul care a devenit obiectul atenției mele), care intră în orizontul conștiinței datorită faptului că subiectul a intrat într-o relație specială cu acesta, este complet independentă de subiectul conștiinței și al relației care creează conștiința: nu este starea subiectului; ea nu este în niciun fel condiționată cauzal de ea și în nici un fel nu este subordonată acesteia Acest lucru este mai ales clar dacă ținem cont de faptul că latura subiectivă a cunoașterii (de exemplu, atenția) se realizează în timp, iar acest timp nu trebuie să coincidă cu timpul obiectului cunoașterii: un act de cunoaștere poate dura o secundă, dar *) N Lossky, Introducere în filosofie, p - N Lossky, Ideea nemuririi sufletului ca problemă a teoriei cunoașterii, Vopr fi l , , carte Biblioteca Runiverse TRANSFORMARE CONCEPTE CONTEMPORANE DE CONȘTIINȚĂ GNOSEOLOGIE de scopuri ale cunoașterii pot fi un proces vechi de secole sau pot aparține tărâmului eternului, eternului S-a afirmat mai sus că obiectele lumii exterioare, chiar fiind imanente în conștiință, rămân transcendente în raport cu subiectul conștiinței Acum este necesar să mergem mai departe și să recunoaștem că în existența lor ele sunt și transcendente în raport cu conștiința și pot deveni doar temporar imanente în conștiință în sensul contemplației (pot deveni imanente în sens intenționat) Se realizează astfel o eliberare hotărâtoare de exagerări a rolului Factorului subiectiv în cunoaştere: nici microsubiectul, nici macrosubiectul nu construiesc un obiect; latura obiectivă (și odată cu ea și cea logică) a cunoașterii aparține obiectului însuși, iar întregul rol al subiectului se reduce doar la faptul că adaugă obiectul la orizontul conștiinței sale (și efectuează un act de distincție) , adică analiza prin comparație) În același timp, ipoteza conștiinței tribale se dovedește a fi complet de prisos în epistemologie Adevărat, în componența sa există un element valoros, și anume, doctrina eului generic, dar această doctrină are semnificație doar pentru psihologia socială, etica, teoria dreptului etc , și deloc pentru epistemologie, care investighează adevărul, adică ceva independent de orice sine Să vedem acum ce doctrină a sinelui dezvoltă Schuppe - În Critica rațiunii

pure a lui Kant, eu sunt unitatea transcendentală a apercepției; nu este o substanță, nu este o ființă, este doar Funcția de a uni diversitatea după reguli identice O astfel de doctrină, deși contrazice datele autoobservării, îl urmează în mod destul de firesc pe Kant din premisa sa ontologică: eu, ca lucru în sine, și lumea exterioară, ca ansamblu de lucruri în sine, rămân de necunoscut pentru el, lumea conștiinței constă numai din date senzoriale și din Funcția unificării lor, Funcția, purtătoarea căreia este de necunoscut, deci este cunoscută doar ca Funcție Biblioteca "Runivers" N L O S S K I-lea O astfel de doctrină nu poate fi susținută de un filozof care, ca și Schuppe, vede că conștiința este în primul rând im-Bewusstsein-Haben, adică relație specială a regiunii-oaniya O astfel de relație de posesie nu poate exista între "date" și funcția de a le combina; nici nu se poate spune că există între unele "date" și unitatea altor date, deoarece într-un astfel de caz ar fi un fenomen derivat în conștiință , în timp ce Schuppe consideră relația deținerea trăsăturii principale a conștiinței Rămâne, așadar, să afirmăm că această relație există între "date" și un astfel de subiect, un asemenea eu, care în sine nu este doar o relație Diferența dintre această învățătură și cea a lui Kant poate fi explicată cu ajutorul următoarelor imagine centrează O până la intersecția cu dreptele w, n, r, t perpendiculare pe acestea Drectele m, η, r, t exprimă simbolic diversitatea, iar razele - unirea ei Conform învățăturii lui Kant, razele diverge de parcă ar exista un centru identic O, dar în conștiință este imposibil să găsești un astfel de centru accesibil cunoașterii'), subiectul cognoscibil al conștiinței este doar unitatea diversității O altă doctrină pe care o luăm în considerare este aceea că centrul identic O, diferit de unitatea diversității și care provoacă această unitate, există în conștiință și poate fi găsit prin analiza conștiinței Această a doua doctrină este necesară pentru toate acele teorii conform cărora conștientizarea este în primul rând o relație de posesie Și într-adevăr, se poate observa că Schuppe este înclinat către această a doua doctrină a sinelui În articolul "Conceptul psihologiei și limitele sale", el evidențiază, prin abstracția din compoziția conștiinței, subiectul pur, ca "purtător identic" și "posesor" al tuturor conținuturilor, ca un absolut și indivizibil punctul de coincidență și unitatea lor; el vorbește- Í) Kant, "Critica înțelegerii pure", traducere de N Losskago, p Biblioteca Runiverse CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE Este adevărat că acest moment al conștiinței nu poate exista fără definiții, dar totuși "reolexia noastră trebuie să se îndrepte inevitabil și către acest moment Dispare fără urmă dacă este gândit complet fără definiție; în definiţii, însă, nu poate fi eliminată, ca fiind definită, şi este dată în gândire concomitent cu definiţia Întrucât este posibil să ne gândim la acest moment în abstractizare din toate definițiile sale, ca întotdeauna purtătorul lor identic, ca Idem, rezidând constant în ele, se dovedește a fi absolut indivizibil; aceasta este unitatea absolută, un punct absolut de coincidență și unitate "* Sub această doctrină a sinelui se află spectrul metafizicii, teribil pentru kantian și, prin urmare, nu se poate spera să găsească la Schuppe o formulare exactă și hotărâtă a acesteia: metafizica pentru Filosoful modern este la fel ca bogey pentru negustorii moscoviți Filosoful care vede existenta sinelui ca pe un element real al realitatii vede de obicei, alaturi de ea, viata sinelui ca pe ceva integral, organic, i e nu o reduce doar la gradul de fenomen cognitiv, construit prin gândire dintr-o varietate dată Tendința de a recunoaște integralitatea organică a vieții eului se vede la Schuppe; acesta este meritul său înaintea psihologiei, dar în

epistemologia sa duce la o serie de inconsecvențe, extrem de caracteristice, dezvăluind principalele neajunsuri ale schemei kantiene de cunoaștere Schuppe distinge clar între cunoașterea lumii exterioare și cunoașterea individului despre propria sa viață mentală prin autoobservare Cauza și efectul în lumea exterioară nu sunt legate, după Schuppe, pentru observația noastră prin nicio legătură internă; "Cum" de a provoca rămâne ascuns (verborgen) pentru noi Prin urmare, cunoașterea conexiunii cauzale a lumii exterioare este dezvoltată doar ') Zeitscher für immanente Philosophie, , p Traducere rusă publicată în colecția Nr din New Ideas in Philosophy (citare de la pagina i) Biblioteca "Runivers" n l o s s to ï i pe baza de observații multiple, prin metoda inducției raționale, prin excludere ') Pe de altă parte, evenimentele din viața mentală a unui individ, spune Schuppe, sunt adesea date în autoobservare împreună cu legătura lor internă, astfel încât legătura dintre cauză și efect aici poate fi adesea recunoscută dintr-o singură observație Deci, de exemplu, "starea de dorință care ajunge la conștiință se manifestă ca ceva care generează direct acțiune din sine" (ais das unmittelbar die Tat aus sich Er-zeugende)), totuși evenimentele lumii exterioare sunt percepute ca " complet diferit de separat (ge-trennt) și diferit" * *) Fără îndoială, descrierea lui Schuppe a producerii acțiunii din dorință nu seamănă deloc cu legarea (ordonarea) categorică kantiană; dacă Schuppe ar observa acest lucru, ar fi forțat să admită că epistemologia sa conturează două tipuri diferite de cunoștințe toto genere: cunoașterea despre lucrurile din lumea exterioară, creată prin gândire din date fragmentare, și cunoașterea despre lumea spirituală interioară, în care există nu sunt ori dezbinarea, care este diferită integritate internă continuă c) Cu toate acestea, Schuppe nu a dezvoltat în detaliu doctrina acestui al doilea fel, cunoașterea și, prin urmare, aluziile la existența ei, este adevărat, mărturisesc sensul corect al realității la Schuppe, ci introduc o contradicție în teoria sa a cunoașterii Deosebit de interesante sunt remarcile lui Schuppe că relațiile cauzale ale lumii exterioare rămân întotdeauna "ascunse" pentru observator, deoarece ele există doar pentru mine, >) Erk Buturuga p , jo p , , Grundr p s) Gr , Erk Buturuga , -) Erk Buturuga *) Ibid p) Vezi discuția lui Schuppe despre libertate, Erk Buturuga p Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE și nu pentru că sunt esența descoperirii lucrurilor în sine), are dreptul să vorbească despre ceva secret, stând în spatele fenomenelor observabile! Privind îndeaproape astfel de afirmații și la învățătura lui Schuppe despre viața mentală a individului, se ajunge la concluzia că Schuppe, deși a respins verbal lucrul în sine și nicăieri nu vorbește deschis despre conștiința transcendentă a lumii, de fapt a reținut ea ca un subsol al filozofiei sale Schema lumii care îi ghidează inconștient este următoarea: în adâncuri există o lume incognoscibilă și nicăieri menționată transcendentă conștiinței, iar la suprafață se află lumea explorată a conștiinței generice și a conștiințelor individuale; latura psihică a conștiinței individuale este integrală, unificată și complet vizibilă pentru individ, deoarece nu este compusă din date condiționate transcendent; dimpotrivă, sistemul de lucruri din lumea exterioară este construit prin gândire (conștiința ancestrală) din materiale disparate obținute din conștiința transcendentă a lumii: prin urmare, în cunoașterea lucrurilor din lumea exterioară, trebuie să întâlnim "secret", se vorbește adesea despre "misterele ființei", de exemplu, atingând problema originii calităților sensibile'), despre derivarea vieții spirituale și a conștiinței din ceva mai original etc *) Toate

aceste "ghicitori" indică faptul că însuși Schuppe nu consideră lumea mizerabilă a fenomenelor, construită prin gândirea din calități senzuale, ultima și singura lume, ci, dimpotrivă, această lume este tocmai pentru că este lipsită de o legătură internă între conținutul ei, că este doar o raidă deasupra unei alte lumi, mai profunde Dar epistemologia lui Schuppe interzice să se vorbească deschis despre această lume, temându-se de acele contradicții care sunt caracteristice Criticii rațiunii pure a lui Kant Ca urmare, doctrina structurii lucrurilor conștiente din interior incoerente !) Erk Buturuga) Ibid , p - Biblioteca "Runivers" n l o s s k y datele se dovedesc a fi lipsite de orice bază: nu se bazează nici pe inferență din premise, nici pe observație directă În concluzie, să luăm în considerare modul în care Schuppe rezolvă problema relației dintre legătura necesară și legală Dacă abordăm această întrebare fără a pleca de la vreo presupoziție preconcepută și ne angajăm doar în analiza conceptelor studiate, atunci nu se poate decât să se ajungă la concluzia că conceptul de legătură necesară este mai simplu decât conceptul de conformitate cu legea, primul este înrudit cu acesta din urmă, ca gen cu o specie; de fapt, legătura juridică dintre A și B este întotdeauna, alături de aceasta, o legătură necesară; dimpotrivă, legătura necesară între A și B nu este încă legală; devine astfel numai cu condiția ca A să nu fie individual, să fie repetabil; cu alte cuvinte, există două tipuri de legătură necesară - individuală și juridică Mai mult, conceptul de conexiune necesară este mai de bază în cunoștințele noastre decât conceptul de conexiune legală: simpla repetare a conexiunii dintre A și B nu dă dreptul de a o recunoaște ca legală; numai în cazul în care se știe că A și B sunt în mod necesar conectate între ele și când A este repetabilă dincolo de aceasta, apare dreptul de a recunoaște legătura ca legală Deci, de la cunoașterea necesității, trecem la cunoașterea conformității cu legea, și nu invers O astfel de înțelegere a relației dintre necesitate și conexiunea legală este imposibilă pentru sistemele epistemologice care afirmă că lucrurile cognoscibile sunt doar complexe de senzații care apar în conștiință sub influența unui efect cauzal transcendent Conform acestei învățături, toate datele experienței sunt incoerente; nicio legătură necesară între A și B nu poate fi văzută la o singură observație; sunt legate între ele numai prin relaţia de succesiune temporală sau de convieţuire *) Conceptul unei conexiuni necesare poate *) Pentru detalii despre aceasta, vezi Introducerea mea în filosofie, pp - Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE poate apărea în aceste condiții numai ca o consecință a repetării repetate a acelorași observații, i e sub forma constrângerii psihologice cauzate de asocierea de idei stabilită Deci, conform acestei teorii, repetările de observații sunt sursa, în același timp, atât a conceptului de necesitate, cât și a conceptului de conformitate cu legea Conceptul de necesitate, care crește doar pe baza asocierii de idei, nu poate fi, desigur, separat de conceptul de conformitate cu legea Cu toate acestea, nu este greu să dezvălui ceea ce este lăsat nespus în această teorie, de exemplu, în învățăturile lui Hume Pe lângă lumea ideilor, formată din date incoerente, mai există și lumea celei mai autentice ființe; are mai mult decat o succesiune temporala, are legatura necesara, ca ceva de baza, ca sursa de repetare mai mult sau mai putin corecta a senzatiilor in Sfera vietii mentale a subiectului cunoastere Pentru Hume, judecând după unele dintre indicii sale, această lume a ființei adevărate, care există independent de ideile umane, este alcătuită din procese materiale Astfel, referitor la cauza asociațiilor de idei înseși, Hume spune: "Când am luat drept

principii ale conexiunilor dintre idei relațiile de asemănare, contiguitate și cauzalitate, fără a examina cauzele acestor relații, s-a făcut mai degrabă în scopul îndeplinirii regulii mele de bază, care spune, că până la urmă suntem mereu forțați să ne mulțumim cu experiența, ceea ce, din cauza imposibilității de a spune ceva probabil și plauzibil pe acest subiect Ar fi ușor să facem o secțiune imaginară a creierului și să arătăm de ce, atunci când prezentăm o idee, spiritele vieții trec peste toate urmele adiacente și trezesc alte idei legate de prima *) Hume, "A Treatise on Human Nature", carte, I, traducere de S Tsereteli, p o Biblioteca "Runivers" n l despre cc la x th Fără îndoială, aceste spirite vitale transcendente conștiinței, constituind cauza Fenomenelor conștiinței, nu i-au apărut lui Hume doar ca complexe de secvențe și existențe temporale: vorbind despre conștiința lor transcendentă a activității cauzale, care creează asocieri de idei în conștiință , Hume înseamnă tno pentru tine, cauzalitatea nu este ca o asociere de idei, ci ca generarea unor evenimente de către altele, necesară în fiecare caz individual, indiferent dacă repetarea este posibilă, cap -e legitimitate sau nu Având în vedere doctrinele nihiliste ale necesității, nu este greu de convins că Fenomenele incoerente nu pot fi gândite altfel decât gândind deschis alături de ele sau asumând în tăcere o lume mai elementară, între elementele căreia există o legătură necesară, care, în caz de repetare, servește drept bază de legalitate Cu alte cuvinte, se poate susține că pentru cunoștințele noastre posibilitatea de a construi o regulă stă la baza asumării necesității, iar în realitate însăși, dimpotrivă, necesitatea stă la baza regulii Desigur, o astfel de învățătură este posibilă doar în acele sisteme epistemologice care separă cunoașterea (reprezentarea, conceptul) și ființa Sistemele care distrug această diviziune și afirmă identitatea gândirii și a ființei (sau identitatea gândibilului și a ființei) sunt obligate să aducă în prim-plan conceptul de necesitate și, dacă nu fac acest lucru, se datorează doar unei lipse de atenţie la relaţiile de concepte care sunt evidente pentru speculaţie Să analizăm mai întâi cum stau lucrurile cu Kant Conceptul de necesitate din Critica rațiunii pure este inseparabil de conceptul de cauzalitate, în timp ce trebuie amintit că în epistemologia lui Kant conceptul de cauzalitate individuală este complet absent, dar există doar conceptul de legătură cauzală asemănătoare legii În predarea mea ,Cm "Critica rațiunii pure", traducere de N Lossky, pp ibb Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE despre schematismul rațiunii pure, Kant afirmă că repetarea în timp a legăturilor identice stă la baza aplicării categoriei cauzalității *), iar de această categorie este legată recunoașterea faptului că legătura se află în obiect, i e necesar *) Deci, Kant, referitor la problema relației dintre conformitatea cu legea și necesitate, rămâne (din partea pe care o luăm în considerare) foarte aproape de Hume Cu toate acestea, este imposibil să-i reproșăm lui Kant că nu a acordat atenție raporturilor dintre conceptul de necesitate și conformitatea cu legea, care sunt evidente pentru speculație Trebuie avut în vedere (având în vedere epistemologia lui Kant într-o interpretare psihologico-fenomenalistă, care este necesară pentru oricine dorește să studieze Kantul istoric, și nu pe Kantul modernizat), că în sistemul lui Kant nu există o identitate completă a cunoașterii și a ființei: Kant identifică cunoașterea umană și ființa fenomenală, iar în profunzimea sub această ființă fenomenală, pentru el se află lumea lucrurilor în sine, lumea ființei adevărate Pornind de la premisa dogmatică, pe jumătate rostită, a "afinării"

conștiinței de lucruri transcendente, Kant și-a dezvoltat destul de consecvent doctrina despre relația dintre conformitatea cu legea și necesitate și, în același timp, nu a întâlnit deloc cerințele speculației , întrucât și-a păstrat dreptul de a recunoaște independența deplină a necesității față de legalitate, a păstrat dreptul să permită, de exemplu, o legătură individuală necesară și, în același timp, afirmă că în cunoașterea umană a fenomenelor această idee nu are aplicație obiectivă (din cauza faptul că Lumea Fenomenală, fiind doar o raidă nesemnificativă asupra lumii noumenale, constă din conținuturi, neconectate în interior între ele, tocmai din senzații) Schuppe neagă conștiința transcendentă kantiană !) Ibid , p) Ibid , p Biblioteca Runiverse N L O S S K I-lea pacea în sine și afirmă că conținutul judecății este realitatea însăși și, în plus, singura realitate posibilă Această identificare a conținutului unei judecăți cu realitatea adevărată obligă să recunoaștem că orice judecată, chiar și despre un eveniment unic, numai dacă este cu adevărat o judecată, adică produs al gândirii, conține legătura necesară Schuppe este foarte aproape de această doctrină, deoarece admite că simplul "așa este" ("es ist so") al existenței lumii are deja un caracter necesar și consideră că această necesitate este primară *) apartenența necesară a unor A și B , Schuppe, la fel ca majoritatea urmașilor lui Kant, aderă la învățătura lui Kant, care stabilește o legătură inextricabilă între necesitate și legalitate Potrivit lui Schuppe, în compoziția percepției nu există un astfel de element precum necesarul "Ceea ce este perceput în datele senzoriale ca prezent în mod obiectiv este, totuși, întotdeauna doar un anumit număr de secvențe identice") cauzalitatea nu este concepută altfel decât în Forma "așteptării absenței excepțiilor"), care poate fi exprimat prin formula: "oriunde și oricând apare A, trebuie să apară și B" El afirmă în mod direct că relația cauzală este întotdeauna considerată ca legală, ca expresabilă sub forma unei propoziții generale) Este adevărat că Schuppe remarcă că pentru a stabili o lege este necesar să ne ghidăm, chiar dacă doar în mod abstract, de ideea unei legături necesare El recunoaște că ea) Grundr Erk Buturuga -) Erk Buturuga) Ibid , p) Ibid , p - Ó Biblioteca Runiverse CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE Succesiunea temporală observată în experiență nu ar putea conduce la presupunerea unei legături asemănătoare legii între A și B, dacă nu s-a pregătit a priori ideea că orice conștiință dată se află într-o legătură necesară, deși încă neexplorată de noi, cu alte date ale conștiinței, anterioare și ulterioare *) Ghidați de acest principiu a priori, descoperim prin inducție rațională exact care conștiințe date sunt legate cauzal unele de altele O astfel de doctrină a legăturii inextricabile dintre necesitate și conformitatea cu legea devine inevitabilă în sistemul lui Schuppe după ce acesta a recunoscut că necesitatea compoziției percepției nu este dată; cu toate acestea, nu este greu de arătat că fără contradicții această doctrină nu poate fi dezvoltată într-o teorie imanentă a cunoașterii De fapt, potrivit lui Schuppe, aflăm despre necesitatea unei conexiuni atunci când reușim să stabilim inductiv universalitatea conexiunii, dar pentru o astfel de inducție este necesar ca ideea să fie pregătită a priori că fiecare conștiință dată se află într-un mod necesar , deși nu am explorat încă de noi conexiuni cu alte date ale conștiinței Dar cum este această gândire "a priori gata"? Nu, desigur, ca principiu născut sub forma unei formule abstracte, ci ca proprietate a gândirii, concret realizată sub forma îmbinării necesare a acesteia, acum și aici , realizat A cu B, de altfel, Formula abstractă a principiului nu poate fi obținută

decât prin abstracție din aceste cazuri individuale concrete: este imposibil să abstragem această gândire dintr-o serie de legi particulare, deoarece inducția este necesară pentru stabilirea unei legi , iar pentru inducție este nevoie de ideea unei conexiuni necesare, prin urmare, pe această cale ar trebui să se întoarcă în cerc Este remarcabil faptul că Schuppe însuși enumeră o serie de cazuri în care, fără ajutorul inducției raționale, pe baza) Ibid , p Biblioteca "Runivers" N LOSSKII vanii o singură observație, puteți stabili legea Așadar, aici aparține atât de îndrăgită metodă de "experiment mental" a lui Schuppe, pe care o folosește adesea Un exemplu al acestei metode este dovada lui Schuppe a propoziției că fiecare calitate senzorială (culoare, ton etc) ocupă în mod necesar spațiu Schuppe încearcă să abstragă mental ceva sau o calitate sensibilă din spațiul pe care îl ocupă și spune mai departe: "Deși inițial am realizat această abstracție doar pe baza unui singur fenomen, totuși, elementele distinse au natura unui concept general și dacă încercăm să ne imaginăm fiecare dintre ele separat de ceilalți și observați că acest lucru este imposibil, atunci acesta este un experiment de aceeași valoare și la fel de mult demonstrativ ca orice alt experiment Acesta servește ca dovadă că această calitate, adică nu o impresie individuală tocmai experimentată , dar această calitate, ca concept general, este de neconceput fără unde și când În consecință, ideea că aceste elemente se condiționează reciproc nu este o experiență individuală: legătura cauzală este inerentă aici în general și nu este necesară o experiență ulterioară pentru valabilitatea sa generală Ce altceva este acest experiment mental decât observarea directă într-un singur caz a necesității ca B să urmeze atunci când A este acolo și B să dispară când A dispare? - Ideea de legitimitate a acestei conexiuni este doar o adăugare la percepția necesității sale, o adăugare care se bazează pe faptul că A s-a dovedit a fi nu individual, ci general Și mai interesante sunt discuțiile de mai sus ale lui Schuppe despre cunoașterea vieții mentale prin autoobservare și adesea, fără ajutorul vreunui fel de inducție, aflăm direct, de exemplu, cauzele noastre Erk Buturuga , Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE de sentimente, decizii etc *) În mod clar, avem de-a face aici cu percepția directă a unei conexiuni necesare, astfel încât afirmația că o legătură necesară nu este niciodată dată în percepție trebuie abandonată Mai mult, având în vedere caracterul clar individual al majorității proceselor mentale concrete, aceste cazuri de observare a conexiunii necesare arată clar că necesitatea conexiunii este posibilă fără conformitatea ei cu legea; cu alte cuvinte, de exemplu, este posibilă o legătură cauzală individuală *) Schuppe amintește însă că a recunoscut ca fiind legală orice legătură necesară și recurge la următoarea construcție artificială: noi experiențe intermediare nu au crescut sau slăbit iritabilitatea sau, în general, nu au schimbat în niciun fel direcția reacției semnificație obiectivă numai sub condiția reapariției evenimentelor, condiție care poate să nu fie fezabilă Mai mult, toate aceste raționamente arată clar că observarea necesității stă la baza asumării regularității, și nu stabilirea regulii (prin inducţie)) stă la baza recunoaşterii necesităţii conexiunii Convergența excesivă a necesității cu regularitatea este foarte des întâlnită în literatura filozofică) Erk Buturuga $t; Grundr) Școala lui Rickert are conceptul de cauzalitate individuală, vezi de exemplu Op S Hessen "Individuelle Kausalitiit" (Kantstudien, Ergănzungsh Nr), dar este dezvoltat pe baze complet diferite și, prin urmare, nu îl putem folosi aici) Erk Buturuga Întrebări de filosofie, ki ib

Biblioteca "Runivers" N LOSSKII b tur și, prin urmare, este interesant să încercăm să aflăm dacă există motive generale pentru acest fenomen Principalul dintre aceste temeiuri a fost deja indicat mai sus: el constă în premisa falsă că stările de conștiință, cel puțin în cunoașterea lumii exterioare, apar ca urmare a influenței cauzale, "afinării", etc Temei nu mai puțin important este nedorința de a admite un astfel de element insensibil b cunoaștere, ca o observație directă a necesității unei legături între individul A și B Adevărat, în epistemologia modernă, obișnuiți cu ideea că chiar și o singură percepție este saturată de categoric și în general ideal elemente, acest motiv nu poate avea o semnificație serioasă, ci în schimb este înlocuit cu altul motivul este frica de psihologism Într-adevăr, cum să distingem, în cazul unei singure observații, constrângerea psihologică subiectivă (creată de asocierea de idei) să ne imaginăm B urmând A din obiectiv, logic necesar după B după A? La această întrebare este imposibil de răspuns pentru majoritatea teoriilor cunoașterii oh, și, prin urmare, ei sunt obligați să susțină că singurul criteriu obiectiv pentru o legătură necesară constă în constanța consistența temporală și coexistența, așa cum reiese din observațiile prin metodele investigației inductive Cu alte cuvinte, ei sunt forțați să lege indisolubil necesitatea de conformitatea cu legea, care, așa cum sa arătat mai sus, nu poate fi dezvoltată fără inconsecvențe Ieșirea din dificultate poate fi găsită doar de acele teorii epistemologice care disting două laturi în fiecare judecată - subiectiva și obiectivul, actul cunoașterii și conținutul cunoașterii, stabilind, așa cum face intuiționismul, că doar actul cunoașterii constă în mod necesar din procese mentale individuale, în timp ce latura obiectivă poate să nu aparțină deloc domeniului psihicului și subliniind diferența puternică dintre aceste două părți ale cunoașterii Doar din punctul de vedere al unor asemenea teorii Biblioteca "Runivers" CONVERSIE CONCEPTUL DE CONȘTIINȚĂ ÎN MODERN GNOSEOLOGIE se poate distinge între necesitatea subiectivă de a reprezenta B după A şi necesitatea obiectivă a lui B care urmează din A *) În sfârșit, se poate afirma că separarea noțiunii de necesitate a legăturii de cea de conformitate cu legea nu are o semnificație serioasă în practică, deoarece legătura necesară trebuie să fie întotdeauna în același timp legală: de fapt, dacă conexiunea dintre A și B este necesară, atunci de câte ori trebuie să se întâlnească și A, B Dacă acest gând ar fi adevărat, ar însemna că diferența dintre conceptele luate în considerare este aceeași ca și între conceptele "triunghi echilateral" și "triunghi echiunghiular": conținutul acestor concepte este oarecum diferit, dar ele sunt indisolubil legate între ele și, prin urmare, volumele acestor concepte coincid În realitate, însă, nu există o astfel de relație între conceptul de legătură necesară și legală: între A și B poate exista o legătură necesară, unice, prin însuși conceptul lor, singurele din lume L-am observat iar și iar , ar trebui să observ de fiecare dată cu el B Dar repetarea aici are loc în domeniul actelor de cunoaștere, și nu în domeniul conținutului cunoașterii: actul de observare se repetă de multe ori, iar conținutul observat rămâne La fel Văzând acest lucru, ne vom elibera de iluzia conformității cu legea și ne vom recunoaște că conceptul de conexiune necesară nu este indisolubil legat de conceptul de conformitate cu legea Această prevedere este de mare importanță pentru teoria metodelor pentru fundamentarea judecăților în științele speciale, dar semnificația ei este și mai mare în soluționarea unor chestiuni de bază ale metafizicii, cele mai importante ale căror obiecte, prin însuși conceptul lor, aparțin rangurilor unui și

singurului, inimitabilului N Lossky *) N Lossky, "Introducere în filosofie", - ; Justificarea intuiționismului, ed a II-a, pp - ; Replica lui S I Povarnin despre critica intuiționismului, pp - Monism și pluralism eu În articolul meu anterior, nu am avut încă timp să mă opresc asupra unei circumstanțe, care nu este mai puțin de mare importanță în disputele obișnuite despre legitimitatea monismului în filozofie Faptul este că cuvântul monism în limbajul filosofic are două sensuri diferite, deși aproape unul de celălalt, dar încă nu identice Prin monism, nu înțelegem doar recunoașterea omogenității interne (ca să spunem așa, calitative, în sensul proprietăților fundamentale ale ființei) a lumii, ci înțelegem prin aceasta și unitatea originii lumii, sau unitatea începutului (rațiunea, sursa, forța creatoare) a realității lumii Aceste două sensuri ale cuvântului monism trebuie cu siguranță distinse, pentru că altfel vom cădea în mari neînțelegeri Istoria arată că în anumite doctrine filosofice, monismul în primul sens al cuvântului și monismul în al doilea sens nu coincid întotdeauna unul cu celălalt Astfel, sistemele scolasticii medievale sunt toate moniste în al doilea sens al acestui termen, deoarece toate derivă ființa lumii din acte creatoare un singur Dumnezeu, dar nu pot fi numiți moniste în primul sens, pentru că toți, într-o măsură mai mare sau mai mică, au avut opinii dualistice puternic exprimate asupra relației reciproce dintre spirit și materie Cu și mai mult motiv, acest lucru trebuie repetat despre filosofia lui Descartes și școala sa și   chiar și despre viziunea filozofică a lui Spinoza: Spinoza este un reprezentant clasic al monismului absolut în doctrina originii lucrurilor și a relației lor cu o singură substanță divină, dar în același timp nu este doar un dualist, ci și cel mai hotărât pluralist în teoria sa a unui set infinit de atribute ale Divinului, fiecare dintre ele denotă o întreagă lume izolată, deloc asemănătoare cu lumile altor atribute În general, oriunde, numai în noua Europă, întâlnim cu teiste, premise deiste sau panteiste, avem învățături, moniste în al doilea sens al cuvântului, dar un astfel de monism de obicei se înțelege bine cu dualismul în vederile asupra naturii interioare a lucrurilor În această privință, dualismul timpurilor moderne, în contrast direct cu dualismul antichității, nu este aproape niciodată de acord până la capăt pentru a trece la recunoașterea a două surse de ființă absolut independente și egale Pe de altă parte, găsim atât în antichitate, cât și în noua eră o serie întreagă de doctrine filozofice, moniste în primul sens al cuvântului și vădit pluraliste -) în presupunerile lor despre începuturile ființei lucrurilor În primul rând, aici aparțin toate doctrinele materialiste de tip atomist: atomii din aceste doctrine reprezintă, fără îndoială, ultimele elemente sau rădăcini ale întregii realități, care nu presupun principii mai înalte mai presus de ei înșiși, dar acest lucru nu ne împiedică deloc să atribuim pentru ei o esenţă cu totul omogenă O remarcă similară poate fi făcută despre realitățile lui Herbart cu simplitatea și uniformitatea lor de neînțeles în sine Care este, totuși, relația normală dintre acestea A se vedea despre aceasta "Probleme pozitive ale filosofiei", partea I, ed h-e, pp J -) Prin pluralism înțeleg recunoașterea pluralității primordiale de centre și principii ale ființei   două feluri de monism într-un sistem filozofic care satisface de fapt toate cerințele gândirii logice? Este destul de clar că un astfel de sistem trebuie să conțină neapărat monism în ambele sensuri ale termenului Aici nu trebuie doar să ne referim din nou la efortul inerent minții umane pentru unitatea

înțelegerii: necesitatea logică de a recunoaște un singur început al lucrurilor este susținută de imposibilitatea reală a ipotezei opuse, chiar dacă doar de a o gândi până la Sfârşit Nu există nicio îndoială că lumea, așa cum este revelată experienței noastre, reprezintă o pluralitate de fenomene, obiecte, ființe Dar nu mai puțin fără îndoială este corelarea internă a elementelor acestei multiplicități, condiționalitatea și legătura lor reciprocă, dependența lor evidentă unul de celălalt, unitatea lor totală într-un fel de definire a acestora Este logic imposibil să respingem aceste proprietăți inerente ale tuturor obiectelor cunoscute nouă Toate lucrurile lumii din jurul nostru sunt membre ale unui sistem unic, fiecare dintre care, de la prima apariție în lume, se dovedește a fi adaptat acestuia și, în toată ființa și calitățile sale, corelat cu restul a membrilor săi; nu au un singur semn, nici o singură proprietate care să nu implice existența deja dată a cel puțin altor membri ai sistemului De fapt, nu vorbesc aici despre niște presupuneri complicate și ghicitoare - nu despre, de exemplu, că fiecare lucru cel mai mic din jurul nostru ar trebui să reflecte în sine toate schimbările din toate celelalte lucruri, chiar dacă acestea ar fi la o distanță infinită de noi, dar despre Fapte mult mai simple și de necontestat: de exemplu, că corpurile fizice ocupă întotdeauna un loc oarecare și nu vor lăsa niciun alt corp să intre în el dacă ei înșiși nu pot avansa într-un loc încă neocupat, că se împing unul pe altul , Ce Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM nu se mișcă liber, așa cum corpurile geometrice abstracte se mișcă în spațiul geometric abstract, dar în mișcarea lor trebuie să depășească obstacolele care le interferează etc De ce pot corpurile să interfereze între ele, să nu le lase să intre, să se împingă unul pe altul? Dar toate acestea conduc la o întrebare care este irezistibilă prin simplitatea ei: ce a unit și a conectat corpurile într-un spațiu real și le-a plasat în el, ca să spunem așa, față în față? Au făcut-o chiar trupurile? Dar până la urmă, atâta timp cât fiind în spațiu, impenetrabilitatea, mobilitatea nu erau date, nu existau încă corpuri Să spunem că nu există o bază reală și nici un motiv pentru prezența tuturor lucrurilor într-un singur spațiu și interacțiunea lor în el? Desigur, totul poate fi spus, dar are vreun sens un astfel de răspuns? Mai este o întrebare, despre importanța filozofică excepțională despre care am avut deja atâtea de spus El este cel care dă problemei metafizice de a fi transcendent conștiinței noastre (metafizică, pentru că nu permite o soluție strict empirică) vitalitatea ei de nezdruncinat, urgența, semnificația ei practică de durată Înțeleg întrebarea despre conștiința sau animația altcuiva De ce este co-ul altcuiva cunoștințele există pentru mine și cum sunt conectat cu ea? După cum am subliniat de mai multe ori, această întrebare ascunde o serie întreagă de altele care ne atrag gândul din ce în ce mai mult în Sfera transcendental-metafizică De ce creaturile animate se cunosc unele despre altele și percep același mediu prin care nu pot decât să-și dea reciproc semne ale existenței lor? La urma urmei, conștiința altcuiva ni se dezvăluie doar prin acțiunile altcuiva și prin afirmațiile altcuiva, dar în conținutul ei subiectiv intern este complet închisă față de noi; se află absolut dincolo de limitele experienței fiecăruia dintre noi și, admițând-o, recunoaștem prezența unor ființe reale, complet independente de celelalte Biblioteca "Runivers" L LOPATIN conținut experimentat material al vieții noastre mentale individuale Și judecând după manifestările conștiinței altcuiva, suntem incontestabil convinși că creaturile animate din jurul nostru, cu toate diferențele de impresii primite, puncte de observație

și latitudine perspectiva, percepem aceeași lume ca și noi Ce ne unește și ne leagă de ei în acest caz, de ce simțim același lucru și de ce ne putem mărturisi unii altora? Nimic nu poate elimina această întrebare, indiferent de părerile filozofice pe care le avem în timp ce facem acest lucru, decât dacă ne închidem cu toată consistența și onestitatea gândirii într-un solipsism absolut Să luăm punctul de vedere al imanentismului idealist sau al idealismului subiectiv, vom fi de acord că fiecare obiect este dat fără greșeală în subiect și că, prin urmare, nu există nimic în lume decât cei care sunt conștienți și ceea ce li se pare, iar întrebarea a unui singur sine superior inevitabil ia naștere înaintea noastră, care stă la baza tuturor eurilor individuale și le face să trăiască într-o lume de vise identice, sau despre unicul spirit Divin, care este o sursă neschimbătoare de imagini forțate care fulgeră în fața conștiinței spiritelor finite Dimpotrivă, dacă adoptăm o viziune mai realistă despre noi înșine și începem să considerăm lumea vizibilă ca un mediu independent de susceptibilitatea noastră spirituală și un mediu independent, întrebarea va deveni pentru noi ce unește acest mediu cu conștiința noastră și ce îi permite a fi un singur mediu Tocmai în problema conexiunii reciproce a multor centri conștienți se vede în mod deosebit de clar că sursa unității sale reale nu poate sta în membrii individuali ai sistemului general al ființei Cum ne-am putea forța să percepem lumea dacă nu am primi influențe și impresii de la ea? Cum am putea forța mințile altora să perceapă același lucru pe care îl facem noi? Și ce, în sfârșit, ar putea forțăm mediul real din jurul nostru să fie unul pentru toți? Este prea clar că o unitate independentă de noi trebuie să preceadă acea multiplicitate de vieți conștiente în care suntem atât de neclintiți de siguri Mă voi opri asupra unei întrebări, foarte apropiată de cele luate în considerare, foarte simplă și destul de reală și inevitabilă: de unde ne-a venit unitatea legilor naturii în lumea accesibilă nouă și constanța forțelor care acționează în ea? În acest caz, nu vorbesc despre legile pur formale ale logicii și matematicii, în discuția cărora se poate face, într-o anumită măsură, fără a le asuma vreo bază reală - mă refer la legi cu un conținut complet real, care determină uniform manifestările uneia și ale acelorași aceleași forțe pe întinderea nemărginit de vastă a universului De ce există impenetrabilitatea fizică, de ce este o proprietate a tuturor corpurilor și de ce acționează în același mod în toate acestea? De ce funcționează aceleași legi ale propulsiei în toată natura cunoscută? De ce toate corpurile respectă legea inerției? De ce este îngroparea gravitației o lege universală? Să presupunem că ultimele elemente ale corpurilor, atomii absoluti, au dat naștere unității lumii vizibile? Dar chiar să presupunem că în fiecare atom trăiește forța interioară a creativității individuale, care le permite să se îmbrace spontan cu calitățile care le aparțin - totuși, s-ar părea că în acest fel ar putea primi doar acele calități care ar trebui să privească numai fiecare dintre ele separat Dar de ce își creează proprietăți care aparțin tuturor celorlalți atomi? De unde aceasta coincidenta? De ce, mai departe, își prescriu ei înșiși legi generale de acțiune, care nu se aplică numai lor, ci supun puterii lor toți atomii lumii întregi? Nu rezultă din aceste nedumeriri foarte simple că este imposibil să înțelegem uniformitatea naturii fără a presupune în ea vreun principiu unificator interior? J) La aceasta, probabil că oponenții viziunii moniste asupra lumii vor obiecta: nu există niciun motiv să presupunem că fiecare atom din natură este un fel de absolut în miniatură sau să negați că unele

generalități funcționează în lume, universale în natura și modul lor de acțiune de forta Pentru a respinge monismul, este suficient să admitem că aceste forțe nu sunt una, ci mai multe și că au de la început o ființă complet independentă și nu provin dintr-o rădăcină originală Cu toate acestea, cu greu este posibil să ne liniștim cu o astfel de corecție fără principii: este suficient să te gândești serios la această rearanjare a conceptelor pentru a fi convins că odată cu ea esența problemei nu se schimbă deloc, iar întregul câștig constă numai în faptul că problema este transferată într-o Sferă mai abstractă în care inconsecvențele logice nu sunt atât de izbitoare în ochi Nu înțeleg absolut de ce, dacă atomii absolut originali și originali nu pot lipi o lume uniformă și interconectată de ei înșiși, atunci acest lucru ar putea fi făcut de forțe universale, la fel de independente unele de altele și de tot ce le este străin, precum acești atomi? Într-adevăr, forțele universale ale naturii, prin însuși conceptul lor, în fiecare punct al lumii se împletesc într-o acțiune comună; ce i-a împletit împreună? Sunt ei înșiși? Dar cum este posibil acest lucru când toate celelalte forțe sunt complet independente de fiecare forță dată? Într-adevăr, conform ipotezei luate în considerare, *) Trebuie să fac o rezervare aici În acest caz, nu contează deloc care dintre legile naturii au într-adevăr un caracter absolut universal și care nu, și care dintre ele se aplică întregii infinitate a universului în spațiu și timp, și există așa ceva? Important este că, dacă de fapt există un singur univers, și dacă în părțile sale se găsește măcar un fel de omogenitate, corelare și legătură, acesta nu poate fi înțeles fără a presupune pentru el o bază reală unificată în interior Adică de la bun început sunt complet independenți și, prin urmare, nimic nu-i leagă și nu-i determină să acționeze împreună Se va spune că independența lor, până la urmă, nu are un caracter absolut, ci este doar condiționată, că sunt independenți în unele privințe și, dimpotrivă, sunt inițial dependente și corelate reciproc în altele? Totuși, dacă această afirmație are vreo semnificație definită, atunci poate servi ca o obiecție la monism, chiar mai mult, nu poate ea să implice monism? La urma urmei, oricât de independente ar fi forțele individuale ale naturii, dacă în ele există, oricare ar fi, dependență inițială, această dependență trebuie introdusă în ele prin ceva și, desigur, nu prin ele însele, dacă este primordială în ele iar ei numai prin ea posedă modul lor de acţiune dat Este prea clar că acest ceva care stabilește legătura și dependența reciprocă a diferitelor forțe ale lumii trebuie să preceadă în mod logic diferența lor și să reprezinte baza sa reală Trebuie să fie sursa unică și eficientă a diversității lor Sau nu există nimic care să introducă dependență reciprocă în forțele reale ale naturii, nici în sine, nici deasupra lor? Dar atunci, cum să vorbim despre o astfel de dependență ca fiind un fapt dat, și nu o simplă iluzie a conștiinței noastre? M-am limitat la cele mai generale, simple și populare argumente în apărarea viziunii moniste asupra lumii Dar, mi se pare, chiar și aceste considerații sunt suficiente pentru a face de neclintit în fața noastră următoarele concluzii: pluralismul absolut nu exprimă adevărul filosofic, deoarece viziunea pluralistă pe deplin dezvoltată și în toate consecințele ei înțeleasă asupra realității duce la opoziții logice evidente și incurabile orechia Realitatea, care nu conține contradicții evidente, implică cu siguranță monism și, în plus, într-un dublu sens: I) în sensul unității generale a naturii sale interioare (aceasta a fost subiectul probei din articolul meu anterior);) în sensul unității reale a bazei

sau forței fundamentale care pune și leagă diversitatea vie a ființei ȘI Nu ar fi existat niciun motiv să vorbim despre toate acestea atât de detaliat în urmă cu câțiva ani; că cel mai înalt adevăr filosofic este cuprins în monism, relativ recent i s-a părut de necontestat marea majoritate a gânditorilor, indiferent de școli Mai degrabă, a fost necesar să luptăm împotriva extremelor tendinței moniste în construcțiile filozofice obișnuite și să dovedim că omogenitatea generală a esenței interioare a lucrurilor nu exclude în ele diversitatea destul de calitativă a manifestărilor lor individuale și că unitatea fundamentul absolut care creează și leagă lumea nu o împiedică deloc să fie compusă dintr-o multiplicitate reală de ființe și forțe separate relativ independente Acum starea mentală s-a schimbat drastic în cercuri filozofice foarte largi O serie întreagă de minți îndrăznețe și originale, sub steagul pluralismului, au ieșit cu hotărâre împotriva preferinței tradiționale pentru ipotezele moniste în filozofie *) În lupta pentru monism cu orice preț, au început să vadă principala sursă de artificialitate și de moarte în deciziile de mers ale celei mai vitale probleme filozofice Monismul este atacat pe baza unei game largi de motive: epistemologice, metafizice, morale și chiar religioase Genial inspirator și lider al acestei mișcări, ca în !) Un reprezentant atent și minuțios al pluralismului în Rusia este V M Khvostov în "Etica demnității umane" În această carte, cititorul poate găsi o prezentare extrem de clară și vie a principalelor argumente în favoarea viziunii pluraliste, atât în principalul său teoretic în concluziile morale care decurg din ea Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM multe alte cazuri de trezire a unor tendințe complet noi în gândirea modernă, a fost W James James, precum și mai tânărul său contemporan Bergson, recunoscut de el în ultima perioadă a vieții pentru profesorul său, sunt cei mai puternici și tipici exponenți ai acelei fermentații mentale, acele căutări și aruncări filozofice, care cu o putere atât de neașteptată încep să zdruncine tradiţia consacraţilor printre standurile şcolilor filozofice dominante din Europa James, de-a lungul lungii și prolifice sale activități literare, a fost un etern căutător de noi căi în toate domeniile cu care gândul său pătrunzător a intrat în contact - un căutător al sincerității și curajului maxim, gata să apere cele mai nepopulare adevăruri, odată convins dintre ei Dar nu știu câte propoziții din filosofia sa pot fi evidențiate, care i-ar părea soluția finală a unei probleme filozofice de bază O întorsătură sceptică a minții și o metodă de cercetare colorată în mod sceptic, desigur, au contribuit în mare măsură la o asemenea inconsecvență în rezultatele generale ale operei sale filozofice uimitor de strălucitoare Cu toate acestea, atât metoda lui James, cât și starea sa mentală, aparent, au fost doar rezultatul acelei diviziuni interioare care nu l-a părăsit niciodată De unde a venit ea? Fie că a fost o calitate înnăscută a spiritului său neliniștit curios, fie că a fost un fruct accidental al intersectării influențelor opuse printre care James a trebuit să trăiască și printre care s-au format opiniile sale sau, în cele din urmă, a depins de condițiile sale inițiale dezvoltarea și asupra obiceiurilor mentale ale medicului înrădăcinate în el și fiziolog? Nu știu cum să răspund la această întrebare biografică, dar adevărul este acolo: în mintea lui James s-au combinat cele mai ascuțite contrarii și nu și-au găsit o reconciliere armonioasă până la sfârșitul vieții sale Viitorul istoric al filosofiei Biblioteca "Runivers" J LOPATIN va întâmpina cea mai mare dificultate înainte de întrebarea cărui partid filosofic ar trebui să i se atribuie James, iar acest lucru nu se va datora numai convențiilor

clasificărilor filozofice obișnuite Ce este, de fapt, James? Unul dintre cei mai inspirați idealiști din istoria omenirii și un înflăcărat campion al empirismului pur, care se considera un succesor al lui John St Mill și tratate cu o condamnare ample nu numai a formelor contemporane de idealism anglo-american și german, ci și a tuturor teoriilor idealiste ale trecutului, începând cu Platon Un gânditor impregnat neclintit de conștiința enormei semnificații vitale a celor mai sublime adevăruri ale filozofiei și unul dintre fondatorii pragmatismului modern, în toată apropierea sa suspectă de o evaluare grosieră utilitaristică a proceselor cognitive, de altfel, ajungând la sfârșitul viața sa, sub influența lui Bergson, la o negare completă a legilor logice b și a conceptelor logice ca instrumente și criterii pentru cunoașterea reală Spiritistul și misticul profund convins, care a proclamat cu îndrăzneală, drept cea mai probabilă propoziție, că Zeitatea și lumea spirituală sunt direct deschise experienței umane, iar psihologul realist, aproape fără nicio discuție, a respins cu aroganță ipoteza "sufletului" și a preferat tot felul de alte explicații pentru ea, nu numai uimitor de tensionată Unul dintre cei mai mari luptători împotriva materialismului și un susținător al presupunerilor materialiste în toate cazurile în care au chiar și cea mai mică credibilitate, discutând adesea despre cele mai responsabile și fundamentale întrebări ca un materialist adevărat Cu o asemenea diversitate de tendințe și vederi mentale, a fost dificil să apară o viziune întreagă și completă asupra lumii Și într-adevăr, când citim lucrările lui James, suntem involuntar uimiți de contrastul izbitor dintre simplitatea elegantă a prezentării, subtilitatea și claritatea captivantă a argumentării, individual Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM intuiții strălucitoare care deschid imediat perspective uluitor de strălucitoare și noi, pe de o parte, și precaritatea șovăitoare a concluziilor finale, de foarte multe ori combinate cu concesii uriașe la însăși viziunea asupra lumii, împotriva căreia el argumentează neobosit pe cealaltă Adevărat, astfel de concesii aduse inamicului în James reprezintă un fel de metodă, uneori foarte convingătoare pentru cititor Adesea, James este capabil să-și justifice opiniile cu o forță uluitoare, renunțând anterior la toate argumentele care au fost folosite de obicei înainte în apărarea unor idei similare În acest sens, metoda James poate fi caracterizată ca fiind metoda celor mai mari concesii și a celor mai puține presupuneri Neîndoielnic oportunitatea logică și adecvarea practică a unui astfel de dispozitiv nu pot fi negate, mai ales în circumstanțele în care James a trebuit să scrie Cele mai multe dintre scrierile sale au fost compuse din prelegeri pe care le-a ținut unui cerc larg de ascultători care veneau la publicul său cu noțiuni preconcepute și prejudecăți Dar totuși, diversitatea contradictorie a opiniilor filozofice ale lui James nu poate fi explicată prin simple concesii metodologice Nu degeaba nu a fost în nici un caz întotdeauna la fel de compliant: de exemplu, atunci când a trebuit să vorbească în fața unui public plin de idealiști, acest lucru nu l-a împiedicat să zdrobească teoriile idealiste moderne atât în temelii, cât și în toate concluziile lor Combinația de tendințe incompatibile din punct de vedere logic în ideile lui James este ceva mai esențial: ea exprimă înclinația caracteristică a opiniilor lui James Tocmai în această jumătate de inimă, mi se pare, stă motivul principal al reticenței obișnuite și în același timp mereu uimitoare a concluziilor lui James, pentru că este cel mai puțin de așteptat de la o minte atât de puternică, clară și remarcabil de sinceră În aceeași lipsă de inimă a ideilor lui James, așa cum am înțeles-o, se află

principalul Biblioteca "Runivers" L LOPATIN motivul interior al predicii sale înflăcărate și pline de spirit despre pluralism, sau ceea ce el numește pluralism - aș spune chiar că această predică este cea mai bună ilustrare a neputinței generale a concepției despre lume a lui James De fapt, care este pluralismul lui James, dacă nu o încercare de a combina mecanic și de a introduce în cadrul unui concept mondial atât teismul supranaturalist, cât și cel mai grosolan naturalism, precum și o credință reconfortantă în puterea ordinii morale mondiale și convingerea în lipsa de sens elementară a vieții? *) Nevoiența nu este niciodată o virtute pozitivă a vreunei doctrine filozofice Și totuși trebuie să ne gândim că în relație cu James, în starea filozofică modernă, a fost o garanție foarte importantă a succesului său în rândul cititorilor Acest lucru este foarte vizibil la unii adepți ai lui James: aparent, ceea ce le este cel mai drag în pluralismul lui James este că, după ce l-au asimilat, pot rămâne pașnic cu fosta lor viziune realistă și naturalistă asupra lumii și încă vorbesc despre sfințenia idealurilor, despre măreția interioară a omului personalitatea și oportunitatea deschisă omenirii, prin succesul său în cultură și virtuți, de a îndrepta întregul univers infinit pe calea triumfului final al bunătății și frumuseții !) Asemenea inimă și reticență sunt o trăsătură esențială a viziunii profund originale asupra lumii a lui Bergson În toate raționamentele sale, se observă constant (și odată cu dezvoltarea sistemului său din ce în ce mai ascuțit) o îmbinare părtinitoare și amestecare a conceptului terestru-psiho-holistic al vieții cu un concept obiectiv biologic al acesteia, deși, s-ar părea, identificarea acestor două concepte, în esenţă foarte diferite, necesita o justificare fundamentală strictă În consecință, nu găsim la Bergson o diferență clar stabilită între intuiția interioară (care vizează propriile experiențe ale spiritului) și intuiția exterioară (vizată spre lumea senzorială din jurul nostru), în ciuda faptului că distincția dintre ele este deosebit de urgentă nevoie de filozofie, care tinde în mod evident către o interpretare naiv-realistă a percepțiilor externe Ca urmare, se obține o anomalie ciudată: gândul unuia dintre cei mai străluciți și subtili filosofi moderni este forțat să se rotească în planul arhaic al unui hilozoism destul de plictisitor Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM III Obiecțiile susținătorilor pluralismului împotriva filozofiei moniste sunt parțial speculative, parțial de natură moral-religioasă Consideraţiile pur speculative ale pluraliştilor nu sunt puternice; dacă fac o impresie favorabilă, aceasta se datorează mai mult subestimarii lor decât completitudinii lor în dezvoltarea argumentului Deci, James *) declară toate argumentele adversarilor despre impensabilitatea logică a ființei, absolut independentă și în același timp dependentă și condiționată, un joc de cuvinte gol Orice concluzie filozofică poate fi infirmată printr-un astfel de dispozitiv, dar care este valoarea unor astfel de respingeri? În confirmarea propoziției sale, el se referă la imaginabilitatea neîndoielnică a unei astfel de ființe, care în unele privințe este independentă, iar în altele este dependentă Cu toate acestea, din cele de mai sus, am putea fi deja parțial convinși în ce măsură asemenea considerații ies de la sine: ideea este că principiile absolute ale existentului, chiar dacă le asumăm la plural, conform conceptului nostru, sunt concepebile doar ca independente, dar sunt complet de neconceput ca dependente Pentru a demonstra egalitatea logică a monismului și pluralismului, James insistă că este la fel de permis să privim lumea din punctul de vedere al întregului sau din punctul de vedere al părților, caz în care în primul caz obținem

monism, în al doilea - pluralismul Dar, în același timp, uită că este și mai legitim în sens logic să luăm în considerare lumea atât din punctul de vedere al întregului, cât și din punctul de vedere al părților, și că atunci vom obține o imagine reală și semnificativă monism, recunoscând unitatea în pluralitate și pluralitatea în unitate Desigur, poate, este posibil în totalitate și complet !) Vezi în special primele două prelegeri din Universul său pluralist Întrebări de filosofie, KN II Biblioteca "Runivers" L LOPATIN să nu gândesc, dar va fi un punct de vedere, evident unilateral Mult mai convingătoare și convingătoare sunt obiecțiile lui James, pe care el le îndreaptă în mod specific împotriva luminarilor contemporani ai hegelismului anglo-american, dar prin însăși natura lor ele sunt de puțin interes filozofic general Consider că cel mai puternic argument speculativ din partea apărătorilor pluralismului în favoarea părerii mele este indicația inversului realității multiple nederivabile - presupusa unitate a bazei absolute Ei argumentează adesea astfel: monism, viața cu aparentă severitate, apoi în neputință se oprește înaintea sarcinii de a reconstrui această viață cosmică din presupusa ei sursă Este relativ ușor să stabilim mental un singur principiu a ceea ce există; dimpotrivă, este extrem de dificil să te întorci de la ea la multiplicitatea mereu în mișcare a lumii actuale, iar monismul se sinucide prin incapacitatea sa de a interpreta multiplicitatea lucrurilor din unitatea originară, care, totuși, este inventată doar pentru a explica diversitatea reală a universului observabil Repet, recunosc acest argument ca fiind mai puternic decât alții, dar totuși nu ar trebui să-i exagerăm prea mult valoarea El ar fi complet de neclintit numai dacă s-ar fi arătat anterior că există o contradicție logică în conceptul de principiu unic, manifestat într-o pluralitate de Forme și tipuri de ființă Dar, din câte știu, nimeni nu a evidențiat vreodată cu adevărat o asemenea contradicție în ea, în ciuda numeroaselor încercări în această direcție, care s-au făcut încă de pe vremea filozofilor eleatici Și dacă este așa, atunci necesitatea logică pentru noi de a recunoaște unitatea fundamentală a realității observate nu este deloc eliminată de faptele noastre Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM incapacitatea de a reconstrui lumea vizibilă din procesele creative interne în prima ei cauză Această incapacitate poate depinde pur și simplu de faptul că nu știm suficient despre natura intimă a acestei unități originare sau chiar că nu suntem capabili să ne imaginăm concret Nu trebuie uitat că, în marea majoritate a ipotezelor noastre cele mai justificate și verificate despre realitatea din jurul nostru, nu suntem capabili să deducem înapoi necesitatea internă pentru agenții și forțele pe care le-am asumat că au natura și acțiunile pe care le avem atribuie acestora Existența unui mediu cosmic imponderabil este o presupunere foarte probabilă a fizicii, deoarece oferă vizibilitate și explicație a unui câmp vast de Fapte observabile; dar știm de ce există un astfel de mediu și de ce are tocmai acele proprietăți pe care suntem nevoiți să le asumăm în el? Prezența forței gravitației în lume ni se pare fără îndoială, pentru că fără ea nimic din ea nu ar putea fi înțeles; dar știm cu adevărat care este forța gravitației și de ce manifestările ei corespund întotdeauna formulelor noastre astronomice despre ea? Faptul că nu putem răspunde la astfel de întrebări nu ne deranjează deloc De ce, atunci, să respingem conceptul de principiu unic al oricărei multiplicităţi - deşi fără el nicio multiplicitate reală nu este cu totul de neconceput pentru noi - numai pentru că nu avem cunoaşterea concretă a acelor căi şi mijloace prin care unul le presupune pe cei mai mulţi? De fapt, conceptul de unitate

în pluralitate și pluralitate în unitate nu numai că nu conține o contradicție logică, așa cum tocmai s-a subliniat, trebuie spus mult mai multe despre el: este singurul concept de ființă reală care nu are în mod logic duce la propria sa negaţie şi nu se dezintegrează în contradicţii insolubile Absolut o singură ființă Biblioteca "Runivers" L LOPATIN în care în nici un sens nu există pluralitate, nici în proprietăți, nici în relații, nici în manifestări și momente de autodezvăluire, este un simplu mănunchi de negații pure, în spatele căruia pentru gândire se ascunde un gol și o lipsă de conținut deplină, completul absența a tot ceea ce este pozitiv, ceva de genul acesta, în raport cu care însuși cuvântul este sau există, își pierde orice semnificație definită și nu se distinge în niciun fel de nr În egală măsură, pluralitatea absolută a elementelor, forțelor sau oricăror alte unități complet independente și fără legătură, dă, în ultimul rezultat, aceeași unitate goală și goală, luată doar la plural: nu există nimic de gândit în ele și nimic pentru ele ^> corespunde realităţii cunoscute nouă Monismul pur este o abstracție la fel de moartă și tăcută pentru gândirea noastră ca și pluralismul pur Percepem doar o unitate vie într-o mulțime vie din noi înșine și, cu o evidență forțată, ghicim în jurul nostru și în fiecare ființă străină nouă în general Unitatea și pluralitatea sunt concepte corelative și inseparabile pentru o analiză clară și serioasă Chiar și Platon era conștient de sensul larg al adevărului despre corelarea Unului și Multilor și a încercat să-i dea o justificare completă, prin critica imanentă a filozofiei eleatice, în Parmenidele sale dezvoltare extrem de subtilă deși într-o oarecare măsură -iluminare laterală, a primit în idealismul german, mai ales în anumite părți ale logicii lui Hegel În "Problemele mele pozitive ale filozofiei"') am încercat deja să arăt că mutualul logic inevitabil) Partea a II-a, Cap III și IV Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM înrudirea dintre unul și mai mulți este înrădăcinată în însăși natura ființei, π este deja implicată în conceptul cel mai abstract al acesteia, constituind în acest concept acel fără de care însuși cuvântul ființă își pierde orice sens Prin ființa oricărui lucru, înțelegem întotdeauna, într-o măsură mai mică, poziționarea sau realizarea lui, așa cum este dat: fără aceasta, a fi nu ar însemna nimic Dar prin aceasta suntem obligați de necesitatea logică să distingem în tot ceea ce există, ceea ce este poziționat în el și ceea ce este postulat, împlinirea în el a calităților și relațiilor sale și prezența sa determinată ca rezultat realizat sau , vorbind într-un limbaj mai concret, forța realizându-se în ea și expresia realizată a forței Acolo unde nu există nimic analog acestor relații, nu există ființă Așa cum am încercat să arăt în lucrarea tocmai menționată, putem atribui ființa doar a ceea ce are o oarecare relație cu acțiunea și cumva se dezvăluie și se reflectă în ea (în orice și indiferent cum se desfășoară acțiunea, în noi, în afară de noi, gând, voință, forță străină inconștientă sau altceva) Întreaga noastră viață, așa cum o percepem și o înțelegem, este o interacțiune continuă și variată a subiectului și obiectului nostru, a sinelui și a nu-sinelui, a spiritului nostru și a forței exterioare care i se opune și, prin urmare, în acțiune în general, avem cel mai bun concept care caracterizează pentru noi fiecare realitate și în afara căruia nu ne putem gândi la niciun conținut pozitiv Conform formulei lui Leibniz, "ceea ce nu acționează, nu există " Între timp, în orice activitate, în orice sens general am lua-o, trebuie inevitabil să distingem între forța acțiunii care se realizează și acțiunea însăși, în măsura în care este produs În această dualitate internă a oricărei ființe, există un

element dialectic sau, dacă vreți, un element irațional în conceptul nostru de Retragere, care nu permite în acest concept Biblioteca "Runivers" L LOPATIN să vedem o definiție nemișcată, închisă în sine și ruptă de orice alt conținut, dar, dimpotrivă, ne obligă gândirea să caute o varietate de relații în tot ceea ce există Fiecare ființă reală implică dualitate și aceasta se aplică nu numai în totalitatea momentelor dezvăluirii ei, ci și fiecărui astfel de moment separat, dacă doar le recunoaștem ca momente existente Cu alte cuvinte: indiferent de cât de ființă ar fi în sine, ea trebuie să conțină pluralitate, deoarece este de fapt ființă Aceasta este logica interioară a fiecărei ființe; cu atât mai mult trebuie să se refere la ființa absolută, adică independent de orice, străin lui, și având în sine începutul realității sale O astfel de ființă, prin însuși conceptul ei, poate fi gândită doar ca autoafirmare, deoarece toată realitatea ei este înrădăcinată în activitatea sa de sine Între timp, autoafirmarea presupune în mod explicit o bifurcare a autodeterminării la realizarea moha și la realizarea lui dată; iar prin această bifurcare forţa absolută se dezvăluie în toată infinitatea ei: ea nu este epuizată în nici o singură acţiune şi în nicio Formă limitată; dimpotrivă, în fiecare Formă a acțiunii sale se realizează pe sine, tocmai ca forță infinită a vieții, care din timpuri imemoriale se revelează în varietatea infinită a momentelor particulare ale realizării ei Și toate acestea înseamnă că începutul necondiționat al lucrurilor este de conceput doar ca un centru unic și viu al unei mulțimi vii și că, dimpotrivă, o mulțime concretă și conectată nu este posibilă decât ca produs al unei puteri creatoare unite în interior Acest lucru va fi probabil obiectat după cum urmează: să presupunem chiar că toate aceste concluzii despre sensul logic al conceptului nostru de L "Poziția, sarcinile filozofiei *, partea], ed p , , Ch P, p - Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM fiind adevărate, în orice caz ele exprimă un punct de vedere pur uman, relativ Chiar dacă ne putem forma doar o astfel de concepție a ființei, rezultă din aceasta că realitatea însăși trebuie să fie supusă formelor relative și limitate ale gândirii noastre? Nu putem înțelege unitatea fără pluralitate și pluralitatea fără unitate - să fim de acord cu aceasta; totuși, acest lucru nu împiedică lumea reală să rămână fără o bază comună unificată, nu ar trebui să interfereze cu multiplicitatea forțelor care determină viața universului, fiind reciproc dependente și totuși neconectate de nimic Pentru noi, aceasta este o contradicție logică - care este problema? Logica noastră umană nu este o lege pentru lucruri Un astfel de mod de raționament aparține categoriei celor mai degrabă invulnerabile: cum să argumenteze cu ipoteze, a căror ilogicitate au recunoscut-o autorii lor înșiși și pe care anterior le-au scos din competența instanței logice? Rămâne ca adversarii să se consoleze cu conștientizarea că au de-a face cu afirmații lipsite de sens logic Acest lucru în sine eliberează pe cineva de orice controversă Nu poate exista nicio speranță serioasă în orice fel de raționament care să iasă cu adevărat din toate condițiile și posibilitățile înțelegerii umane În orice caz, filozofiei nu trebuie să facă astfel de salturi până când își abandonează sarcina fundamentală de a fi cunoaștere rațională, întemeiată logic Gândirea rațională este determinată de legile acelei logici pe care numai noi o înțelegem Nu vorbesc despre faptul că recunoașterea relativității perfecte a gândirii umane, chiar și în acele cazuri când se pune întrebarea despre semnele și proprietățile cele mai generale și cele mai lipsite de impurități empirice subiective ale realului și despre cele mai evidente

relațiile dintre ele, duce la un astfel de iluzionism, care în sine are mare nevoie de o justificare logică și nu poate fi în niciun fel trecut drept un adevăr universal obligatoriu Cu toate acestea, susținătorii pluralismului se decid rareori asupra unor astfel de "atacuri împotriva logicii umane comune" - chiar mai rar le încheie Ei sunt mult mai dispuși să ocolească considerentele fundamentale de natură ontologică, fie pur și simplu nesocotindu-le, fie încercând să le prezinte ca un joc pur verbal, fie, în cele din urmă, atribuind în mod neașteptat afirmațiilor lor un sens condiționat și chiar doar empiric Destul de des li se pare că, preferând pluralismul monismului, au în vedere doar lumea experienței noastre și nu vor deloc să se angajeze în discuții despre esența absolută a lucrurilor În același timp, ei uită că problema monismului și pluralismului este în întregime o întrebare metafizică, deoarece se referă la cele mai transcendente fundamente ale tot ceea ce poate fi cunoscut și că, în raport cu lumea empirică, pur și simplu nu are niciun sens Lumea observată senzual este monistă sau pluralistă? Fără îndoială, observăm multe lucruri și multe forțe care acționează în ele, dar toate sunt foarte dependente unele de altele și strâns legate între ele Ce înseamnă acest lucru? Vin ele dintr-o singură rădăcină comună, sau fiecare element al realității empirice și fiecare forță din ea este ele însele rădăcinile primordiale ale ființei? Experiența tace complet asupra acestui lucru și pe baza clară că a început abia atunci când diversitatea lumii a fost deja dată În sfârșit, ce lume empirică se înțelege aici? Pură experiență a conștiinței noastre imediate? În ea, într-un mod incontestabil, sunt date atât unitatea conștiinței însăși, cât și multiplicitatea experiențelor sale individuale; dar nu atribuim absolutitate primordială nici unuia, nici altuia, deoarece din întreaga structură a vieții noastre suntem convinși că nu suntem ființe absolute Sau lumea empirică de aici trebuie înțeleasă în sensul popular al acestui concept, i e ca un set de lucruri și procese transcendent conștiinței noastre directe, prin care explicăm și logic completând indicațiile subiective ale percepției noastre senzoriale? Despre originea monistă sau pluralistă a acestor lucruri și procese transcendente ale experienței nu se spune nimic pe temeiurile care tocmai au fost indicate Prin urmare, dacă încă vrem să discutăm această întrebare, trebuie inevitabil să o transferăm pe tărâmul considerațiilor speculative fundamentale Mult mai impresionante sunt obiecțiile predicatorilor pluralismului, care pornesc din motive de ordin moral-religios În acest sens, pluraliștii încearcă să folosească toate îndoielile care au fost exprimate anterior împotriva credinței în unitatea sensului moral al vieții lumii și în bunătatea creatorului atotputernic al universului și le adaugă, la rândul lor, unele indicii esențial noi De altfel, în toată amploarea și radicalitatea lor, ei pun din nou în fața conștiinței filozofice marea problemă a răului din lume, iar aceasta în sine constituie deja serviciul lor foarte important pentru Filosofia modernă Din păcate, nu le pot urmări acum pe această bază și trebuie să o amân pentru o altă ocazie Întrebarea răului nu este o întrebare la care s-ar putea aborda în treacăt Nu este așa, cel puțin, pentru sistemul monismului spiritualist, care, după cum sunt profund convins, conține singur adevărul filozofic și normele lor eterne - prezența răului în univers trebuie explicată și justificată moral - altfel aceasta însăși contemplarea lumii se va transforma într-un vis înșelător al minții În această justificare stă sarcina urgentă a spiritismului, colosală în dificultatea sa, care nu este mai mică *) Vezi "Spiritualismul ca

sistem monist de filozofie" (Întrebarea "Philos and Psychol ", , K SH) Biblioteca "Runivers" L LOPATIN cere cu siguranță o soluție, chiar dacă numai sub forma unei indicații a posibilității generale și probabilității interne a răului în premise spiritualiste Cu toate acestea, nu trebuie în niciun caz uitat că problema răului are o semnificație atât de fatală doar pentru monismul spiritualist Susținătorii pluralismului nu vor să ia în calcul acest lucru și, prin aceasta, întreaga lor poziție în chestiunile religioase și morale primește o acoperire părtinitoare Li se pare un fel de axiomă că monismul în filozofie este admisibil numai cu condiția ca să recunoaștem dominația absolută a legii morale asupra tuturor fenomenelor vieții Și pe lângă aceasta, se presupune implicit o altă axiomă - că legea morală este un motor complet real și o normă reală a evoluției cosmice Nu există nicio dispută, recunoscând astfel de situații, vom predetermina multe Dar cum nu se poate vedea că axiomele de acest fel au nevoie de justificare speculativă, mai ales din punctul de vedere al oamenilor care exprimă ei înșiși îndoieli foarte persistente cu privire la omnipotența legii morale asupra vieții reale Apărătorii pluralismului trec cu vederea în mod ciudat faptul istoric că monismul (în sensul recunoașterii unității originii lucrurilor) nu coincide întotdeauna cu optimismul moral și că, dimpotrivă, există forme foarte diverse ale unei forme, fără îndoială viziune monistică asupra lumii, pentru care toate cerințele morale sunt pur umane skiya invenții dictate de interesele și nevoile umane și nu există nicio lege morală obiectivă, ca normă de viață independentă de o persoană, deloc Este suficient să menționăm monismul naturalist al realiștilor moderni, sistemul lui Spinoza, concepțiile lui Schopenhauer etc Critica pluraliștilor ar fi lovit doar în acest caz dacă ar fi arătat anterior că filosofia monistă este posibilă numai în forma teismului Cu toate acestea, nu găsim nimic de acest fel printre ei, dar acest lucru nu poate fi Biblioteca "Runivers" MONISM ȘI PLURALISM și așteptați de la ei, cu viziunea lor simplificată asupra oricărui raționament speculativ de natură ontologică, ca pe un simplu joc de cuvinte și cu convingerea lor neclintită în relativitatea și convenționalitatea tuturor Formelor și legilor gândirii umane James pur și simplu renunță și lasă fără discuție ipoteza monistă de tip materialist, deși printr-o astfel de restricție arbitrară, desigur, câștigă puțin în forța rezultatelor obținute Printre apărătorii pluralismului, nu găsim nimic care pare să fie și mai necesar pentru credința lor în sensul moral obiectiv al luptei mondiale: dovada reală a propoziției conform căreia legea morală este o magnitudine cosmică și nu o invenție umană În acest caz, ei sunt uneori aproape gata să se limiteze să se refere doar la faptul că negarea sensului moral al vieții revoltă mândria umană Cu greu poate fi contestat, totuși, că mândria este un criteriu destul de dubios al adevărului filozofic și religios și că am merge foarte departe dacă am măsura numai prin aceasta adecvarea și temeinicia credințelor noastre teoretice și morale Astfel, convingerea de bază a susținătorilor viziunii pluraliste, că puterea bună în lume este în general limitată și că se află în confruntare constantă cu forța opusă, luptă spre rău și distrugere (sau multe astfel de forțe), se dovedește a fi să fie în mod clar insuficient motivat: până la urmă, înainte de a afirma astfel de lucruri, a fost necesar să arătăm că forțele care conduc lumea în general au o anumită tendință clară spre ceea ce numim bine și rău Între timp, pluraliștii nu numai că nu fac acest lucru, dar, prin toate metodele de gândire ale lor, nu o pot face pentru că nu au date și nici material pentru asta O remarcă similară poate fi extinsă la afirmarea

lor a limitărilor lui Dumnezeu și Biblioteca "Runivers" L LOPATIN posibila pluralitate de zei, precum și asigurările adesea exprimate că numai într-o viziune pluralistă asupra lumii o persoană poate fi privită ca decident final al destinului universului Trebuie remarcat că astfel de concluzii nu afectează deloc marea majoritate a susținătorilor moderni ai ideilor moniste: la urma urmei, întreaga lor înțelegere a lumii se bazează pe o respingere conștientă a premiselor preconcepute ale pluralismului cu privire la semnificația cosmică a binelui și răul Dar monismul spiritualist, așa cum am văzut deja, nu poate fi atât de indiferent față de considerentele religioase și morale ale campionilor pluralismului: mulți dintre ei capătă o semnificație negativă enormă pentru el Este imposibil, cu corectitudine logică, să insistăm asupra spiritualității interioare și a unității fundamentale a lumii fără a înțelege întrebările despre natura răului, despre dualitatea misterioasă a principalelor motoare ale vieții și despre semnificația cosmică a libertății morale În următorul meu articol mă voi ocupa de o analiză fezabilă a acestor întrebări L Lopatin Biblioteca "Runivers" Despre scopurile și principiile pedagogiei *) eu Sarcini generale ale pedagogiei i Natura, precum și creșterea Oeaaa Când vine vorba de scopurile și principiile pedagogiei, ochii noștri s-au întors adesea și se îndreaptă spre natură: încă din Renaștere, a existat o chemare energică la ea în diferite variații și, deși se pare că a atins cea mai înaltă dezvoltare în pedagogia lui Rousseau, el nu se oprește deloc și încă are mare putere pentru noi Desigur, o contradicție cu natura, ceea ce numim nefiresc, este ceva inacceptabil atât în pedagogie, cât și în viață Natura va rămâne întotdeauna materialul cu care trebuie să socotim Dar a arăta natura ca model de educație este complet nepotrivit pentru noi Și baza principală a acestei abateri a naturii ca ideal constă în faptul că natura ca atare se află în sensul deplin al cuvântului, nu numai de cealaltă parte a binelui și a răului, ci și de cealaltă parte a adevărului, frumusețea , sfințenie etc : în ea totul este numai firesc și numai; acel moment al raționalității și oportunității, care a fost introdus în înțelegerea naturii prin filozofia iluminatoare, ca produs al gândirii științifice naturale, primește un cu totul alt sens decât cel de care este nevoie pentru ca natura să poată fi un model pentru noi În natură, unele organisme pier în număr infinit pentru a le servi \) Acest articol face parte din introducerea cărții mele viitoare "Eseu despre psihologia pedagogică în legătură cu pedagogia generală" Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN hrana pentru altii; un tigru care își sfâșie prada în bucăți nu este nici bun, nici rău, este pur și simplu natural și acționează oportun din punctul de vedere al păstrării vieții sale Când se aplică omului, oportunitatea capătă un alt caracter În primul rând, scopul naturii nu poate servi drept model pentru el, fie doar pentru că s-a înconjurat cu produsele creației sale, adică condiții artificiale; chiar și natura însăși a trebuit să treacă și să treacă în mâinile lui printr-o mare cultură culturală: cerealele, fructele, rasele de animale etc , pe care le folosește omul, nu sunt un simplu produs al naturii, ci sunt hrănite de puterea omului, prin intermediul așa-zisei cultivare Mai mult, o persoană, care trăiește în societate, cunoaște cel puțin în idee valoarea binelui și a răului, adevărul și minciuna etc , iar acest lucru stabilește un abis de netrecut între el și natură Ceea ce este firesc pentru reprezentanții regnului animal ca adevărați copii ai naturii, pentru o persoană cultivată este adesea un rău teribil și o distrugere ucigașă, pentru că, până la urmă, nu face niciun pas fără a-și impune un sigiliu

de valoare morală sau logică pe una, ci să-l respingă pe celălalt ca fiind rău, minciună, rușine etc , deși ambele sunt, din punctul de vedere al științei naturii, la fel de naturale și non-aleatorie în lanțul general al dezvoltării În natură, materialul este dat, este un fapt, dar nu există un ideal în el, este străin de norme, estimări, în natură totul este decis pe baza luptei goale a instinctelor complet goale, forța exclude absolut toate urme de lege și acea oportunitate care adesea ne tentează atât de mult atunci când observația superficială, este cumpărată din punct de vedere uman la un preț incredibil de mare Pentru a hrăni câțiva reprezentanți individuali, de exemplu, ai regnului animal sau vegetal, natura aruncă milioane de semințe, dintre care un număr nesemnificativ răsare, restul, și uneori toate, piere Utilitatea organismului unora a fost cumpărată prin sacrificii nerezonabil de generoase: pentru supraviețuirea celor puțini, un număr infinit de mulți au trebuit să piară - acesta este sensul selecției naturale O persoană nu poate și nu trebuie să meargă pe această cale, deși nu este complet eliberată de ea; se străduiește peste tot să meargă economic; oportunitatea acestuia indică În cea mai mare parte, pentru cea mai scurtă distanță, pentru cea mai mică cheltuială de efort cu cea mai mare productivitate, toate acele beneficii care sunt posibile doar pentru o ființă cu gândire rațională În cele din urmă, totul se termină cu faptul că lumea omului este mult mai largă decât lumea naturii Și, în primul rând, se extinde se îndreaptă spre idealuri, pe care natura nu i le poate oferi Desigur, asta nu înseamnă că trebuie să abandonezi complet calea naturii; după cum vom vedea mai târziu, cerințele naturii vor trebui să ocupe un loc egal între acele condiții pe care trebuie să le îndeplinească o persoană crescută în mod normal, dar natura nu este absolut potrivită pentru idealul pedagogic Scopurile omului, ca produs al naturii și culturii, trebuie să fie mult mai bogate și de altă natură Unilateralitatea în definirea scopurilor pedagogiei Lăsând deoparte istoria acestei întrebări, observăm doar că majoritatea conturează aceste obiective prea îngust Deci Herbart a văzut scopul pedagogiei în educarea "forței morale de caracter" a unei persoane, Bazedov se străduiește pentru posibilitatea unei "vieți în general utile, patriotice și fericite", Fichte vrea să educe cetățenii, Schleiermacher propune "capacitatea de a trăiesc împreună", printre noii umaniști idealul pedagogic este acoperit cu ideea de umanitate, în vremea noastră, ideea de educație națională este prezentată (Wundt, printre profesorii ruși, de exemplu, o are Ușinsky) , etc Peste tot se notează un obiectiv uneori corect, dar întotdeauna unilateral După cum spune Bart Herbart, absolutistul moral, filantropii sunt utilitariști și eudemoniști, noii umaniști sunt individualiști, în timp ce Fichte și Schleiermacher sunt absorbiți de ideea socială Cu o latitudine mai mare decât toate, scopurile educației sunt considerate de Kant; el numește patru sarcini: i) disciplina, ca îmblânzire a sălbăticiei,) cultura, prin care înțelege inocularea cunoașterii,) civilizația, ca educație a obiceiurilor sociale și) moralizarea, prin care înseamnă educația cu caracter moral În acest fel, sarcinile pedagogiei sunt extinse cu mult dincolo de limitele oricărui decalaj anume și trebuie să mergem mai departe pe calea pe care Kant o conturează în pedagogia sa Pentru o descriere exhaustivă a scopurilor și principiilor pedagogiei, noi *) "Elemente der Erziehungs-und Untemehtslehre*, , p nu gata: nu avem cea mai importantă, armonioasă, gândită până la urmă viziune filosofică; în vremea noastră ne aflăm, parcă, la o răscruce filozofică și, prin urmare, în acest eseu trebuie să ne

limităm la contururi generale iar minimul care face posibilă luarea în considerare a principalelor probleme pedagogice Criteriul general de viabilitate și umanitate Toate scopurile pe care o persoană le poate urmări se încadrează, conform surselor lor, în primul rând în două mari clase: una dintre ele este dictată de realitatea reală, cealaltă este generată de lumea unei ordini ideale După cum am remarcat deja pe scurt în prezentarea anterioară, o persoană și-a îmbogățit în mod semnificativ lumea în dezvoltarea culturală: deasupra lumii faptelor simple se ridică, pe lângă lumea culturii ca aranjament extern, lumea gândirii ample, lumea de aspirații conștiente pentru valori și bunuri recunoscute, lumea este ideală Astfel, o persoană este transformată sau implicată în două lumi: lumea actuală și lumea ideală și, în același timp, scopurile și principiile pedagogiei poartă aceeași amprentă dublă: pentru a fi vitală, pedagogia trebuie să le combine într-un întreaga teorie, fără a cădea în vreuna sau alta unilateralitate Cu condiții reale • instinctul de autoconservare face să îl considere un tribut adus originii animale; dar această autoconservare nu umple întreaga existență a omului și el o caută în progresul său spiritual și, prin urmare, crește cererea de a ține seama de dictaturile unei ordini ideale Când primul este neglijat, atârnăm în aer, pierdem pământul sub picioare, când al doilea este ignorat, coborâm la nivelul animalelor, doar prădători mai sofisticați și deci și mai periculoși În ambele se află minciuna fragmentării, iar adevărul constă în combinarea lor: a fi bărbat înseamnă nu numai să fii plin de aspirații ideale, ci și să fii viabil Prin urmare, în pedagogie, principiile și ideile călăuzitoare trebuie testate în general nu prin criterii unilaterale, ci duale: ele trebuie să satisfacă cerințele de vitalitate și umanitate în sensul larg al cuvântului, pe care le saturăm cu cerințele a idealului de caracter ' Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI Pluralismul scopurilor Concret, în realitatea vie, tărâmul scopurilor este incalculabil Individualitatea este aici inepuizabilă, iar fiecare persoană merge pe drumul său, căutându-și propriile obiective După cum a remarcat pe bună dreptate Bielmann *), scopurile noastre nu sunt doar conștiente, ci, dimpotrivă, "motivele activității reprezintă o țesătură complexă de dorințe conștiente, pulsiuni pe jumătate clare, îndemnuri fără scop" Nu numai știința, ci și omul însuși nu poate lumina secretele aspirațiilor umane, dacă el înțelege multe dintre motivele sale, atunci de multe ori doar post factum, după ce le privește ca și cum ar fi ceva trecut Da, pedagogia nu trebuie să se străduiască să recunoască aceste scopuri individuale, deoarece sarcina ei nu este să se pregătească pentru acest moment specific, ci trebuie să ia în calcul posibilitatea oricărui fel de schimbare; afacerea sa este să-l ajute pe om să devină o ființă capabilă să reziste capriciilor și valurilor vieții care de multe ori ne îndepărtează de drumul pe care ne așteptam să fim în copilărie Cine își pregătește copiii pentru un rol și condiții stabilite individual în prealabil, subminează fără îndoială viabilitatea lor și, odată cu aceasta, distruge oportunitatea de a sluji omenirea, adică păcătuiește împotriva principiului fundamental tocmai indicat Astfel, pedagogia în acest caz nu poate decât să stea pe baza unei pluralități de scopuri în conținut Chiar dacă am avea nevoie de ele în pedagogie, rațiunea nu ne-ar putea oferi un răspuns satisfăcător la întrebarea despre ele J Natura relativă a scopurilor prin conținutul lor Dar scopurile generale în ceea ce privește conținutul lor au doar un caracter relativ Ceea ce se potrivește unei epoci poate să nu se potrivească alteia: atât mijloacele, cât și scopurile pedagogiei trebuie să evolueze odată cu

viața Luptându-ne cu haosul și lipsa formei, nu trebuie să uităm niciodată că viața nu suportă bine fixările nemișcate, formele înghețate, indiferent dacă sunt vechi, conservatoare sau noi, forme foarte radicale: când forma a rămas în urmă cu creșterea conținutului sau a depășit-o, nerăbdător *) Didactica ca teorie a educaţiei în relaţia sa cu sociologia, vol II, p $ Biblioteca Runiverse M M RUBINSTEIN radicalism pur, se obține un fenomen la fel de anormal, deoarece corespondența lor este necesară vieții Astfel, scopurile pedagogice, atâta timp cât vorbim despre NPH din partea conținutului lor, pot fi determinate doar relativ În formă absolută, nu putem stabili principiile pedagogiei decât făcând abstracție din conținutul lor și concentrându-ne toată atenția pe latura lor formală Patru puncte de vedere asupra unei persoane Într-o rețea complexă a acelor relații în care trăiește o persoană civilizată cultural, obiect propriu-zis al influenței culturale și pedagogice moderne, îl putem privi în general din patru puncte de vedere, care conturează o serie de cerințe relevante pentru educație și formare În primul rând, omul este o ființă naturală, un membru al regnului universal al naturii și, ca atare, este, desigur, supus tuturor legilor naturale Indiferent cât de mult avansează în dezvoltarea sa, corpul său rămâne în orice caz legat indisolubil de natura și de regnul animal Dar acesta nu este sfârșitul existenței sale El nu trăiește singur, ci într-un anumit grup, într-o familie, societate, stat etc El apare în fața noastră, pe scurt, ca personalitate socială Dar nici aceasta nu acoperă încă toate aspectele vieții sale: o persoană cultivată dezvoltată încă trăiește în sfera nevoilor și intereselor sale individuale, voința sa nu este doar socială, ci și individuală, adică o persoană apare în fața noastră ca un personalitate individuală Și, în sfârșit, trăind în domeniul intereselor spirituale, al creativității personale și sociale, oamenii încă intră ca membri în lumea culturii în cel mai înalt sens al cuvântului; aici omul apare înaintea noastră ca membru al unui întreg cultural Astfel, pedagogia trebuie să educe o persoană:) ca un iup&st&b natural (parte a naturii),) ca personalitate socială (membru de familie, societate, stat),") ca personalitate individuală și) ca personalitate culturală (un membru al tărâmului culturii spirituale) Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI Desigur, și aici trebuie să adăugăm că recurgem la izolarea artificială a acestor aspecte ale unei persoane, că în viață se dovedesc a fi indisolubil legate între ele, dar pentru a clarifica cerințele care decurg din ele, noi în pedagogie , așa cum orice teorie este forțată să facă, luați-le în considerare separat Cerințe care decurg din conceptul de om ca ființă naturală Psihologia modernă, și odată cu ea și pedagogia noastră, pornesc de la ideea unei legături strânse între corp și spirit în funcțiile lor ca ipoteză de lucru Ele condiționează reciproc viața, cel puțin în această lume pământească, și oricât de departe am merge în direcția rafinamentului spiritual, trebuie să ținem cont de viața normală a corpului Trebuie să fie prietenul nostru, nu dușmanul nostru, nu numai în domeniul sănătății nervilor, ci și în forță, rezistență și forță fizică Efeminația și slăbiciunea corporală sunt dăunătoare nu numai în sens moral, ci pot răspunde puternic proceselor de natură intelectuală, în primul rând atenției, și prin aceasta memoriei, sferei percepției și, în general, întregii sfere de gândire Cerința generală în interesul pedagogiei poate fi formulată în cerința unui corp sănătos, foarte dezvoltat, frumos, rezistent Acesta este un domeniu în care pedagogia este în strânsă legătură cu fiziologia și igiena, care dictează anumite căi pentru o viață

sănătoasă, îngrijirea ei etc , iar pe viitor va trebui să revenim de mai multe ori asupra acestui subiect, dezvăluind legătura dintre fenomenele negative din domeniul vieții psihice și boala fizică În general, trebuie să subliniem aici că un răspuns dezvoltat la întrebarea ridicării unui corp sănătos ca principală condiție pentru sănătatea spiritului ne poate fi dat doar de un igienist educat pedagogic, la fel ca în general cooperarea medicilor în teoria şi practica pedagogică este o cerinţă urgentă pentru recuperarea efectivă a întregii sfere educaţie şi formare Când discutăm despre măsuri și modalități pedagogice, ar trebui să le ascultăm întotdeauna cu sensibilitate vocile și să luăm în considerare cu atenție întrebarea cum va afecta această măsură sau metoda pedagogică asupra sănătății fizice a animalelor noastre de companie, amintindu-ne cu fermitate că în organism, în special în organele de simț, avem în față reale Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN mediatori și conducători de impresii din toate părțile vieții și ale lumii Oricât de elementară ar fi această cerință, trebuie subliniat, deoarece în viața școlară actuală și încă se acordă foarte puțină atenție acestor cerințe, iar sănătatea fizică, această bogăție importantă, este jefuită și risipită ca și cum sarcina noastră ar coincide cu cea medievală și constă în dorința de a mortifica carnea pentru a elibera spiritul - să ne amintim doar de fețele suprasolicitate, lipsite de viață, slăbite ale unui număr imens de copii studenți Și toate acestea se întâmplă într-un moment în care cântăm laudele libertății individului și, între timp, această libertate, cel puțin, libertatea de a performa, este în strânsă dependență de sănătatea și dezvoltarea corpului: în multe privințe și în interiorul anumite limite, este aproape direct proporțional cu relația De aceea noi, în pedagogie, care ne ocupăm de întrebările ei individuale, nu trebuie să pierdem niciodată din vedere aceste cerințe Necesitatea reconcilierii cu actele inevitabile ale naturii Dar aceste cerințe elementare pentru creșterea unei persoane fizice sănătoase, puternice și rezistente, cerințele de puritate, moderație, viață normală etc , tot ceea ce este dictat de igiena, întrebarea este departe de a fi epuizată Natura are propriile ei cerințe neclintite, ineradicabile, iar neglijarea lor este răscumpărată prin pierderea vitalității Putem învinge natura nu într-un mod direct / ci doar respectând legile ei, acolo unde este inevitabil și combinându-și forțele una împotriva celeilalte, acolo unde este posibil Și pe această bază, apare o sarcină responsabilă și dificilă pentru pedagogie de a proteja o persoană cu o educație adecvată de conflictul cu actele inevitabile ale vieții umane, pentru a preveni o "răzvrătire împotriva naturii", în care o persoană merge la moarte prematură directă Pentru vitalitate, împăcarea cu acte inevitabile este natură necesară și această împăcare într-o formă relativ nedureroasă este dată individului numai dacă am avut grijă de el din copilărie apoi orbește, hrănind chiar și la copii o aversiune prost concepută față de " animal Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI saturație", la rolul de "femeie, mamă", groază absolut neînsuflețită și dureroasă înainte de moarte etc Ce va oferi această indignare și groază unei persoane? Literatura și viața sunt de acord că aici se pregătește moartea individului: viața începe imediat să capete caracterul unui chin din ce în ce mai mare, terminând, ca și în concluzia ei consecventă, într-o plecare voluntară de viață Atât școala, cât și educatorii trebuie să lupte din toate puterile împotriva unei astfel de atitudini lipsite de viață față de procesele inevitabile ale naturii În chestiunea educației fetelor, de exemplu, acest motiv trebuie să apară

în toată puterea lui; fără ea nu există o soluție corectă la întrebarea școlii noastre, dacă vrea să fie vitală; fetele, în cea mai mare parte, vor deveni femei și mame, iar cele care pun pecetea unui animal murdar acționează asupra nașterii lor, care în maternitate vede doar fapta unei femele, el este cel mai mare dușman al unei femei, pregătindu-se o angoasă în sufletul ei, la care în cele din urmă va fi adusă să-și jertfească viața ruinată fără scop Altfel, același act este trăit atunci când educatorii, oamenii și mediul l-au îmbrăcat cu o aură de adevărată maternitate, umanitate, dragoste și respect, iar același act, otrăvind întreaga viață a unei persoane cu educație anormală, dă naștere entuziasmului, putere, vitalitate și veselie Ceea ce este inevitabil în viața naturală a omului trebuie dat deja din copilărie într-o formă calmă, pe cât posibil colorată în mod rezonabil și complet acceptabilă Astfel, atitudinea noastră față de moarte, oricât de misterioasă și de neînțeleasă pentru o persoană ar fi ideea de inexistență, trebuie să fie îmbrăcată în acea simplitate și naturalețe cu care oamenii obișnuiți se raportează la acest act În această atitudine a unui om de rând se află un sens profund sănătos, deoarece o astfel de atitudine sănătoasă față de moarte este o condiție necesară pentru plinătatea sentimentului vieții Într-adevăr, și aici, viața noastră culturală a dat naștere la multe lucruri urâte, când o persoană, cuprinsă de groază de panică, nu numai că nu știe să moară ca o ființă umană, ci, cel mai important, sub presiunea anormalului său frică, el lasă viața reală să treacă pe lângă el Moartea va veni inevitabil la timp, dar și viața trece inevitabil și nu se întoarce înapoi O persoană care a dezvoltat un sentiment sănătos Biblioteca "Runivers" m M RUBINSTEIN viața, nu poate, nu trebuie să experimenteze aceste experiențe dureroase; în condiții normale, el, ca un călător care a parcurs un drum lung și a văzut multe atât bune cât și rele, se va simți în cele din urmă obosit și, punându-și capăt drumului vieții, va întâlni cu îndrăzneală moartea Ceea ce este dat de natură într-o formă inexorabilă neschimbătoare trebuie să fie acceptat de om ca ceva firesc, fără frică morbidă și lamentări Să nu ni se spună că sentimentul de frică este inerent unui animal sănătos: o persoană ar trebui să devină și mai sus decât un animal În acest sens, în mod ideal ar trebui să fie întotdeauna mai puternic decât moartea Lumea antică ne oferă și exemple excelente în acest caz, după ce a găsit adevărata punte către uman și divin în elementul frumuseții Frumusețea inerentă naturii ar trebui să sfințească și viața fizică a unei persoane, iar apusul acestei vieți ar trebui să fie la fel de frumos pe cât îi încântă pe oamenii sensibili la apus În acest sens, în păgânismul antic există o cotă de adevăr etern nepieritor, iar umanitatea civilizată, încă neeliberată complet de tendințele medievale, trebuie să absoarbă în conștiința sa ca element constant ideea de frumos, în special frumusețea trupească, în sfera scopurilor pedagogiei, adică trebuie să ne străduim să creștem o persoană care nu este doar sănătoasă, puternică, rezistentă, viabilă din punct de vedere corporal, capabilă să înțeleagă și să accepte natura acolo unde este necesar, dar și frumoasă * Și astfel, făcându-și calea vieții, și mai târziu terminând-o, o persoană trebuie rămâi fidel adevăratei sale demnități umane și nu te distorsiona pe tine și viața ta cu grimase de frică dureroasă Școala ar trebui să aibă grijă să cultive o astfel de atitudine, colorând tot materialul în care copiii întâlnesc actele inevitabile, necesare ale naturii, pe care mai devreme sau mai târziu vor trebui să le experimenteze, într-o culoare naturală simplă, împăcată În acest sens, educatorul poate oferi foarte mult copiilor pe baza științelor naturii

Cerințe sociale în pedagogie Ca "animal social" omul este supus condițiilor vieții sociale Istoria și sociologia ne învață că la începutul vieții sociale a omenirii, individul este absorbit de întreaga societate în care trăiește; separat în du Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI unsprezece În sensul său cel mai pur, este ca și cum nu ar exista deloc și numai treptat, odată cu creșterea culturală, individul ca membru al societății crește în conștiința de sine ca persoană separată, dar nici atunci nu este eliberat de viață în societate Omul, ca individ izolat, din punctul de vedere al vieții reale și al dezvoltării sale reale este, fără îndoială, o ficțiune: el este real doar în societate, așa cum vom încerca pe scurt să subliniem în continuare, iar educația sa nu poate fi discutată decât într-o societate care este interesat de caracterul individului, de pregătirea lui adecvată pentru viață și, cel mai important, de direcția voinței sale în direcția socială Întrucât societatea este puternică prin unitate, atunci în mod ideal ea se străduiește și ar trebui să lupte pentru coordonare, atât a părților sale, cât și a întregului; urmăreşte în primul rând să cultive în fiecare individ o tkxuo) socială şi să-l doteze pe individ cu mijloacele necesare pentru implementarea lui în viaţă Aici o persoană acționează ca membru al familiei, societății, statului și peste tot i se cere să știe să se îngrijească de interesele celorlalți membri, să posede o întreagă gamă de obiceiuri sociale, începând cu un aspect pur extern, comportament așa-zis decent, și că el, contopindu-și interesele cu cele ale generalului sau chiar răsfățându-le în favoarea intereselor publice, a știut să sacrifice, acolo unde era nevoie, totul pentru societate, chiar și propria viață Dacă aceste cerințe sunt încălcate, crește o serie întreagă de ciocniri, care fac viața cu oamenii în societate dureroasă sau direct imposibilă Și cu cât o societate este mai cultă, cu atât va insista mai mult asupra respectării de către individ a acelui minim de condiții fără de care viața în societate este de neconceput Așadar, viața socială necesită dominarea intereselor comune asupra celor individuale, astfel încât atunci când acestea intră în conflict, individul trebuie să-și sacrifice propriile în favoarea celor comune Astfel, societatea cere respectul pentru lege și drept, stabilește o serie întreagă de decrete morale etc , la care vom reveni într-o prezentare ulterioară Toate aceste revendicări ar putea fi combinate cu o întindere sub noțiunea de solidaritate socială Toate acestea, desigur, Vezi Nagorp "Pedagogia socială^ Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN solicită faptul că, din punctul de vedere al societății, individul trebuie să devină o forță activă; voinţa socială de care este interesată societatea, ca oricare alta, se dezvăluie doar în felul în care o persoană Zom intra in societate doar ca unitate de munca, doar ca luptator pentru o cauza comuna, indiferent de natura ei Prin urmare, nu numai interesele omului, ca ființă naturală, necesită educația sa ca forță activă, ci și interesele sociale dictează aceeași condiție, determinând în același timp direcția acestei activități în direcția socială Yu Două direcții de individualizare Dar însăși dezvoltarea societății ne conduce mai departe către următoarele două aspecte ale vieții umane Dezvoltându-se, diferențiind treptat, îmbrățișând cercuri tot mai mari de oameni, o societate culturală își complică sarcinile din ce în ce mai mult Individul, membru al societății, înainte firesc înecându-se în masă și epuizându-și viața prin interesele acesteia, se deosebește acum din ce în ce mai mult de acesta, membrii societății nu au aceleași sarcini și nu aceleași condiții pentru împlinirea lor, deci că, în vremea noastră, societatea solicită individului mai mult în

atitudinea de independență și activitate de sine, deoarece adesea impune sarcini destul de individuale unei persoane Aceeași cale este indicată de condițiile vieții noastre economice, în care oamenii se luptă pentru existență ca unități individuale separate În conformitate cu aceasta, nu numai cerințele reale sunt individualizate, ci și cerințele unei ordini ideale, întrucât individul trebuie să determine valoarea morală, estetică, culturală a activității sale de viață în condiții individualizate Și astfel, în acest fel, o persoană sparge cadrul existenței sale sociale exclusive în două direcții: ea caută să se dezvolte ca individ și ca personalitate culturală, care trebuie să fie și individuală li Cerința individualizării personale Ca o simplă individualitate, o persoană ar trebui să se străduiască să dezvăluie toată bogăția inerentă în natură Încurajat de societate să se angajeze pe calea dezvoltării propriei individualități, o persoană ridică treptat valoarea trăsăturilor individuale, care nu se repetă în ochii săi și este gata să meargă la extreme Biblioteca "Runivers" DESPRE TSDIAH ȘI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI negarea sa a legitimității revendicărilor sociale, crezând că acestea sunt dăunătoare creșterii individualității sale Pe acest sol a crescut valul de individualism extrem, care a proclamat idealul de a dezvălui și "scăpa de" toate forțele unei persoane ca sarcină a întregii sale vieți Atunci educația ar trebui să aibă grijă doar să elimine toți factorii de netezire și să sprijine dezvoltarea individului, indiferent de orice alte criterii, cu excepția dorinței de a dezvălui plenitudinea forțelor spirituale și corporale individuale ale unei persoane Cerința unui creator individual de cultură Am subliniat deja că, odată cu dezvoltarea extremă a cerinței de educație a individualității, se produce un conflict ascuțit ireconciliabil cu cerințele sociale Dezvăluindu-se ca individualitate, o persoană, care a încetat să mai fie un simplu animal, nu poate decât să fie o ființă care urmărește anumite scopuri: dezvoltându-și individualitatea, trebuie să o realizeze în mod activ și, treptat, mergând înainte, își va pune forțele în slujirea unui anumit ideal de frumusețe, bunătate, adevăr etc , cu atât mai mult cu cât pentru a recunoaște manifestarea individualității ca fiind adevărata cale, trebuie cel puțin să recunoaștem adevărul ca principiu și să trăim în interesele frumuseții și creativitatea frumosului presupune frumusețea ca valoare absolută De aici începe limitarea dezvoltării individuale și evaluarea părților individuale ca fiind valoroase și nu valoroase Dezvoltarea societății duce pe aceeași cale În forma sa dezvoltată, este proprietarul unei bogății culturale și spirituale în continuă creștere sub forma științei, artei și a produselor creativității lor, iar creatorul este un individ separat Astfel, interesele societății împing o persoană pe calea dezvoltării aspectelor individuale, dar numai pe cele care necesită crearea culturii în sensul larg al cuvântului, i e aici suntem întâmpinați de cererea de a educa creatorul de cultură Astfel, dacă combinăm toate aceste cerințe sub conceptul de personalitate, atunci putem spune că pedagogia în general are sarcina de a indica mijloacele și modalitățile de a educa o persoană ca persoană fizică și spirituală individual dezvoltată cuprinzător, puternic, viabil, social, de sine -activ, cultură Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN turnO'Shvorcheskosch puterea morală Toate aceste semne pot fi introduse în conceptul unei persoane întregi, deoarece încercarea de a contura soluția problemei obiectivelor duce la aceasta într-un mod direct Dar aici apare acea problemă fatală, asupra căreia omenirea a nedumerit-o de multe secole și pe care am subliniat-o mai devreme: nu devine oare de neconceput conceptul de persoană întreagă,

din moment ce elemente care se exclud reciproc intră în el? Cum să reconciliăm interesele individului, ale societății și ale culturii? Cum să reconciliezi conștiința de sine individuală cu posibilitatea de solidaritate socială? Nu suferă societatea noastră de pe urma discordiei lor? Oricât de complicată ar fi această întrebare și oricât de puțin suntem pregătiți pentru rezolvarea ei finală, nici în acest eseu nu o putem ocoli, deoarece aceasta este o problemă de o importanță capitală pentru pedagogie, teoria educației acelor chiar personalități care alcătuiesc societatea Prin urmare, vom mai departe și vom încerca să conturăm în termeni cei mai generali soluția care ni se pare cea mai corectă II Întreaga personalitate ca ideal de educație I Semnificația ideii de personalitate în timpul nostru În conceptul de personalitate se află un uriaș factor atractiv pentru noi Oricât de mult i se reproșează timpului nostru absența unor personalități originale majore, accentul pus pe ideea de personalitate, atenția exclusivă asupra acesteia, este una dintre cele mai caracteristice trăsături ale timpului nostru Lumea antică, poate, a fost capabilă să o creeze cu viața și atitudinea ei față de lume, Evul Mediu a suprimat-o în mod deliberat; noul timp a început să se bucure de el în sensul cel mai deplin deja în Renaștere În vremea noastră, această idee este saturată de toată bogăția de speranțe și aspirații și de toată plenitudinea dorinței unui om modern cultivat pentru ideal; nu este așadar nimic surprinzător în faptul că ea este învăluită într-un sentiment profund de apropiere și căldură pentru conștiința noastră Și pedagogia a notat cu sensibilitate Vezi M Rubinstein "Ideea personalității ca bază a viziunii asupra lumii", Moscova, Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI -J este o relație cu conceptul de personalitate; ea a subliniat toată responsabilitatea și importanța muncii sale subliniind că un copil este o persoană care așteaptă condiții favorabile adecvate pentru a-și dezvolta din plin bogăția inerentă ei Despre elementele conceptului de personalitate După cum am subliniat deja, conceptul de personalitate este alcătuit din cele mai diverse elemente James notează corect în conceptul de personalitate personalitatea fizică, spirituală și socială Contopindu-se și formând un întreg, aceste părți sunt colorate cu un anumit caracter, în funcție de care dintre ele este transferat centrul de greutate, care sunt pretențiile personalității, succesul acesteia și stima de sine și respectul de sine care este născut pe această cale profundarea în conținutul acestui concept, la o problemă filosofică neobișnuit de complexă și extrem de controversată despre esența nucleului cel mai interior al personalității, "Eul", acea forță pur activă, fără de care devine esențial de neconceput Rezolvarea acestei întrebări ne-ar face să depășim cu mult limitele acestui eseu, prin urmare ne mărginim doar să subliniem că ideea de ageni puri este înglobată în conceptul de personalitate, trebuie așadar să o asumăm, fără a prejudeca întrebarea care este esența lui Pentru noi, prezența unui astfel de factor este importantă Chiar dacă ar fi recunoscut ca principiu metafizic, ca principiu activ nu este neschimbat, ci se manifestă pe un anumit material empiric, schimbându-și direcția odată cu acesta, adică aici deschidem, deși nu absolut, dar totuși o oarecare posibilitate de a influența dezvoltarea personalității În orice caz, o doctrină care exclude o asemenea posibilitate și insistă asupra unui nucleu metafizic neschimbător al individualității trebuie să nege și pedagogia, întrucât educația devine atunci absolut imposibilă și, prin urmare, o putem presupune pur și simplu în acest caz • Activitatea de sine a individului Dar trebuie să mergem mai departe La baza conceptului de

personalitate se află nu numai ideea unui principiu activ pur, dar personalitatea în esență depășește cu mult limitele unui simplu produs al naturii Natura și natura în sensul pur al cuvântului nu cunosc personalitatea, este Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN tăcerea, hrănită și îndurată de dezvoltarea artificială, culturală, astfel încât cultura și personalitatea se dovedesc a fi două concepte de neconceput unul fără celălalt În același timp, personalitatea crește doar acolo unde începe conștiința de sine și dorința de formare conștientă, liberă, de cultivare a propriului "eu" apare pentru prima dată în mod independent Personalitatea nu este un dar al naturii, ci un copil al libertății spirituale umane, folosindu-se de care, omul, parcă în opoziție cu natura, se creează pe sine De aceea ne simțim "ființe umane" atunci când viața ne dă conștiința că suntem semnificativi, că suntem, dacă nu în toate, atunci măcar în parte independenți și ne creăm viața, cel puțin în parte noi înșine; de îndată ce soarta, condițiile încep să ne îndepărteze această conștiință și ea este înlocuită de conștiința noastră în rolul unui pion de voință slabă, mizerabil, oricât de strălucitoare ar fi aspectul ei, personalitatea începe să se estompeze sub jug de deprimare a spiritului, iar viața își pierde adesea sensul, la orizont se arată vechea formă a animalului, de care spiritul a încercat să îndepărteze omul O persoană trebuie să fie nu numai activă, ci și independentă Principiul activității ca o consecință a conceptului de personalitate Sentimentul vieții este strâns legat de conștiința de sine ca o legătură activă independentă în viață În acest sens, Fichte avea profundă dreptate, susținând că și libertatea își pierde din valoare, dacă este doar un dar exterior: "a fi liber nu este nimic, a deveni liber (adică a o realiza activ în sine M R)- aceasta este adevărata fericire " Activitatea este adevăratul nerv vital al personalității și doar aici poate fi găsită adevărata cheie a fericirii și satisfacției umane Doar o atitudine activă față de lume poate crea un sentiment de viață și îl poate umple de sens Pasivitatea, inactivitatea este moarte reală, pentru că o persoană în această stare rupe firele care o legau de lume și oameni, pentru că, ca ființă inactivă, nu are nevoie de nimeni și nimeni nu poate simți nevoia de el Pedagogia nu trebuie în acest caz decât să asculte cu atenție vocile care răsună din adâncul gândirii filosofice: acolo, mai ales în timpul nostru, se afirmă ideea că adevărata ființă este în activitate, că totul este real numai în măsura în care Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI activ (Wundt "So viei Aktualität, so viei Realitat"); momentul creativității, creația este din ce în ce mai împletită cu conceptul de ființă adevărată Să numim, de exemplu, Lotze, Wundt, Solovyov, Lopatin, Bergson etc Pe această bază, Lotze prezintă o soluție neobișnuit de interesantă la problema nemuririi "Etern", spune el, va fi ceea ce, prin valoarea și sensul său, trebuie să fie în mod necesar o verigă constantă în ordinea mondială; va pieri tot ceea ce este lipsit de această valoare de conservare Fiecare ființă va înțelege viitorul la care are dreptul ", iar valoarea, sensul și acest drept sunt determinate de ea de cât de mult această creatură a fost un factor activ, activ Principiul activității Astfel, el crește la baza unei întregi viziuni asupra lumii și a înțelegerii vieții - ni se pare un nerv atât de fundamental și în pedagogie: păcatul de moarte al educației și formării este hrănirea pasivității și ei stau la înălțimea poziției lor când cultivă forța activă, elementele active ale personalității "O persoană normală nu poate să nu se străduiască pentru această formă de ființă, deoarece în ea se ascunde adevărata formă de viață În efortul copiilor pentru

muncă, creație, cutare sau cutare activitate constă într-o atracție profund vitală Trebuie să ne amintim cu fermitate că viața mentală ține mai ales După cum vom vedea mai târziu, nimic nu poate fi luat prin percepție pasivă, iar în asimilarea esenței nu trebuie doar accepta, dar trebuie să ia, să ia în mod activ Nu degeaba copiii, și chiar și adulții, știu bine doar ceea ce au făcut ei înșiși, idee care necesită saturarea întregii sfere a educației și formării cu spirit de activism Autosuficiența personalității Desigur, viața din toate părțile le amintește femeilor de lanțuri și de constrângere: natura amenință cu propriile sale legi, societatea pare să ne reducă la stadiul unui punct simplu în care se intersectează fire separate ale aceleiași vieți sociale Legătura noastră este cu adevărat grozavă, dar când o persoană vorbește despre asta, lăsați-l să se uite înapoi la oamenii primitivi, la regnul animal, și atunci va înțelege asta, împreună cu cei umbriți "Mikrokosmus" I, p Întrebări de filosofie, carte și Biblioteca "Runivers" E M M RUBINSTEIN coroanele vieții, așa-zise dezvoltarea culturală i-a câștigat, într-o măsură mai mică, libertatea conștiinței de sine, libertatea în domeniul gândirii, că natura a intrat în mare parte sub controlul culturii, că lumea omenirii este în mare parte opera mâinilor sale În zicala lui Hegel: "privizează lumea cu ochi raționali și el te va privi rațional", există mult adevăr vital; de multe ori același fapt este desenat yam în culori diferite, în funcție de care era structura noastră mentală în acest moment Omul trebuie să se recunoască pe sine ca o astfel de forță independentă, formativă Ca orice factor formativ, este legat de natura materialului său; Un artist-creator nu poate turna o statuie de bronz din marmură, dar poate face ca un bloc de marmură să prindă viață sub mâinile sale și să vorbească cu limbajul pe care îl pune în el În acest sens, centrul de greutate al unei persoane ca persoană trebuie să fie transferat la sine Acest lucru, strict vorbind, înseamnă că el trebuie să devină o persoană Numai în această condiție o persoană dobândește un anumit caracter, scăpând de instabilitate și schimbări aleatorii Personalitatea ca forță culturală și creativă O astfel de personalitate autosuficientă este scopul educației nu numai în sens moral, unde trebuie să-și caute criteriile în lumea sa interioară, în conștiința de sine, în acea latură a spiritului pe care o numim conștiință în viață Pentru a deveni o personalitate integrală, o persoană trebuie să recunoască în sine nu doar un luptător pentru existență - această activitate este și inerentă animalelor -, ci trebuie să se înțeleagă pe sine ca creator, dacă nu mai mult, atunci în orice caz componenta cea mai esențială a lumii și a vieții sale, sfera valorilor , idealurile, întreaga sferă a ideilor în sensul cel mai larg al cuvântului Lumea ca atare, în afara raportului cu individul, se află, strict vorbind, dincolo de bine și rău, adevăr și minciună, frumos și urâțenie etc Cel puțin în raport cu lumea empirică, putem considera această idee indiscutabilă Acesta este tocmai ceea ce îl face un material potrivit pentru prelucrare de către o persoană O persoană-personalitate devine în mod ideal un adevărat creator și arbitru al acestei lumi: pe ea trebuie să-și dezvăluie toată bogăția și să pună pecetea geniului său creator asupra tuturor Lumea nu este valoroasă, dar poate deveni valoroasă ^ dacă Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI personalitatea cu puterea sa creatoare formatoare o va sfinţi smulgându-l din starea ei indiferentă și introducându-l în prelucrarea sa în armonia adevărului, binelui, frumuseții etc de satisfacție deplină și de adevărata fericire a unei persoane Viața trebuie să fie, spune Heffding în Philosophy of Religion, ca și când ar

fi o operă de artă a individului; cu cât ea însăși este mai sus, cu atât mai frumoasă, cu atât produsul ei este mai valoros O astfel de atitudine față de lume este o concluzie directă din esența conceptului de personalitate Fiecare persoană trebuie, pornind de la situația sa individuală, să se străduiască să creeze din lume un întreg unic, purtând pecetea acestei personalități originare Acest lucru nu încalcă în niciun fel unitatea lumii, la fel cum sticla tăiată rămâne una și aceeași, sclipind în culori diferite în lumină, în funcție doar de ce parte este privită și cu ce lumină este iluminată Și această lumină dă personalitate și este, de asemenea, un spectator, care admiră lumea, văzând în partea ei cea mai valoroasă, parcă, o reflectare a lui însuși Astfel, artistul, prin "feeling" (termenul lui Lipps), este transferat către produsul său Lumea noastră să fie încă sfâșiată de disonanțe urâte în multe privințe, astfel încât conceptul de armonie în aplicarea ei să ni se pară o ironie diabolică; nu vorbim despre un fapt, ci despre o obligație Suntem deja atât de grei încât nu ne putem ridica ochii spre ideal? Lumea ca produs armonios al personalității nu este dată, ci este dată și dată într-o formă individuală: lumea, așa cum ar fi, ne-a legat în material, dar ne-a lăsat libertate deplină în forma și natura prelucrării sale Iată, aici, se deschide întregul domeniu pentru personalitatea ideală Lumea, creată de personalități, individuale și inegale, trebuie să fie ea însăși individuală În special, este important ca profesorul să se obișnuiască cu această viziune fichtiană asupra lumii, ca material pentru viață și formarea personalității Ca orice ideal, este departe de a fi realizat, dar toate activitățile noastre ar trebui să fie sfințite prin el și, mai presus de toate, munca unui educator și profesor, dacă prețuim scopul de a crește o persoană în cel mai bun sens al cuvântului * Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN Semnificația caracterului individului Această idee, dezvoltată până la capăt, este bogată în concluzii pedagogice foarte importante De exemplu, să subliniem consecința care decurge din aceasta, că o persoană nu trebuie să fie niciodată complet absorbită de material, în cele din urmă, ar trebui să fie întotdeauna, așa cum ar fi, deasupra lui, ceea ce înseamnă că școala ar trebui să se stabilească scopul de a oferi o metodă, de a evalua capacitatea de a lucra și de a se orienta, dacă nu mai mare, oricum nu mai jos decât sarcina de a-și dota elevii cu anumite cunoștințe O persoană completă, o persoană întreagă trebuie să posede cunoștințe, dar, la urma urmei, cunoștințele nu sunt pe deplin disponibile unei persoane, cercul său este întotdeauna foarte limitat, iar metoda, capacitatea de a găsi și orienta teoretic și practic, indiferent de ceea ce este dat material studiat, deschide spatiu nelimitat Zicala "cunoașterea este putere" necesită un adaos necondiționat: o metodă este o forță vitală și mai mare, deoarece în domeniul moralității și în domeniul activității, nu este atât cunoașterea regulilor, cât caracterul, voința , acele laturi, care, în mod ciudat, sunt foarte neglijate în toată sfera sistemului nostru de educație și formare Cu greu ne amintim că un intelect gol poate sluji atât pe Dumnezeul binelui, cât și pe idolul răului cu succes egal, ca să nu mai vorbim de faptul că caracterul și va juca un rol important și în funcțiile pur teoretice Ca rezultat al educației și formării, ar trebui creată o voință morală completă și independentă, susținută Nu ar trebui să existe loc pentru oscilații mizerabile Caracterul unei persoane, așa cum a cerut Fichte, ar trebui să rezulte într-un întreg puternic, armonios, impregnat cu un spirit moral Numai unei astfel de voințe și unui astfel de caracter se pot face cereri mari și se pot aștepta multe de la ei În ele se află garanția

vitalității și a ascensiunii spre tărâmul idealului Voluntarismul psihologiei și filozofiei moderne trebuie folosit în pedagogie pe deplin Personalitatea ca individualitate care nu se repetă Metoda, caracterul, voința - toate acestea sunt necesare pentru individ deoarece căile ei, ca și ea însăși, sunt individuale Aceasta este din nou o concluzie consistentă, parțial deja schițată de noi, din esența conceptului de personalitate În repetiții și căi bătute se estompează, în individ, nerepetându-și adevăratul Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI viaţă După cum am observat mai devreme, personalitatea și cultura sunt indisolubil legate, dar cultura în chintesența sa nu are nevoie și nu tolerează repetarea Omul, tocmai ca persoană, este o valoare absolută pentru noi, doar ca persoană poate avea demnitate, poate fi o unitate autosuficientă, un scop în sine, și nu poate fi redus, cu siguranță inacceptabil, la rolul unui simplu mijloace Numai ceea ce este înlocuibil, ceea ce se repetă poate fi un mijloc Oricât de mică ar fi o anumită personalitate umană, ea rămâne întotdeauna o valoare necondiționată, deoarece conține cel puțin o posibilitate inepuizabilă de a genera o nouă forță culturală și creativă de neînlocuit Un geniu și un muritor simplu, discret - ambele sunt valoroase și, oricât de mare ar fi distanța dintre ele, primul nu îl va înlocui niciodată pe al doilea și dacă, în interesul păstrării primului, al doilea ar trebui sacrificat, ar fi cel mai mic dintre cele două rele, dar tot ar fi rău și pierdere Cultura are nevoie de întreaga rocă nesfârșită a creatorilor colorați individual, indiferent de mărimea lor, deoarece valoarea produselor sale constă în unicitatea lor Cuvintele lui Hlestakov, care și-a însușit paternitatea lui Yuri Miloslavsky, ni se par ridicole, deoarece existența unei astfel de opere ca produs al artei face repetarea de prisos, care este sarcina meșteșugului Când găsim trăsături familiare la un nou scriitor , slujitor al gândirii etc , asemănător cu autorul anterior, îl considerăm neoriginal, iar valoarea lui și a operei sale pentru noi scade cu atât mai mult, cu atât mai multă o asemenea asemănare Cultura în chintesența ei nu poate fi deservită decât pe cale individuală Prin urmare, dezvoltând individualitatea în interesul dezvoltării personalității, îndeplinim, în același timp, cerințele impuse individului de către cultură Cu această moștenire culturală comună, umanitatea, cu toate eforturile indivizilor pentru individualizare, se dovedește să fie indisolubil legate și unite într-un întreg, deoarece aceste legături sunt stabilite de un factor profund intern În această indispensabilitate și, prin urmare, nevoia unei persoane individuale pentru lume rezidă sensul și justificarea vieții sale, iar pentru pedagogie urmează cerința de a prețui cea mai mică individualitate, așa cum este exprimată Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN, a fost, de exemplu, pe vremea noastră, în îngrijirea persoanelor retardate mintal, a surdo-muților etc Sunt oameni, iar acest lucru ne dezvăluie irefutat o serie de îndatoriri în raport cu aceste creaturi sărace Firul care leagă o persoană de ființa adevărată și infinită este, în primul rând, personalitatea sa unică unică În atracția întâlnită la mulți oameni pentru spectacole, în general pentru vorbirea în public, dorința de a ieși din masa cenușie, de a se cunoaște pe sine ca unitate separată, refuzul de a se îneca în masă, se reflectă ca un motiv psihologic ascuns Granițele individualismului Dar ideea care dă naștere imperativului pedagogic, "cultivați și îngrijiți-vă individualitatea la animalele dvs de companie", necesită un plus foarte semnificativ Natura i-a oferit omului multe oportunități sub formă de instincte și înclinații, iar viața socială este asociată cu o masă de laturi

pozitive și negative, care sunt inculcate unei personalități individuale Astfel, pedagogia, exprimând o dorință conștientă de a educa un anumit caracter al oamenilor, ghidată de anumite scopuri, trebuie neapărat să facă o selecție între toate aceste posibilități Nu ne interesează deloc dezvoltarea nelimitată a individului ca atare, dar în el distingem: i) valoros, ceea ce trebuie să se dezvolte,) indiferent, de a cărui dezvoltare nu suferă și nu beneficiază interesele noastre, și) dăunătoare, care trebuie reținută Pedagogia trebuie să înlocuiască arbitrariul creșterii cu libertatea, iar în libertate există întotdeauna o motivație, un element rațional Individualitatea, cu toate posibilitățile ei, nu poate fi scopul pentru noi; crescând voluntar, o persoană va crește cu ușurință în sine toate instinctele animale și multe alte proprietăți, prin care personalitatea va fi în mod esențial distrusă Ceea ce avem nevoie nu este un caleidoscop de laturi multicolore, combinate în combinații arbitrare aleatorii, ci o imagine întreagă armonioasă a unei persoane La urma urmei, arbitrariul nu numai că încalcă libertatea celorlalți, dar individul însuși devine neliber io Legătura unei personalități individuale cu valorile umane universale Prin urmare, o persoană apreciază individualitatea nu ca atare, deoarece în această formă este arbitrară și Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI aleatoriu, dar valoros - individual, dar ea, ca persoană este strâns legat de efortul pentru o lume ideală superioară și, prin urmare, numai acele trăsături individuale care servesc cele mai înalte valori ale adevărului, bunătății) frumusețea etc pot intra în ea, deoarece nu se străduiește pentru haosul individului elemente, ci pentru îmbinarea lor armonioasă, iar aceasta este dată doar pe calea stabilirii unei legături puternice între personalitatea individuală și lumea idealului În timpul nostru, din toate părțile există un apel la cultivarea individualității, iar în această formă această chemare amenință să creeze un fel de anarhism pedagogic care va distruge personalitatea, lăsând persoana la mila creșterii tuturor celor pozitive și laturile negative Atunci când educației "gratuite" i se dă un astfel de sens, este clar că această cale este profund falsă De fapt, susținătorii educației gratuite sunt aproape de ideea naivă a lui Rousseau că un copil este bun prin fire, natura lui este rațională, pentru el creșterea oportună, pur și simplu nu trebuie să-l constrângi, adică "adică, în cele din urmă, chiar și aici este recunoscută necesitatea direcționării către valori necondiționate, dar se presupune că acest lucru se realizează cel mai bine prin educația gratuită, în care se dă natura scopul de a-și dezvălui conținutul valoros pozitiv Dar acest principiu al epocii iluminismului este fundamental fals, deoarece natura nu este nici rău, nici bine, este pur și simplu firească și sarcina noastră este să oferim copiilor această direcție definită către lumea ideală, acolo unde este nevoie de ea, chiar contrar naturii, instinctele naturale solul valorilor obiective Aceasta introduce o limitare necesară în individualismul nemărginit Personalitatea nu este doar o individualitate dezvoltată armonios, dar conceptul ei include și un semn de direcție către tărâmul idealului "Dorându-și pe sine, o persoană dorește bunătatea, frumusețea, adevărul, divinul ca proprietăți ale ființei, dar le împlinește în felul său) G au di g "Die Idee der Persõnlichkeit und ihre Bedeutung fv r P idagogik*, eitschr f Pãd Ps}, , p Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN Versatilitatea personalității Astfel, pedagogia ar trebui să își stabilească scopul nu numai de a extinde întreaga plinătate individuală a proprietăților pozitive ale unei persoane, ci și de a o

încununa și de a o întări prin educarea copiilor unei aspirații, un fel de "gust" pentru tot ceea ce este adevărat, bun, frumos și sfânt Se manifestă interes cu mai multe laturi, ca și cum ar fi o garanție a dezvoltării unei personalități complete, cu mai multe laturi Dragostea de adevăr va fi o barieră împotriva faptului de a fi purtat de practic îngust, în care unul și altul amenință să înece spiritul copiilor în timpul nostru "realist"; interes Toate aceste valori împreună nu vor permite unei persoane să devină un sclav al faptelor și o vor chema în domeniul idealului Într-un astfel de idealism pedagogic se află cheia dezvoltării o personalitate întreagă sănătoasă, veselă și trebuie să impregneze omul încă din copilărie, nevoile vitale și cu elementul teoretic, răspunzând cerințelor cunoașterii, trebuie să devină, completându-le, elementul creator al spiritului uman Prin urmare, toate scopurile școlii ar trebui să se încheie cu efortul pentru idealuri umane universale În special, școlile inferioare și secundare nu ar trebui să devină strict profesionale, completându-și sarcinile speciale cu elemente educaționale generale Întreaga personalitate și interdependența laturilor sale ideale Și, în sfârșit, rămâne să notăm concluzia care se sugerează - toate aceste aspecte ale personalității, în interesul integrității sale, trebuie să se dezvolte în strânsă legătură și interacțiune între ele Viziunea antică asupra lumii s-a încheiat cu idealul χαλοζαγα ία, în armonia bunătății și frumuseții, iar acest ideal are, fără îndoială, o valoare durabilă Poate că singurul motiv pentru care grecii nu i-au adăugat idealul adevărului a fost că pentru ei era dat în idealul bunătății După cum spune Bilman,) spartanii s-au rugat zeilor să le dea frumosul pe baza binelui -τά χαλά έπί τοΓς αγαάοϊς și avem toate motivele să ne alăturăm acestei rugăciuni, pentru că adevărul, bunătatea, frumusețea, rupte din reciproc, "Didactica ca teorie a educației", vol I, p Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI sănătatea și puterea pierd mult sau chiar se transformă din punctul de vedere al vieții individului în unilateralitate, urâțenie Deci, atunci când dezvoltarea fizică se rupe de puterea de înnobilare și control a motivelor ideale ale adevărului, bunătății și frumuseții, ne poate conduce cu ușurință la îndumnezeirea "pumnului sănătos" și a "forței cailor", capabile să șteargă frumusețea și bunătatea , și adevărul de pe fața pământului "La astfel de oameni toate părțile sunt absorbite de dezvoltarea fizică Extremele sportului au confirmat de mai multe ori în mod convingător în Occident posibilitatea unei astfel de mutilări a personalității Diagoras, dintre care Taine vorbește, putea muri cu admirație că fiii săi aveau pumnii cei mai puternici și picioarele cele mai rapide, iar concetățenii putea fi sfătuit să moară, fără să se aștepte la nimic mai bun pentru el în viață Dar acest lucru era normal în acea situație, și pentru noi, în o asemenea latură absolută stă adevărata moarte a individului Forța, dezvoltarea fizică este cu siguranță o mare binecuvântare, dar numai atunci când este Doar educația estetică se transformă într-un pericol, deoarece poate distruge binele, poate hrăni egoismul și egoismul impenetrabil etc O educație exclusiv morală sărăcește prea mult viața unei persoane și îngustează sfera bunătății Unilateralitatea este, de asemenea, inerentă educației religioase exclusive Mai ales greșită este dezvoltarea și cultivarea intelectului, divorțat de alte elemente ale personalității, deoarece în sine nu există nicio garanție pentru direcția binelui "Adesea", așa cum spune Foerster *), "rațiunea este folosită atunci doar ca lanternă a hoților, pentru a găsi și a lumina calea pasiunilor spre satisfacția lor" Contopindu-se într-o personalitate întreagă într-

un întreg armonios, dezvoltându-se în sufletul unui copil în contact strâns, ele oferă reciproc o creștere rapidă și o putere maximă Pe această bază, o persoană poate combina "cerul" și "pământul", creând eternul Divin pe pământ Și o persoană nu numai că trebuie, dar se poate strădui și să îndeplinească această sarcină, deoarece combină lumea realității și lumea idealului *) Motive pentru activitatea umană x) "Școala și caracterul"*, p) Fără a separa construcţiile filozofice şi religioase ale lui Vl Solovyov, nu pot să nu menționez una dintre "Scrisorile lui de duminică", în care tu Biblioteca "Runivers" M M, P "Iowa nu poate fi explicat, multe ies din adâncurile inconștientului și nu putem raționaliza întreaga personalitate, dar peste tot această realitate sumbră ideală, la care ne place să ne referim atât de mult, nu ar trebui să ne priveze de puterea de a ne aminti ideal, să-l iubești și să lupți pentru el Iar scopul pedagogiei nu este atât de a descrie cum este, ci ar trebui să arate, în principal, ce ar trebui să fie III Personalitatea individuală și societatea din punct de vedere al pedagogiei Punct de vedere normativ Și aici vom aduce în centru punctul de vedere normativ, ca cel mai esențial pentru pedagogie Într-adevăr, însuși conceptul de personalitate individuală, în contrast cu o simplă individualitate, este normativ După ce am remarcat posibilitatea unei strânse raliuni a personalității individuale și culturale pe baza serviciului individual și subiectiv la valori universale, obiective, am indicat deja în esență cel mai important punct pe baza căruia este posibil să se urmărească reconcilierea intereselor societatea si personalitatea individuala Conflictul societății și al individului în realitate De fapt, trăim tot timpul în atmosfera unui conflict serios între ei Rousseau a considerat că este un miracol să poți "să fi și om și cetățean" Și într-adevăr, în situația socială actuală, suntem, desigur, departe de lumea lor; deci o persoană este adesea violată de abur - o idee esențial analogă are efect (Sobr op VIP, pp și urm) El pune întrebarea "cer sau pământ" și subliniază că suntem foarte înclinați să afirmăm un lucru sau altul Celor care resping pământul în numele cerului, Solovyov se opune întrebării despre ce înseamnă atunci cuvintele: de asemenea, " Facă-se voia Ta pe pământ, așa cum este în cer " "Sarcina omului*", spune el, "nu este în vise fără rod de desăvârșire absolută, nici într-o slujire limitată și nedemnă pentru scopurile muritorilor, ci în a fi de acord că " dedesubt, cu ceea ce este sus, în eforturi active spre perfecţionarea integrală a vieţii personale şi colective, pentru ca voia lui Dumnezeu să fie "pe pământ, ca şi în cer" Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI doctrine secrete, așa-zisa opinie publică, relații de familie, în special condițiile economice moderne etc și adesea ea trebuie să refuze și să se abată de la ea însăși Doar profesorul din sfera sa trebuie să simtă profund mâna grea a societății și a condițiilor sociale, izbucnind în atmosfera creșterii și educației într-un mod aproape devastator, când la copiii aflați deja în prima perioadă a vieții se instalează conflictele și discordia, ei aduce la iveală egoismul, lăcomia, căutarea plăcerii; predicarea veridicității, umanității etc , prea des se confruntă cu respingerea vie și conflictul cu modul de viață publică etc Societatea este încă corodata de contradicții grosolane Naționalitatea, religia, limba, clasa etc își pierd adesea adevăratul sens și conduc la dușmănie și luptă Mai departe, pe lângă toate acestea, în timp ce societatea este încă forțată să se apere, să-și apere existența cu armele în mână, iar deseori individul se află între legământul necondiționat "nu ucide" și cererea categorică a societății "da-mi viața", iar individul trebuie să

urmeze a doua chemare, ca corespunzătoare stării de lucruri prezente, prețuind, în mod ideal, oportunitatea în viitor de a îndeplini primul legământ Interesele publice aici se dovedesc a fi incomparabil mai puternice în acest moment decât etica personală și tocmai această capacitate de a se sacrifica este ridicată la o virtute A-și da viața pentru prietenii ei este condiția fără de care societatea modernă nu poate trăi Și o persoană trebuie să înțeleagă această necesitate încă din copilărie când o dilemă fatală se confruntă cu el Este necesar să lupți pentru un viitor mai bun, dar este necesar să lupți împotriva cauzelor răului, și nu a consecințelor lui Rousseau citează din Plutarh următorul exemplu: "O femeie spartană a însoțit cinci fii la armată și a așteptat vești de pe câmpul de luptă Este un ilot; cu trepidare întreabă ce e nou "Toți fiii tăi sunt uciși " - "Sclav disprețuitor! Te-am întrebat despre asta?" "Am câștigat " "Mama se grăbește la templu și mulțumește zeilor " Durerea personală insuportabilă în acest caz se dovedește a fi condusă în adâncurile ascunse ale sufletului de un sentiment civil, o detașare aproape inumană de sine și nu orice natură poate rezista unui astfel de conflict, dar Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN deja aici trebuie să remarcăm ce figură colosală crește o persoană pentru a se putea sacrifica atunci când este necesar; individul, parcă, își găsește maximul aici În fine, s-au făcut și încercări psihologice de a arăta inevitabilitatea acestui conflict între societate și interesele individului Cel mai caracteristic, a fost exprimat în formula acum recunoscută insuportabilă: "puterea unei persoane este invers proporțională cu numărul de oameni uniți" (Sidis); cu cât este mai mare grupul în care o persoană intră, cu atât rămâne mai puțin el însuși Istoria ca eliberare a individului Așa este realitatea Dar, recunoscând veridicitatea multor trăsături din această imagine, trebuie să ne amintim că nu individualitatea ne este dragă, ci o personalitate individuală, aceasta din urmă fiind de neconceput fără o direcție către valori obiective Acest lucru atenuează deja în mod semnificativ conflictul existent Dar, în plus, nu ar trebui să coborâm atât de departe în planul înclinat al pesimismului încât să nu recunoaștem că, totuși, individul dobândește o mai mare libertate în istoria dezvoltării, că la început nu numai individul, ci și individul a fost complet epuizat de societate și de interesele ei oricât de mici ar fi acestea, că însuși conceptul de personalitate s-a născut din cultură și se hrănește cu ea Nu vom nega că înaintăm în această dezvoltare într-un pas de melc, printr-o mare de lacrimi și sânge, dar, totuși, înaintăm; să ne amintim cel puțin cercul de ființe care cuprinde conceptul de personalitate umană acum și înainte; cu toată urâțenia realității noastre, avem dreptul să așteptăm un viitor mai bun și să credem cu fermitate în el Aceasta este concluzia din trecutul nostru Este important să o confirmăm cu alte considerații în esență, adică să dăm un răspuns la întrebarea dacă o persoană are nevoie de societate și societatea are nevoie de personalități individuale, culturale și creative și dacă se îndreaptă către o lume ideală, care formează baza reconcilierii lor Și aici suntem nevoiți să ne limităm la scurte indicații generale Societatea ca o condiție necesară pentru creșterea individului Personalitatea în esența sa nu este legată doar de valorile obiective, ci, indicând individualitatea sa, nu excludem deloc tipicul, generalul din ea; fiecare individ ca Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI spuse Dilthey, parcă alcătuit din general, tipic, și individual, necreat Cu alte cuvinte, nu numai un individ care luptă pentru idealuri umane universale este inerent personalității, ci elemente psihofizice umane

universale reale sunt incluse în ea, doar centrul de greutate al valorii sale ca forță culturală și creativă se află în modul său individual de a viaţă Astfel, și din această parte, o persoană intră în societatea ființelor ca el însuși Dar ceea ce este cel mai important, creșterea și viața individului devin esențial de neconceput în afara vieții sociale - o idee care este de o importanță capitală pentru pedagogie, deoarece îi dictează în mod imperativ să se completeze și să se impregneze de un caracter social Valul individualismului a lovit foarte sus în epoca noastră și, poate, tocmai de aceea simțim deosebit de acut importanța întrebării unde se dezvoltă cel mai deplin personalitatea individuală Iar timpul nostru oferă atât teoretic cât și practic un răspuns complet unanim la această întrebare Natura abstractă a omului, așa cum iese din laboratorul naturii, este privită ca o ficțiune a trecutului și mai ales a Iluminismului; personalitatea individuală, în izolarea sa, este produsul unei gândiri abstracte - spre această gândire converg oameni din cele mai diverse tendințe, precum Comte, Wundt, Natorp, Bart, Frische-sen-Kohler, educatorii Kershensteiner, Dewey etc realitatea individului este în societate, iar societatea este reală în indivizi și, mai ales, în voința lor; sunt complet inseparabile unul de celălalt Societatea, după Barth, este o condiție indispensabilă, cauza proprietăților umane ale individului Lăsăm în seama sociologilor să argumenteze cât de bună este ideea de a considera societatea ca organism; pentru pedagogie, își păstrează valoarea pur și simplu ca o genială ana- , logică Așa cum o mână smulsă din corp își pierde caracterul de odinioară și devine doar o bucată de carne cu oase, tot așa o persoană smulsă din societate se prăbușește și doar puterea spiritului uman deja matur este capabilă să-l susțină cumva pe pământul celui dintâi experimentează "eu"-ul său uman Copilul uman este o persoană numai în posibilitate, iar această posibilitate se realizează numai dacă sunt date condiții favorabile adecvate Printre aceste conditii Biblioteca "Runivers" treizeci M M RUBINSTEIN primul și principalul loc este ocupat de comunicarea cu oamenii și interacțiunea spirituală În literatura științifică, există multe cazuri de copii izolați în copilăria timpurie, pe care această izolare i-a transformat în adevărate animale / astfel de cazuri sunt menționate, de exemplu, de Lesgaft Marinarul scoțian Selkirk, căzut pe o insulă pustie în timpul unui naufragiu și petrecând ani de zile în afara societății umane, a uitat cum să vorbească și, în general, și-a scăzut semnificativ abilitățile mintale Dacă, în condițiile noastre, închisoarea pe viață nu duce la un asemenea spirit spiritual moarte, atunci aceasta se datorează izolării incomplete și ƀrami pe care prizonierul însuși le ia sub formă de lectură etc În orice caz, pentru copii, această problemă a comunicării cu oamenii este de o importanță decisivă și acest lucru este destul de înțeles persoana își recunoaște atât propriul "eu" cât și al altcuiva, laturile sale slabe și puternice și se înțelege pe sine; numai pe baza comunicării se nasc și cresc cerințe morale, estetice și de altă natură O persoană modernă este de conceput și de înțeles numai dacă luăm în considerare moștenirea experienței generațiilor trecute și interacțiunea cu ceilalți, deoarece deja un copil modern are, fără îndoială, o perspectivă și o dezvoltare mult mai largă decât o persoană primitivă "care a crescut direct pe natură, adică pentru posibilitatea ei, este necesar să presupunem nu numai o legătură cu indivizii, ci și o legătură între generații între ele Viața emoțiilor, precum iubirea, compasiunea etc , în special, întreaga sferă a vieții spirituale superioare este hrănită prin comunicare, fără a exclude sfera cunoașterii "Condita decrescit, vulgata scientia

crescita, "cunoașterea care este ascunsă se stinge, dar cea care este răspândită crește", spune un proverb medieval) "Publicitatea este o condiție atât pentru apariția raționalității umane, cât și pentru păstrarea ei"*) Astfel, într-o concluzie generală, se poate spune în cuvintele lui Natorp : "o persoană devine o persoană numai *) Vezi Rauber "Die Zustãnde der Verwildeten", , p) Bilman "Didactica" II, p Hvostov "Eseu despre istoria învățăturilor etice *", p *) "Sozialpadagogik", p   prin comunitatea umană"; ca persoană, și nu doar un individ natural, el este un produs al vieții culturale, sociale Pentru posibilitatea ei, societatea și continuitatea dezvoltării culturale sunt necesare - Necesitatea personalităților individuale pentru o societate culturală dezvoltată Această idee ne devine imediat clară dacă ne lămurim nouă înșine că societatea nu poate fi un grup de unități omogene Într-adevăr, unitatea prin care societatea trăiește și este puternică poate fi revărsată în diverse forme: există o unitate care este dată de omogenitatea internă și există o unitate care se formează din întreaga bogăție a diverselor sale elemente Prima unitate, identitatea omogenului, denotă stadiul primitiv al societății și, deplasându-se și pornind pe calea dezvoltării, ea se îndreaptă, ca și spre idealul ei, spre unitatea personalităților complet dezvoltate individual Astfel, societatea este o unitate, dar nu o identitate, și tocmai din acest motiv presupune persoane individuale Este greu de subliniat un semn mai semnificativ și mai caracteristic al unei astfel de creșteri a societății decât faptul că, așa cum se subliniază viguros în timpul nostru din toate părțile, chiar și în armată, cu disciplina și solidaritatea ei de fier, principalul lucru nu mai este masa, ci inteligența și independența unităților sale constitutive, capacitatea de a se regăsi în fiecare situație individuală dată Cu cât o societate este mai cultă, cu atât este mai interesată de dezvoltarea unor unități atât de unite, dar diverse, cu atât se diferențiază mai mult în unitatea diversității Eterogenitatea în viața societății este, în esență, un adevărat volant care nu îi va permite să se oprească într-un loc și să înghețe într-un centru mort Nu numai Spencer a subliniat în legea sa de evoluție schimbarea omogenității incoerente către o eterogenitate coerentă; ținându-se de aceeași idee, Natorp a folosit inteligent și vital în "Pedagogia socială" principiile epistemologice ale lui Kant în aplicarea dezvoltării societății: principiul omogenității, principiul specificației (formarea eterogenității) și principiul afinitatea sau unitatea varietatii Pedagogia ar trebui să urmeze și această cale: să hrănească unitatea diverselor personalități întregi Societatea este o valoare-totală, compusă   din elemente valoroase inegale, deosebite, dar strâns legate între ele într-o singură lucrare, într-o singură imagine Posibilitatea de reconciliere între societate și individ într-o societate normală În dezvoltarea personalității individuale în sensul de mai sus, valoarea acesteia crește astfel, atât pentru sine, cât și pentru ceilalți, adică pentru societate În cele din urmă, până la urmă, societatea trebuie să-și caute și justificarea în direcția obiectivelor ideale Ea nu se poate limita niciodată la o simplă preocupare pentru sațiere și străduindu-se să-și conecteze existența cu scopurile ideale obiective de a sluji adevărul, binele, frumosul, trebuie să găsească în cele din urmă posibilitatea de a-și concilia propriile interese și personalitate Societatea ideală, luptă pentru lege, umanitate etc , merge mână în mână cu individul, pentru că suprimă, poate, manifestările anticulturale individuale, dar fără îndoială animale Până

la urmă, omul însuși notează în sine lupta omului cu "fiara", cu "egoismul" etc iar o societate perfectă ar trebui și poate fi un sprijin pentru el în această luptă, aliatul lui firesc Pedaioshka ca teorie despre calea spre ideal Realitatea noastră este alta, nu am mers încă atât de departe de primitivitate încât să nu suferim de pe urma disonanțelor vieții sociale Acesta este un fapt, dar ce înseamnă? De ce socotim cu ea și o studiem? - Pentru a trece cu mai multă încredere de la ea la realizarea a ceea ce recunoaștem ca ideal Faptul nu ar trebui să fie niciodată pentru noi ultima etapă, ci doar punctul de plecare Este deosebit de important să ne dăm seama de acest lucru în pedagogie: discordia laturilor individuale culturale și sociale ale personalității indică nevoia de armonizare a acestora și, cu cât începem să ne gândim mai devreme la asta, cu atât mai bine Cheia unei societăți ideale stă în educația ideală, conștientă de sarcinile sale, iar în centrul acestora stă, sub forma unei idei unificatoare, scopul educării unei întregi personalități în care toate aceste aspecte să-și găsească reconcilierea și unificarea Despre Posibilitatea Educaţiei > Dar nu degeaba ne-am propus toate aceste scopuri? Nu sunt toate bunele intenții distruse existența legilor naturii, pe de o parte, și caracterul definit al individualității, pe de altă parte? De fapt, un astfel de fatalism pedagogic - îl vom atinge doar pe scurt - este complet de neconceput și este distrus de însăși esența vieții, a comunicării și a preocupării pentru copii Dar nici teoretic nu rezistă criticilor În ceea ce privește legile naturii, ele determină cursul general al acesteia într-o formă condiționată, lăsând un spațiu suficient pentru individ Într-adevăr, anumite acțiuni ale educatorului sunt incluse în legătura cauzală generală și nu sunt doar consecințe, ci și cauze, la rândul lor, provocând, pe baza aceleiași legi a legăturii cauzale, efectele corespunzătoare Mai grave sunt obiecțiile bazate pe predeterminarea naturală a individualității Dar am observat mai înainte că individualitatea pe care o prețuim este formată din elemente naturale și culturale, adică din partea acestuia din urmă, este produsul influenței artificiale Dar proprietățile individuale naturale sunt doar potențe, posibilități, a căror manifestare depinde în mare măsură de condițiile și materialul descoperirii lor Și aici sunt indicate limite generale, în cadrul cărora educația poate dezvălui individualitatea Toate acestea indică faptul că pedagogia nu este atotputernică, dar dacă nu poate face totul, asta nu înseamnă că este complet neputincioasă "Preferată încă din vremea lui Rousseau, compararea educației tinerilor cu cultivarea și cultivarea plantelor este șchiopătă și nu se potrivește la punctul decisiv, deoarece organismul mental este mult mai susceptibil de prelucrare decât cel corporal" *) IV Despre câteva principii generale ale pedagogiei I Principiul gradualității și maturizării După cum am observat mai devreme, pedagogia modernă pornește de la ideea că psihicul copilului nu este dat în formă finită, ci crește și devine mai puternic) Frisclјeisen-Kohler "Ueber die Grenzen der Erziehung", Ztsch f Pad Psih , X, p Vezi și Meumann "Intelligenz und Willeu, , p și urm Întrebări de filosofie, carte ï ıó într-un curs gradual şi relativ lung de dezvoltare După cum ne arată psihologia pedagogică, o serie întreagă de funcții importante ale rasei umane, cum ar fi atenția activă, inferența etc , apar la copii abia după împlinirea unei anumite vârste Și indiferent de scopurile pedagogiei și de mijloacele prin care ea urmărește să-și îndeplinească sarcinile, de aici rezultă în mod necesar pentru ea un principiu cu care trebuie să

socotească: acest principiu constă în recunoașterea necesității unei creșteri treptate, a unei treptate maturizarea spiritului copilăresc Trebuie să fim extrem de atenți la sărituri și tranziții rapide datorită măsurilor artificiale, dacă chiar și în psihicul copilului, cu enorma sa capacitate de adaptare, nu s-au găsit rezultate proaste imediate, deoarece acestea pot exista deocamdată ascunse, astfel încât cu cât mai mult apare brusc mai târziu Desigur, toată dezvoltarea culturală, și odată cu ea creșterea și educația, duce la creșterea sufletului copilului într-un ritm accelerat, dar este cu atât mai important să eviți salturile și întinderile; numai maturizarea treptată, care face posibilă întărirea spiritului copilului în fiecare etapă, parcă ar lua de la ea tot ce poate dărui, este capabilă să asigure creșterea sănătoasă și puterea tânărului ființă atât din punct de vedere spiritual, cât și din latura fizică Un adult trebuie să aibă grijă să nu facă cereri potrivite pentru adulți, fără a examina cât de potrivite sunt pentru sufletul unui copil Știm cu toții foarte bine că în domeniul rezistenței fizice și al forței nu se poate pune mari pretenții copiilor și s-ar părea că o simplă analogie, care se sugerează, ne-ar putea face să arătăm aceeași prudență în domeniul spiritului Dar acest lucru nu este "în realitate și, drept urmare, chiar și în timpul nostru, violența este adesea comisă împotriva dezvoltării treptate Aceasta este, de exemplu, dorința multor profesori de a insufla copiilor mici realismul și seriozitatea pe care viața adultă cere, dar care sunt complet nepotrivite pentru copii Se spune că un medic, dorind să-l înțărce pe băiat, fiul său, de frica morților, l-a adus cu forța la morgă și a obținut tocmai rezultatele inverse: Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI Chik a păstrat pentru totdeauna o frică dureroasă și panicată de morți Crudă ca atare eroare pedagogică, totuși, în realitate nu mai este un fapt atât de rar, doar în cazul în care am indicat ne atrage atenția, iar în practica pedagogică, educațională și educațională multe trec neobservate, Principiul biogenetic ca analogie utilă Un alt gând ne conduce în aceeași direcție, care a atras de multă vreme atenția anchetatorilor, atât din cauza plinei de concluzii foarte importante, cât și, parțial, din cauza controverselor sale Această idee, conturată mai devreme și definitiv formulată de Haeckel, constă în afirmația că dezvoltarea individului (ontogenia) este o repetare prescurtată și modificată a dezvoltării genului (filogeneza) Această așa-zisă lege biogenetică și-a găsit aplicare în alte domenii și este, fără îndoială, de mare interes pentru pedagogie, deoarece în aplicarea ei în dezvoltarea umană afirmă că o persoană în creșterea sa trece într-o formă prescurtată și cu unele tipuri de modificări prin acele etape, prin care a trecut în dezvoltarea sa culturală a întregii omeniri O serie de studii au arătat o relație strânsă între mentalitatea copiilor noștri și psihologia popoarelor primitive Nu vom indica fenomene precum animismul, care este aproape de ei și de alții Rezultate deosebit de interesante sunt obținute pe baza unui studiu comparativ al produselor creativității acestora și ale altora Între ei se stabilește o relație strânsă *) Adevărat, această lege este încă controversată, cu atât mai mult cu cât pentru instituirea ei este extrem de importantă clarificarea rolului eredității în viața copiilor, impactul unei serii de factori culturali etc Dar, chiar dacă un studiu științific și-a arătat inconsecvența, ceea ce este puțin probabil, dacă este reținută nu într-o formă exagerată, atunci rămâne totuși pentru noi în pedagogie un principiu foarte util în rolul unei analogii: în studiul sufletului copilului și al diferitelor sale manifestări, aceasta analogia se

sugerează adesea, iar în Vezi Krttschmar "Die freie Kinderzeichnung in der wissenschaftlichen Por Schung* Ztschr f Pad Psih VP/V P eu" Biblioteca "Runivers" M M RUBINSTEIN în sfera ideilor copiilor, a jocurilor, a muncii, a raporturilor juridice, a vieții religioase etc , ne oferă posibilitatea de a înțelege și explica multe Acest principiu este strâns legat de primul, parcă l-ar explica: ne ajută să înțelegem sensul, mintea etapelor succesive majore ale dezvoltării copiilor și, arătându-le mintea, ne protejează de o trecere grăbită de la unul la altul amintindu-ne că în dezvoltarea normală toate aceste etape ar trebui trecute fără sărituri și grabă excesivă În respectarea acestei condiții stă parțial o garanție că nu vom cădea în falsitatea artificialității J Principiul hrănirii educaţiei În interesul aceleiași consistențe și dezvoltări oportune a teoriei și practicii pedagogice, este deosebit de important să reamintim vechea gândire Herbartiană, care, din păcate, este prost înțeleasă sau uitată acum, deși este plină de adevăr profund, adevărul ei este de mult timp fost arătată prin fapte vii nimeni altul decât Pestaloptsi Această idee constă în convingerea că nu poate exista învăţătură fără educaţie, dacă luăm acest din urmă concept într-un sens ceva mai larg De fapt, de îndată ce educația încetează să fie o simplă hrănire - și asta se întâmplă foarte curând în condițiile noastre - educatorul stă de obicei sub o grămadă de întrebări ale copiilor care necesită un răspuns constant, iar în aceste răspunsuri la întrebări ce? Cum? și de ce? în esență, în condiții normale, el trebuie să comunice copiilor o întreagă gamă de informații aflate la dispoziție, adică nu doar să aibă grijă de natura acțiunilor lor, ci și să răspundă solicitărilor lor mentale, cu alte cuvinte, el este în esență pornind deja pe calea învățării: aici nu este conform cărții și nu este destul de sistematic dat și ar trebui să li se ofere o serie de informații elementare Faptul că un astfel de element de educație nu numai că nu este violent, ci direct necesar, se vede cel mai bine din morți, fără bucurie și uneori amărâtoare, în forma pe care o ia educația atunci când se reduce doar la instrucțiuni și corecții morale, când un adult își asumă rolul de numai un cunoscător şi judecător al faptelor copiilor După cum vom vedea mai târziu, doar ignorând acest element sau neînțelegându-l, cineva se poate explica că umanitatea civilizată vede începutul natural al învățării Biblioteca "Runivers" DESPRE SCOPURILE ŞI PRINCIPIILE PEDAGOGIEI niya în școala elementară și nu oferă organizarea adecvată a educației preșcolare Și cu atât mai puțin permis și posibil este învățarea fără educație Profesorul cade într-o gravă eroare în consecințele acesteia atunci când susține că sarcina lui este de a preda, nu de a educa Acest lucru este de neconceput, fie și doar pentru că copiii își petrec jumătate din viață la școală, în compania profesorilor Atmosfera școlară, comportamentul profesorului, atitudinea acestuia față de elevi, punctele forte și punctele sale slabe, aspectul, vocea, manierele etc , toate acestea au o anumită valoare educațională pentru copii Într-adevăr, copiii, la fel ca oamenii în general, privesc în mod deosebit cu gelozie și atenție la cei care acționează ca profesori și mentori și, ascultând, de exemplu, explicația pe care o dă profesorul despre pasajul citit și despre persoanele și acțiunile descrise în acesta, atacă în mod firesc adesea în comparație cu sine și cu ceilalți, adică cu profesorii Valoarea educațională primordială a educației se dezvăluie cu deplină imuabilitate, dacă ne amintim de poziția devenită un adevăr elementar în vremea noastră, că nimic nu educă ca munca și munca în comun Astfel, profesorul nu poate să nu acționeze într-un anumit mod educațional -

singura diferență este că, respingând un astfel de rol, merge în întuneric și, neconștientizând deplina semnificație a comportamentului său, poate face cu ușurință un rău semnificativ; dimpotrivă, în cazul opus, el poate folosi toate aspectele pozitive ale unei poziții clar conștiente Este deosebit de important de remarcat faptul că fiecare metodă care servește scopurilor predării, comunicând anumite cunoștințe, acționează inevitabil într-un anumit mod și ca instrument educațional Prin urmare, atât în teorie, cât și în practică, este necesar să se aplice un dublu criteriu tuturor măsurilor și modalităților la care recurge pedagogia, întrebându-ne nu numai dacă dau rezultate utile în predare, ci și, acolo unde este posibil, care este valoarea lor educațională Se poate întâmpla ca ceea ce este util într-o sferă să fie dăunător în alta și atunci există o îndoială serioasă cu privire la oportunitatea lui Adevăratele căi ale pedagogiei trebuie să satisfacă cerințele ambelor, altfel sunt false Acest principiu trebuie luat în considerare la evaluare m M RUBINSTEIN date experimentale care riscă întotdeauna să supraevalueze o latură, și anume învățarea; el remarcă importanța educării minții, în afară de dobândirea unor cunoștințe; el ne subliniază necesitatea stăpânirii elementelor educaţionale generale chiar şi într-o şcoală profesională etc Formarea şi educaţia nu pot fi separate una de alta, iar mijloacele pedagogice trebuie să se justifice, dacă este posibil, din ambele puncte de vedere - o astfel de concluzie este dictată de interesele educării întregii persoane Acestea sunt concluziile generale la care ajungem în problema scopurilor și principiilor pedagogiei Sunt departe de a fi complet și strict sistematic, în special principiile pedagogiei Un astfel de scop de a oferi un sistem de scopuri și principii ale pedagogiei este realizabil doar într-un studiu special Sarcinile acestui eseu includ în esență dorința de a contura doar contururile generale ale problemelor pedagogice M M Rubinstein Bolzano și teoria științei i Personalitatea și principalele lucrări ale lui Bolzano "Filosofia este știința legăturii obiective a tuturor acelor adevăruri, pentru a pătrunde în ultimele temelii a cărora, dacă se poate, ne punem sarcina pentru a deveni mai înțelepți și mai buni*) Așa spune Bolzano într-una dintre scrierile sale filozofice și prin aceasta ne introduce imediat în sfera interioară a personalității sale maiestuoase, puternic ridicată la înălțimea conștiinței elene Legătura dintre înțelepciune și perfecțiune este introducerea în filozofie a sarcinilor vii ale unei individualități multifațete și transformarea creativității filozofice în devenirea perfectă - o sarcină umanistă O persoană foarte talentată, Bolzano nu putea privi altfel filosofia Filosofia nu este doar una dintre ocupațiile unui individ gânditor, ci și o sarcină vitală, a cărei soluție este îmbogățirea conținutului vieții Filosofia nu este o simplă acumulare de cunoștințe și nici arta de a-l transforma pe unul în multe și pur și simplu de înțeles - în derutant; Aceasta este o întoarcere îndrăzneață către înțelegerea originală, pură, a filozofiei care hrănește conștiința elenă; iar perfecțiunea stă în legătură organică cu înțelepciunea Numai înțeleptul, filozoful, este perfect Este suficient să ținem cont de ceea ce s-a spus, pe de o parte, și de situația istorică din viața și opera lui Bolzano, *) Wasist Philosophie,) Lebensbescbreibung, V N U TSU BI DZE celălalt, astfel încât inevitabilitatea conflictului dintre Bolzano și filosofia oficială modernă să devină imediat clară Trebuie avut în vedere că aceasta a fost perioada de glorie a filozofiei hegeliene, care, după Bolzano, a suferit cel mai mult din cauza acelui

"cameleonism" care, sub expresii figurate, ascunde absența cunoașterii adevărate Pecetea de autoritate a stat pe gândirea filozofică germană Legile raţiunea s-au eliberat numai în exterior de poziţia în care le-a plasat Kant Mintea mare a mers prea departe doar pentru a se îngheța și a ucide mintea mică cu ea Despre filozofie, ca despre înțelepciune și sursa devenirii, nu putea fi mai bine, desigur, și vorbire "Sistemele filozofice au crescut odată cu târgurile", spune Bolzano în Relìgionswissenschaft, dar acesta nu a fost nicidecum un progres în dezvoltarea progresivă a creativității filozofice Dimpotrivă, fiecare sistem nou aducea cu sine amorțeală și stagnare, fiecare dintre ele pretindea a fi ultimul produs al gândirii filozofice, veriga finală în dezvoltarea sa (ibid) Cum a simțit Bolzano despre filosofia modernă? Pentru a dezvălui latura interioară a acestei relații, care în final a căpătat o înfățișare aproape tragică, este necesar să ne imaginăm totul pur și simplu uman și filozofic, atât de armonios unit în personalitatea lui Bolzano Este greu de determinat dintr-o dată care au fost înclinațiile mentale ale lui Bolzano, ce tip de gânditori aparține Istoria filozofiei cunoaște astfel de cazuri când este foarte greu, aproape imposibil, să răspunzi la această întrebare Dar se poate spune aproape fără risc de eroare că o astfel de situație este creată doar în raport cu genii universale Geniul este universalitate și este la fel de greșit să întrebi despre tendințele mentale predominante ale geniului, pe cât este nerezonabil să întrebi despre tendințele mentale ale unui nebun Originalitatea acestor extreme constă în respingerea oricărei specificații, a oricărei măsuri aritmetice Geniul este la fel de interesat de orice, iar atunci când este aplicat lui, nu există deloc conceptul de interes Numai limitarea naturii umane dă motive pentru prezența interesului, iar absența acestei limitări în perfecțiunea ordinului cel mai înalt al eliminării Biblioteca Runiverse Bolzano și teoria științei" există un concept de interes Este suficient să te gândești la genii precum Aristotel și Leibniz pentru a fi imediat convins de adevărul celor spuse Este adevărat că însuși Bolzano și-a subliniat nu o dată în scrierile sale autobiografice înclinațiile sale mentale, dar cu greu se poate trage o concluzie certă în vreo direcție din ele Vorbind în Lebensbeschreibung* despre dragostea lui pentru matematică, Bolzano vorbește laudabil despre manualul lui Kästner și adaugă că "Kästner a dovedit acolo exact ceea ce trec alții în general, deoarece este deja cunoscut de toată lumea; asta înseamnă că căuta un fundament pentru cititor, pe care să se sprijine una dintre judecățile lui, pentru a-l aduce la o conștiință limpede, iar acesta era preferatul meu" *) Trebuie avut în vedere că această poveste se referă la perioada timpurie a vieții lui Bolzano De aici reiese clar sub ce influențe au fost compuse acele elemente, din care a crescut ulterior personalitatea multifațetă a lui Bolzano Dar încă nu recunoaștem de aici un indiciu cert al înclinațiilor mentale ale lui Bolzano Cel mult, putem spune că aptitudinea lui Bolzano pentru activități matematice s-a dezvoltat în prima tinerețe Dar aici ar trebui să se acorde atenție unei circumstanțe foarte interesante: Bolzano spune că a încercat multă vreme să se dedice matematicii, dar nu a reușit În cele din urmă, după ce a dat întâmplător de manualul lui Kăstner, acesta decide să studieze matematica fără greșeală Știm deja care a fost motivul: lui Bolzano îi plăcea validitatea riguroasă a judecăților matematice Această ultimă împrejurare ne face să presupunem că interesul pentru matematică nu a fost un fenomen independent în forma spirituală a lui Bolzano, că doar rigoarea și metodicitatea dovezilor l-au atras pe Bolzano Și într-adevăr, Bolzano a rămas mereu fidel rigoarei metodice a deducției Mai

târziu, când îi prezentăm opiniile despre teoria adevărului, vom vedea clar cum această severitate a dovezilor a crescut organic împreună cu fiecare mișcare a sufletului său "Nu am făcut niciodată declarații fără *) Lebensbeschreibung,) Ibid Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE dovezi", i-a scris Bolzano elevului său Feslio) și avea tot dreptul să facă o astfel de declarație Gândirea sa, instruită matematic, nu putea suporta "eonismul hamel" filosofic al timpului său Mai mult, ca fiind fuzionat spiritual cu filozofia, ca virtute, Bolzano, din punctul său de vedere elen, nu ar fi putut numi metodele de filosofare contemporane pentru el altfel decât "imoralitate" Deja în primul său eseu de natură filosofică, purtând numele grecesc "Athanasia (din grecescul "ή αθανασία") oder Gründe fur die Unsterblichkeit der Seele", această particularitate a gândirii lui Bolzano a fost clar exprimată, ca să nu mai vorbim de principala sa opera filozofică , despre care se va discuta mai departe Dar toate acestea caracterizează mai mult metoda lui Bolzano Bolzano, desigur, a făcut multă matematică și din această parte este mai faimos decât un filozof Mai mult, dacă luăm numărul lucrărilor sale de matematică și le comparăm cu cele filozofice, atunci avantajul va rămâne de partea primelor Desigur, această simplă împrejurare a fost motivul pentru care, pentru istoria filozofiei, Bolzano aproape că nu a existat decât ultima dată) Vom încerca să găsim mai târziu cauza acestei uitări monstruoase Acum trebuie remarcat că studiile lui Bolzano în matematică nu au fost o simplă chestiune de amatori, așa cum spune el însuși) Bolzano a lăsat o amprentă notabilă în matematică: este considerat unul dintre fondatorii teoriei funcţiilor) De ce Bolzano a fost atât de atras de matematică? Răspunsul la aceasta îl vom găsi pe aceeași pagină a autobiografiei deja citate "Înclinația mea către matematică", spune Bolzano, s-a bazat, de fapt, pe ea speculativă M I Fesl este unul dintre studenții apropiați ai lui Bolzano; deține: "Profesor B Bolzano" Wiener Zeitung, , februarie și DR) Din câte știu eu, doar doi istorici ai filozofiei menționează Bolzano: I E Erdmann Grundriss d Geschichte d Phil a -a ed Berlin & § p ; R Falckenberg Geschichte d Philosophie ed a VI-a , p Este remarcabil că un istoric al filosofiei atât de atent precum Windelband nici măcar nu bănuiește existența unui mare filozof) V Bolzano Lebensbescbreibung, publicată și explicată de I M Bezi'em, p) Vezi despre acest H A Schwar Călătorie blană Matematică carte LXXIV p Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI părți, adică Am apreciat în ea doar ceea ce era în același timp și filozofie Acest loc nu lasă nicio îndoială în privința asta? că Bolzano nu a fost niciodată exclusiv matematician, ca până la ultima dată când s-a gândit la el Bolzano a fost atât de mult un matematician cât a fost un filosof, atât de mult un filozof cât a fost un teolog, fizician, economist, politician etc Pentru a demonstra acest lucru, ar fi destul de suficient să recitiți principalele sale lucrări în toate ramurile indicate Principala opera filozofică a lui Bolzano este, fără îndoială, "Wissenschaftslehre") Aceasta este o lucrare de dimensiuni și design grandioase Este dedicat exclusiv logicii și își propune să o justifice într-un mod complet nou Unitatea științelor, afirmată în adevăr, este subiectul acestei științe și, prin urmare, logica este știința științei Profund în dezacord cu Kant în înțelegerea lui a problemelor logicii, Bolzano nu credea deloc că încă de pe vremea lui Ari- Logica lui Stotel este deja terminată în caracteristici esențiale Dimpotrivă, el are nevoie de un conținut viu pentru logică și își vede sarcina în dezvăluirea aceluia singur lucru care unește științele într-un întreg Bolzano era sigur că această problemă depășește limitele fiecărei

științe separat și, prin urmare, soluția ei nu poate fi obținută ca urmare a unei simple combinații a acestora Rămâne acel lucru viu în creativitatea științifică care pentru prima dată face posibilă unirea științelor într-un întreg și, prin urmare, în niciun caz nu poate fi obținut ca urmare a unei astfel de combinații Aceasta este sarcina pe care o satisface "învățarea științifică" Din alte lucrări filozofice, pentru cunoașterea metodelor de gândire și a opiniilor lui Bolzano, sunt interesante următoarele: în primul rând, "Athanasia *) și "A fost ist Philosophie" - în a doua Dintre numeroasele scrieri cu caracter teologic, Lehrbuch der Religionswissenschaft este deosebit de remarcabilă Aceasta este, de fapt, o colecție a prelegerilor sale, publicată anonim Pentru soarta lui Bolzano însuși, aceste prelegeri au avut *) Полное заглавіе этой книги Dr B Wissenschaftslehre din Bolzano Încercați o prezentare detaliată și în cea mai mare parte nouă a logicii, cu o atenție constantă pentru procesoarele anterioare Editat de câtiva dintre prietenii săi Cu Prefață de Dr I Ch Heinroth Sulzbach, Seidel) Полное заглавіе-Dr B Atanasia lui Bolzano sau motive pentru nemurirea sufletului Sulzbach, Seidel Biblioteca "Runivers" B НУЦУБИДЗЕ, de importanță nu mică Dintre scrierile sale matematice, cele mai semnificative pentru filozofie sunt "Dr B Bolzanos Paradoxien des Unendlichen etc x) De la o simplă cunoaștere a tipurilor de muncă ale lui Bolzano, versatilitatea lui este clară, aducându-l mai aproape de Leibniz Despre relația mai profundă a acestor doi filozofi vom spune mai jos Acum trebuie remarcat că există o asemănare izbitoare între ei în ceea ce privește amploarea puterii lor creatoare, imprimând individualitatea lor foarte înzestrată în tot ceea ce au întreprins Oprându-ne deocamdată doar la dezvăluirea personalității lui Bolzano, trebuie recunoscut că niciunul dintre ceilalți filozofi dinaintea lui nu a putut, conform datelor sale, să continue opera lui Leibniz Numai Bolzano avea toate datele pentru asta și i se spunea pe bună dreptate "Leibniz pe o căptușeală boemă" Comprehensiune și uimitoare claritate a gândirii, sinceritatea convingerilor și o viziune a cunoașterii ridicată la un punct de vedere moral - acestea sunt elementele care au alcătuit personalitatea maiestuoasă a lui Bolzano Care a fost atitudinea filozofiei oficiale de atunci față de el? Anii - au fost anii activității lui Bolzano ca profesor de teologie la Universitatea din Praga S-a bucurat de un mare respect din partea ascultătorilor săi și în cincisprezece ani de activitate a reușit să dobândească o mulțime de adepți Este necesar să acordăm o atenție deosebită faptului că și-a atras până și susținătorii nu numai cu idei pur filozofice Ca să nu mai vorbim de oponenți, reprezentanți ai filozofiei oficiale, care își disprețuiau de sus modul său matematic de a gândi, până și susținătorii săi erau departe de a înțelege sensul profund al acelor idei care alcătuiau gloria Bolzanoului deja trei sferturi de secol mai târziu Această împrejurare ne arată gustul filozofic al contemporanilor lui Bolzano Bolzano nu a fost niciodată de natură luptătoare și, dacă și-a inspirat adepții, atunci a ieșit cumva de la sine Bolzano od *) Enumerarea și caracterizarea tuturor lucrărilor mai mult sau mai puțin remarcabile ale lui Bolzano este o sarcină destul de dificilă Cei interesați au putut găsi o enumerare destul de detaliată a lucrărilor lui Bolzano în Das philosophische Werk Bernard Bolzanos* a Dr Bergmann de la p până la sfârșitul cărții Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI prin faptul existenței sale, ca gânditor original și, în consecință, negarea autoritarismului modern și a reacției filosofice, i-au inspirat pe toți adevărații iubitori de gândire creatoare, care încă nu căzuseră în sfera fermecată a credinței "după

Hegel sau Schelling " Bolzano, desigur, nu a ratat o ocazie în prelegerile sale când a fost posibil să critice "cel mai nou mod de a filosofa din Germania", iar atacurile sale satirice la adresa filozofiei, "crescând în numărul ei odată cu târgurile", s-au afundat adânc în sufletul urmașilor și ascultătorilor săi Dar un rol deosebit l-au jucat prelegerile sale despre teologie, adunate ulterior în "Religionswissenschaft" Vestea despre Bolzano a trecut prin Europa și au început să vorbească despre el în Vatican Și din punct de vedere politic, au început să interpreteze influența tot mai mare a Bolzano-ului ca un pericol de stat, iar boemul Leibniz a fost nevoit să părăsească departamentul în Palàgyi spune pe bună dreptate, comparând Schopenhauer și Bolzano: "este necesar să-l opunem (Bolzano V N) lui Schopenhauer pentru a înțelege opoziția fundamentală a ambelor individualități; până acum amândoi, nerecunoscuți de contemporanii lor, diferă în atitudinea lor față de cei din urmă Și într-adevăr, nu trebuie decât să aruncăm o privire mentală asupra comportamentului lui Bolzano după plecarea sa de la universitate, a afirmațiilor sale sincere cu privire la "golicul și nesemnificația" de onoare și glorie" cu tiradele sarcastice ale lui Schopenhauer la adresa filozofiei cel puțin hegeliene, pentru a simți diferența semnalată de Rac Istoria s-a dovedit de data aceasta a fi în slujba zeiței dreptății și, drept răsplată pentru smerenie, l-a chemat pe Bolzano din abisul uitării, ridicându-l chiar în vârful construcției noastre filozofice contemporane Dar cum a putut un om atât de remarcabil și un filozof de geniu să fie uitat atât de complet încât să trebuiască să fie aproape "descoperit" în zilele noastre a)? > După tot ce s-a spus mai sus, am putea presupune *) Melchior Palágyi-"Kant und Bolzano" eine kritische Parallele Halle r p VIII) Meritul acestei descoperiri îi aparține cu siguranță lui Edmund Husserl, cf "Logische Untersuchungen*, în special a doua jumătate a primei părți Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE cu o oarecare probabilitate ca motivele de natură teoretică să fie următoarele *): ï) neînțelegerea generală a ideilor lui Bolzano de către contemporani, inclusiv persoane apropiate lui, și) respingerea conștientă a lui Bolzano de către filosofia reacționară a vremii În dovada primei presupuneri, se poate face referire la faptul că studenții direcți ai lui Bolzano, de exemplu, Fesl și alții, erau relativ puțin interesați de lucrările sale pur filozofice Este suficient să le revizuim scrierile pentru a fi convinși că marea operă filosofică a lui Bolzano le-a rămas de neînțeles Adevărat, însuși aspectul Wissens'chaftslehre este opera prietenilor lui Bolzano, iar Heinrorh chiar a încercat să scrie ceva ca o prefață, dar asta nu dovedește absolut nimic Pe de altă parte, ori de câte ori adepții lui Bolzano încercau să-și protejeze profesorul, ei pierdeau din vedere opera sa filosofică) Adevărat, Prygonsky, un student și adept al lui Bolzano, a încercat să scrie despre ideile filozofice ale lui Bolzano, dar acesta este un fenomen relativ târziu) Și această stare de fapt nu trebuie să ne surprindă deloc: până la urmă întrebările puse de Bolzano nu au intrat în conștiința generală nici în timpul nostru Disputa dintre psihologism și antipsihologism, lupta pentru obiectul logicii și pentru posesia logicii - acestea sunt aceleași întrebări, așa cum vom vedea mai târziu, care au alimentat sufletul lui Bolzano Și este destul de de înțeles că în epoca reacției, care a pătruns în toate domeniile creativității vii, ideile lui Bolzano, sclipitoare de originalitate, nu au fost înțelese Inutil să spun că adversarii lui Bolzano nu au vrut să-l înțeleagă Respingând libertatea gândirii filosofice, stagnând într-un viciu *) Pe lângă motivele teoretice, ar putea exista, desigur,

și altele care nu au nicio legătură directă cu noi; de exemplu, pentru soarta lui Bolzano, din punctul de vedere german de atunci, bazat pe filosofia istoriei Schelling-Hegeliană, legăturile sale strânse cu lumea slavă nu sunt lipsite de semnificație) miercuri de exemplu, două lucrări atribuite celui mai apropiat prieten al lui Bolzano, Fesl'io: "Schreiben eines kathol Geistlíchen" "Krug und Bolzaro" și multe altele) Prygonsky (Frihonsky Fr) în general un adept foarte proeminent al lui Bolzano; foarte interesantă este lucrarea sa bNeuer Anti-Kant oder Prüfung der Kritik der reinen Vernunft nach den în Wissenschaítslerhe niederge-legten Begriffen de Bolzano r Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI convenții și autoritate, ei nu au putut decât să anunțe bătălia de moarte de la Bolzano și, fără a întâmpina rezistență din partea lui, l-au eliminat foarte ușor de pe arena istoriei Adevărat, principala operă filosofică a lui Bolzano era destinată să apară în lume, comparativ, în curând; dar este suficient să te uiți la exteriorul cărții, la tipul arhaic etc , iar aceste fleacuri aparent îți vor spune elocvent despre tristul declin al protestantului pasiv Susținătorii nu au reușit să țină onorabil steagul profesorului lor la înălțimea potrivită, iar oponenții au reușit să elimine numele de Bolzano atât de bine încât generații întregi de filozofi au mers în mormânt, neauzind nimic despre maiestuosul "Leibniz boem", având nu a invatat nimic de la el II Sarcinile studiilor științifice Tărâmul adevărurilor este o unitate organizată Poziția unei părți a acestui tărâm este determinarea alteia Indiferent de întrebarea direcției în care este condusă această presupunere, unitatea se dezvăluie în completitudinea organică a întregii sfere a adevărului Desigur, această întrebare nu este lipsită de importanță Mai mult, este complicată de o altă întrebare similară, care are un sens paralel Dacă admitem, și acest lucru ar trebui să admitem, că o astfel de presupunere este fezabilă doar într-o singură direcție, că de la adevărul A se poate trece la adevărul B, dar nu și invers, atunci chiar și atunci se pune problema ambiguității acestei următoarele a adevărurilor nu este rezolvată Desigur, unitatea adevărurilor ne inspiră ideea că presupunerea a fost cumva realizată, dar o astfel de înțelegere aduce imediat o întrebare deja rezolvată, una logică care precede orice analiză - întrebarea datei adevărurilor Fără să ne grăbim cu o soluție concretă a acestei întrebări, care este discutată mai jos, este necesar să admitem existența unui astfel de dat pentru unele definiții provizorii Rămâne deocamdată întrebarea naturii așezării acestei unități, a împărțirii actului de a pune în momente componente, a subiectului acestui act etc Wissenschaftslehre I, p Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE Este suficient să ne gândim la unitatea care este dată în știință pentru a ajunge la ideea celei mai înalte fundații a celei mai înalte unități Este adevărat că fiecare știință este dovedită în "manuale" speciale, are un subiect propriu în sensul cel mai larg al cuvântului, dar această precizare, această diferență nu poate interfera deloc cu o înțelegere mai largă a științei *) Este important aici să vă concentrați atenția nu asupra vreunei științe speciale, să vă ocupați nu doar de un "manual", ci să depășiți fiecare dintre ele , mai mult, să le prezentați în propriul lor unit(tm), în suma Dar nici asta nu este suficient Se poate reprezenta suma tuturor științelor, cel puțin într-o idee, și în legătura ei obiectivă, în unitatea obiectelor tuturor științelor O astfel de unitate, în măsura în care este fezabilă, nu ne va oferi nimic instructiv, întrucât unitatea obiectelor este suma obiectelor și numai suma obținută ca urmare a adunării, un set de obiecte, și nu un obiect complet Numai

fundamentarea teoretică, baza dovezilor, creează posibilitatea unității Această latură este comună tuturor ştiinţelor, este chiar identică calitativ în toate ştiinţele) Care este baza pentru o astfel de identitate calitativă a bazei de dovezi în suma tuturor științelor? Pe faptul că toată această unitate, toată fundamentarea teoretică care se desfășoară în dovezile științei, nu este altceva decât "ramificarea unui singur câmp al adevărului în științe separate" Existența unei astfel de ramificații afirmă nu numai unitatea teoretică a fundamentării, ci creează pentru prima dată posibilitatea științei în general În fiecare știință, adevărul ne este dat, dar nu ca ceva autosuficient Legătura organică dintre adevăruri ne conduce de fiecare dată dincolo de limitele unei științe la unitatea tuturor științelor luate împreună Prezența acestei conexiuni și necesitatea aprobării acesteia sugerează ideea posibilității unor reguli speciale, cărora le este supus acest proces de conectare Întrebarea este dacă aceste reguli nu pot deveni subiectul unui studiu special, independent Fiecare știință specială, luată izolat, desigur, *) Denumirea "manual" este în întregime proprietatea folosirii cuvântului lui Bolzano, tocmai în această aplicație Să ne amintim că acest cuvânt Bolzano desemnează științe speciale W ibid W ibid , p Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI nu studiază aceste reguli Adesea nici măcar nu bănuiește existența lor Creativitate științifică direct, spontan; este străină reflecției, dar numai în reflecția asupra creativității științifice este posibil să se studieze acele reguli pe care gândirea științifică, în sensul strict al cuvântului, le respectă spontan Subiectul de studiat în acest caz este suma tuturor regulilor care alcătuiesc fundamentele teoretice ale științei Din această definiție reiese imediat: i) că știința însăși, în sens strict, este posibilă numai datorită regulilor, a căror bază cea mai înaltă este adevărul, și) nicio știință nu poate întreprinde studiul acestor reguli, de asemenea pentru că însăși sarcina, în formularea sa, mai largă decât sarcinile fiecărei științe speciale separate *) Prin urmare, studiul regulilor de conectare a ramificațiilor individuale ale adevărurilor în științe speciale poate deveni subiectul unei discipline speciale Dar este clar că această disciplină trebuie să se deosebească ea însăși de științele speciale În primul rând, subiectul său este calitativ diferit de subiectul altora Nicio știință nu poate fi angajată în studiul ei, deoarece nu numai cantitativ depășește limitele sale ca știință specială, ci conține și ceva mai mult, și anume sinteza unităților care se ramifică în toate științele Acest moment cantitativ și calitativ, creând un obiect cu totul special pentru noua disciplină, constituie strict obiectul său Dar acest lucru nu este suficient Vedem, în al doilea rând, că suma condițiilor expuse în noua disciplină doar pentru prima dată face posibilă știința însăși Această împrejurare scoate în cele din urmă noua disciplină din acțiune în alte științe Noua știință este știința științei sau "știința științifică" *) "Îmi permit, spune Bolzano, să numesc această știință, care ne învață fundamentarea altor științe (de fapt doar manualele lor) cu cuvântul german Wissenschaftslehre Și această denumire a fost dată noii discipline tocmai pentru că stabilește toate regulile pe care le folosește știința specială, sau, mai bine zis, care stau la baza științelor speciale "când împarte sfera unică a adevărului în separate E Ibid , p) Ibid , pp - - Întrebări de filosofie, carte ib Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE științe nym și în dovedirea lor în manualele lor "*) Există o altă trăsătură a noii științe care trebuie remarcată aici; aceasta este o întrebare despre natura practică a științei Știința nu este o

disciplină exclusiv teoretică În ciuda faptului că subiectul său este unitatea teoretică, conține și un moment practic Dar este clar că în al doilea sens, știința poate apărea doar într-o ordine secundară, atunci când problema sferei și valorii sale teoretice a fost deja rezolvată logic De fapt, aplicarea practică presupune logic, printre altele, momentul disponibilității a ceea ce se aplică De aici, desigur, este departe de a elabora o "rețetă" pentru activitatea practică Sarcina științei este atât de largă încât nu permite o înțelegere atât de restrânsă și sarcini de practică În acest caz, putem vorbi doar despre primatul logic al unui anumit complex de valori justificate teoretic care creează posibilitatea reală a activității efective Această propoziție este atât de evidentă încât cu greu se poate atribui persoanei care afirmă un astfel de primat logic intenția de a da o "rețetă" oricărei aplicații Vorbind despre aplicarea practică a oricărei propoziții teoretice, noi, în primul rând, presupunem deja o astfel de propoziție ca un dat logic inițial, iar în al doilea rând, această dată trebuie să fie o valoare rezonabilă Prin urmare, în acest caz, nu vorbim despre limitările abilităților umane, care au întotdeauna nevoie de indicații și modificări ale regulilor teoretice asamblate într-o unitate *) și concluzionăm Ibid , p) Husserl a fost primul care a spus că definiția lui Bolzano a sarcinilor "științei" seamănă mai mult cu o rețetă decât cu o definiție Remarca dr Gothardt cu privire la limitarea facultăților umane ca premisă a momentului practic dovedește, după cum se vede din expunerea de mai sus, neînțelegerea sa totală a spiritului învățăturii științifice a lui Bolzano Vezi Bolzanos Lehre vom Satz an sich, p i Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI se așteaptă enorma semnificație a sintezei și distincției simultane între momentul teoretic și practic al normei *) Știința științei efectuează o analiză preliminară a ramificațiilor adevărurilor în științele individuale pentru a face oportună desfășurarea afacerilor atunci când se dovedește și susține propozițiile teoretice Aceasta înseamnă deja introducerea unui moment normativ-practic în noua disciplină Nu poate fi altfel Utilizarea practică a cunoștințelor presupune întotdeauna cunoștințe verificate critic, altfel valoarea unei astfel de "cunoștințe" este zero Mai mult, trecând la acțiune, pentru a practica, deținem deja astfel de cunoștințe Și același lucru este cazul pentru fiecare aplicație Practica de construire a dovezilor științifice ar trebui să se desfășoare sub controlul regulilor teoretice, iar acestea din urmă, acționând ca norme, să reprezinte o valoare teoretică complet definită, calificată drept adevăr Prin urmare, prima sarcină teoretică a studiilor științifice o precede în mod logic pe a doua Desigur, știința a existat chiar înainte de știința științei și, de fapt, nu știința științei este cea care face posibilă știința Creativitatea directă a științei decurge fără reflecție, dar atunci când reflecția reproductivă începe asupra acestei activități, deschizând posibilitatea analizei critice, atunci munca științifică devine mai conștientă Mai mult, știința face posibilă evaluarea acestei lucrări în lumina prevederilor normative Și acest lucru face oportunitatea lucrărilor ulterioare și mai evidentă Astfel, știința științei este compusă din două momente: teoretic și practic Teoreticul, la rândul său, are ca obiect unitatea adevărului, cu toate legăturile și relațiile sale, și unitatea conexiunii fundamentării teoretice a științei bazată pe aceasta Ea investighează acele reguli care stau la baza tranziției de la un singur câmp de adevăruri la adevăruri ramificate în științe separate și invers Cealaltă parte a științei este aplicarea practică a prevederilor sale

teoretice pentru a îmbunătăți construcția dovezilor științifice Aici știința nu este o teorie, ci o artă (Kunstlehre))) W , p) miercuri de asemenea W I, pp d * Biblioteca "Runivers" V NUTSOU BID ZE Predarea științifică își propune sarcini foarte largi, dar principalul lucru în sens teoretic este acela de a arăta legătura acelor reguli prin care știința este dovedită în diverse manuale Unitatea teoretică nu este încă subliniată aici, dar ea constituie cu siguranță întreaga bază*) Dar unitatea științei și a dovezilor științifice, care se desfășoară în suma tuturor științelor, este unitatea adevărului Căci fiecare știință nu este altceva decât o ramificare a des gesammten Gebietes der Wahrheit De aceea, studiul regulilor cărora este supusă realizarea unității științei depinde în întregime de adevărul de bază Adevărul este cea mai înaltă unitate organizată și, stând la temelia științelor, adevărul dă acest caracter organizării sumelor tuturor științelor Unitatea științei și validitatea construcțiilor ei teoretice se bazează, ca pe un fundament superior, pe adevăr O astfel de situație conduce în mod necesar la presupunerea că centrul de greutate al oricărei științe este teoria adevărului Dar acest lucru nu este suficient Teoria adevărului, așa cum va fi prezentată mai jos, nu poate fi elaborată de la sine, în afară de cercetări propedeutice foarte complexe Treaba va începe, desigur, cu o simplă afirmație, apoi, prin analiza conținutului enunțului, se va stabili doctrina "poziției în sine" De la "poziție în sine" o tranziție logică directă la "adevăruri în sine" Dar acest lucru nu s-a terminat încă Construcția teoriei "adevărului în sine" nu s-ar fi finalizat fără precizarea condiției pentru fezabilitate reală în conștiința noastră a tranziției de la "adevăruri în sine" la adevăruri cunoscute Aceste trei elemente alcătuiesc fundația pe care se construiește toată știința III Teoria "poziției în sine" Orice enunț este un dat spațio-temporal, întrucât vorbim despre procesul real de enunț Acest !) Unii cred că teoretic unitatea științei nu a fost subiectul predării științei lui Bolzano, că el a acordat mai multă atenție teoriei adevărului Din text reiese clar că acest punct de vedere este eronat; unitate a adevărului Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI vorbire obișnuită, exprimând orice poziție care poate fi corectă (adevărată) sau falsă În cea mai mare parte, un enunț constă dintr-o propoziție întreagă, dar adesea un singur cuvânt este suficient Dar, deocamdată, este necesar să ne oprim asupra proprietății cele mai importante a enunțului și abia după aceea să supunem conținutul acesteia unei analize amănunțite din punct de vedere al compoziției Aceasta este prima proprietate a unui enunț și constă în faptul că în el nu doar ceva este pur și simplu exprimat, ci este afirmat sau negat În același timp, trebuie avut în vedere că pentru o analiză preliminară, care este importantă ca introducere în teoria adevărului, nu este deloc important să se stabilească doar judecăți adevărate, afirmații corecte În general, problema adevărului a fost lăsată deoparte deocamdată Analiza științifică începe cu o simplă afirmație, iar primul pas către dezvoltarea unei teorii a adevărului se reduce la o analiză a conținutului enunțului) Un enunț este o "enunț exprimat", adică o anumită propoziție, o anumită semnificație capătă o formă verbală, este exprimată aici și acum la un anumit punct în spațiu și timp Dacă luăm următoarea combinație de cuvinte: "Dumnezeu este omniprezent", atunci noi, după ce facem o astfel de combinație în vorbirea vie, vom obține o declarație, deoarece o anumită propoziție este exprimată în ea Mai mult, în această afirmație avem de-a face cu adevărul; dar pentru a arăta că în acest caz nu contează, este necesar să dai o altă afirmație, de genul: "un patrulater este rotund" Această

propoziție este evident falsă, totuși, ca "propoziție pronunțată", are aceeași valoare ca și cea adevărată Trăsătura constitutivă a unui enunţ este o afirmare sau o negaţie; prin urmare, simpla combinație a două sau mai multe reprezentări nu creează încă o poziție Pot spune "Dumnezeu omniprezent" sau "cadrangular rotund", dar în acest caz nu avem decât cuvinte O astfel de combinație oferă o singură reprezentare, adică în cele din urmă a determinat atât unitatea științei, cât și, în general, diviziunea strictă în acest moment nu este în spiritul lui Blago Mai multe detalii mai jos în cap despre Husserl · Cf Gothardt op cit , p - W I,) Ibid , Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE prin puterea sa, eme este incapabil sa formeze pozitii, indiferent in ordinea in care le aranjam Prin urmare, avem o poziție reală doar acolo unde ni se dă fie o afirmare, fie o negație "Propoziţia enunţată" presupune în mod logic o propoziţie neenunţată sau pur şi simplu Cu alte cuvinte, în același act de rostire, se subliniază ceea ce se spune Acesta este subiectul discursului Dar atâta timp cât acest obiect nu este exprimat, el rămâne în sine și, prin urmare, propoziția nespusă este "o propoziție în sine" Cu toate acestea, trebuie avut în vedere că caracterul nerostit al unei poziții nu echivalează cu faptul că nu ne-a devenit cunoscută - o astfel de interpretare este inacceptabilă aici Inexprimabilitatea în acest caz este egală cu inexprimabilitatea Ideea este că în această "propoziție exprimată" ni se dă sensul ei, "sens" Acest sens nu este deloc legat logic de cuvintele în care este îmbrăcată întreaga propoziție Această propoziție clară din punct de vedere axiomatic este dovedită cel puțin de faptul că același sens poate fi exprimat în mai multe limbi Indiferent de schimbarea formei verbale, sensul rămâne același Această independență a conținutului enunțului față de forma enunțului face posibilă distingerea sensului propoziției de actul enunțului În felul acesta vom ajunge la "poziția în sine" *) Întreaga sarcină a științei se reduce până acum la îndeplinirea unei asemenea distincții între actul rostirii și conținutul rostirii În numele acestei distincții, el lasă deoparte problema adevărului sau falsității "poziției în sine" Din cele ce urmează, va fi clar că aceasta din urmă nu este deloc atât de lipsită de importanță pentru scopurile ultime ale științei, dar deocamdată nu este de prisos să introducem în conștiința generală posibilitatea și legitimitatea acestei distincții Și de fapt: forma verbală a propoziției - "Dumnezeu este omniprezent" - și sensul ei, sensul ei, este unul și același? Această diferență este atât de clară încât cu greu este *) În original, definiția lui Bolzano sună astfel: "Unter einem Sațe an sich (Bolz) verstehe ich nur biringen Aussage, dass etwas ist, oder nicht ist; gleichviel, ob diese Aussage wahr oder falsch ist; ob sie von irgend jemand in Worte gefasst, oder nicht gefasst, ja auch im Geiste nur gedacht oder nicht gedacht worden isț" W § , p Biblioteca Runiverse BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢELOR care îndrăznește să spună contrariul Într-adevăr, într-un caz avem un proces mental real de rostire, determinat temporal și spațial, iar în celălalt, sensul, sensul poziției Putem întreba despre această propoziție, indiferent dacă cineva o consideră sau nu, indiferent de subiectul cunoscător Și în măsura în care suntem capabili să ne abstragem complet de subiectul cunoaștere, în măsura în care situația luată în considerare nu este pusă în legătură cu procesul psihologic real al actului de enunț, avem o "poziție în noi înșine" Desigur, s-ar putea obiecta că, din moment ce eu însumi gândesc orice propoziție, îmi reduc astfel la zero abstracția față de alte subiecte cunoscătoare și, în final, am de-a face cu "propoziția enunțată" Dar, prevăzând o asemenea situație, știința

științei are gata conceptul de Dumnezeu, pe care îl poate pune în locul subiectului uman și, desigur, condițiile sunt complet schimbate Adevărat, în sens literal, nici aici nu avem o "poziție în noi înșine"; propoziţia nu rămâne absolut nespusă, absolut în sine, doar pentru că a încetat să mai fie subiectul rostirii omului Lăsând deoparte natura problematică a cunoașterii lui Dumnezeu nu numai a adevărurilor, ci și a erorilor, trebuie totuși să admitem că conceptul de Dumnezeu și, în general, toată această argumentare, nu are o valoare probantă, ci o valoare explicativă Este important să înțelegem însăși natura formulării întrebării; iar referirea la Dumnezeu doar introduce momentul independenței conținutului, poziția în sine față de prezența subiectului cunoaștere, din moment ce vorbim cunoștințele noastre umane) Diferența fundamentală care există între enunț, ca act, și conținutul enunțului, ca "poziție în sine", devine deosebit de clară dacă ne uităm la cealaltă parte a problemei Enunțul este, așa cum am spus deja, un proces mental, real Prin urmare, enunțul are o formă complet definită de a fi Ca realitate, are o ființă determinată; ca proces, se desfășoară în timp El deține toate atributele spațiu-timpului) W L, Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE definiții Actul rostirii începe în momentul A și se termină în momentul B - aceasta este o consecință necesară a formei de a fi inerente actului ca atare Având în vedere un moment perfect definit în care actul rostirii este prezent, nu este mai puțin clar că vine un moment în care nu mai există Enunțul, ca proces mental, s-a încheiat, iar existența ei nu se extinde mai departe Într-un cuvânt, actul de a vorbi este temporar și, prin urmare, trecător Aș putea, desigur, să fac același act de rostire din nou și din nou, dar este clar că nu există nicio modalitate de a depăși limitarea timpului în acest fel În primul rând, să repet, același act - este rostit doar în cuvinte; de fapt, reproducerea actelor de rostire nu este niciodată identică Fiecare act nou, ca proces real din punct de vedere mental, nu este deloc la fel ca înainte Fără a intra într-o examinare mai atentă a chestiunii, se poate face referire doar la uşurinţa cu care se leagă actele reproduse, care singură modifică deja suficient condiţiile psihologice pentru efectuarea actului În al doilea rând, chiar dacă am admis posibilitatea psihologică a reproducerii sistematice, atunci și atunci trebuie să admitem că între primul act și cel reprodus rămâne întotdeauna un interval de timp în care nu există act de rostire Un astfel de moment este suficient pentru a respinge orice încercare de a predica o ființă atemporală unui act real Situația este cu totul diferită în ceea ce privește conținutul unui act cu sens Conținutul afirmației mele: "Dumnezeu este omniprezent" este întotdeauna același În primul rând, este independent de actul propriu-zis al rostirii Valabilitatea acestei afirmatii rezulta evident din faptul ca continutul, sensul afirmatiei nu se schimba deloc in functie de numarul de vorbitori Indiferent dacă vorbesc zece sau o sută de oameni, conținutul va fi întotdeauna propunerea: "Dumnezeu este omniprezent" Dar acest lucru nu este suficient; indiferent de câte ori mă întorc mental la aceeași propunere, ea va avea întotdeauna același sens Da, nu numai eu, ci și orice alt subiect, doar prin modificarea condițiilor reale, m-am îmbrăca într-o formă verbală *) Ibid , p , Biblioteca Runiverse BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI acelasi continut Un exemplu matematic ar face aceeași idee și mai clară Să luăm teorema lui Pitagora În primul rând, conținutul său, ca propoziție binecunoscută, nu se schimbă deloc în funcție de numărul de persoane care îl fac obiectul gândirii lor Pot fi patruzeci de elevi într-o clasă și, prin urmare, atunci când demonstrăm teorema de mai sus, nu trebuie să ne

ocupăm deloc de patruzeci de teoreme În al doilea rând, teorema lui Pitagora nu se modifică în conținutul ei față de numărul de secole care au trecut de la prima construcție Astfel, două semne caracterizează "poziția în sine" - independența față de actul real și atemporalitate x) După ce am clarificat diferența dintre actul real și conținutul actului, putem pătrunde cu ușurință în esența problemei care ni se deschide: care este forma de existență a "poziției în sine", în caz contrar, există ea la toate? Am putea spune în cuvintele lui Bolzano că "pe această bază, nicio ființă existentă (Dasein) (nicio existență sau realitate) nu poate fi atribuită propozițiilor în sine (Bolzano) Doar o propoziție imaginabilă sau afirmată, adică numai gândul unei propoziții, sau, ceea ce este același lucru, o judecată care conține o propoziție determinată, are o prezență (Dasein) în mintea ființei care gândește sau judecă; poziţia în sine, care este pune conținutul gândurilor (Gcdankens) sau al judecăților, nu este ceva care există") O astfel de soluție a întrebării, așa cum am spus deja, nu este deloc neașteptată Este important de reținut că Bolzano nu neagă a fi (Sein) în spatele "poziției în sine", ci doar a ființei prezente (Dasein) Nu degeaba, prin urmare, el explică utilizarea lui între paranteze El face prea clar că existența ființei este egală cu existența realității) Această subliniere este în) W I,) Ibid ,) Din câte știu, niciunul dintre autorii care și-au dedicat lucrările lui Blaze nu a stabilit această distincție între Sein și Dasein În primul rând, că aceste două concepte nu coincid cu Bolzano, fie doar din faptul că într-un asemenea caz "adevărul în sine", care nici nu participă la ființă, s-ar transforma în "nimic", și nu în "ceva"; în al doilea rând, pentru că epoca Bolzano este perioada de glorie a filozofiei hegeliene, unde aceste concepte sunt departe de a fi lipsite de ambiguitate Biblioteca "Runivers" S V NUTSUBIDZE legătură cu definiția de mai sus a "poziției în sine" La urma urmei, conținutul este opus actului, adică ceea ce este recunoscut pentru act este negat pentru conținut și invers Actul are toate semnele unei existente reale, prezente; este determinată temporal și spațial Niciunul dintre aceste semne nu se află în spatele conținutului; prin urmare conținutul nu există, nu are existență "Poziția în sine" poate fi subiectul luat în considerare, indiferent de actul în care este poziționată O astfel de înțelegere este condiția prealabilă psihologică pentru construcția științei Analiza începe cu o afirmație simplă, de zi cu zi; are o definiţie spaţio-temporală Acesta este un proces real și, în plus, un întreg Înfăptuind actul de a spune, Dumnezeu este omniprezent, nu fac deloc nicio diviziune într-un singur act Nu există nicio diviziune în procesul imediat al rostirii; suntem prea multi • sunt ocupați cu ceea ce spunem, subiectul enunțului, astfel încât o parte din atenție este acordată activităților paralele de împărțire a unui singur act Da, această activitate paralelă nu există atâta timp cât durează procesul de enunţare directă Fiecare enunț, ca fenomen psihic, este o astfel de unitate, iar încălcarea acestei unități ar însemna încetarea activității în sine Cum este posibil să ai o "poziție în sine" Separarea de procesul real de enunţare, şi într-adevăr de subiect în general, este, după cum ştim, premisa logică pentru posibilitatea "poziției în sine" Dar este posibilă această separare în sine? Insistând asupra necesității de a face distincția între actul de enunț și conținut, știința științei s-a apropiat de o problemă, a cărei soluție urma să fie de mare importanță pentru toate construcțiile ulterioare: aceasta este problema abstracției În ce măsură această problemă a devenit următoarea sarcină a științei se poate vedea din cele de mai sus Într-adevăr, pentru a

obține o "poziție în sine" începem cu o zicală obișnuită Acesta din urmă este un proces real, mental, și pentru a obține din el conținutul conținut în el, : este necesar să se efectueze un act de separare, despicare Din realul dat, se evidențiază un "sens", fără îndoială străin Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI " realitatea personală Acest act este foarte asemănător cu abstractizarea, dar nu o constituie Problema este că, tfTo, abstracția obișnuită este departe de a fi relevantă în acest caz Am auzit de la însuși Bolzano că "poziția în sine" nu are nicio realitate, nicio existență, dar aceasta este încă departe de a nega orice realitate în spatele ei Ființa determinată nu epuizează ființa în general și vom vedea mai târziu că nici "poziția în sine" și nici "adevărul în sine" nu se transformă în "ceva" pentru că în spatele lor se află negarea ființei (Dasein) "Poziția în sine" este o semnificație care are o ființă atemporală, iar sub această formă realitatea este departe de a fi negata deloc în spatele ei Mai mult, este o realitate de ordinul cel mai înalt, nepieritoare, independentă de condițiile de timp și loc Aceasta este realitatea primară, intrând doar temporar, ca parte integrantă, în pluralitatea actelor reale (determinate empiric) de rostire O astfel de caracteristică a condițiilor este departe de a fi potrivită pentru dezvoltarea activității obișnuite de abstractizare Este suficient să ținem cont cel puțin de împrejurarea că "poziția în sine", ca sens, nu este deloc rezultatul abstracției "Afirmația în sine", ca realitate destul de definită, este dată până la abstracție Mai departe, realitatea "poziției în sine" este un dat destul de definit, nesufând nicio modificare în intensitatea ei în funcție de actul de abstractizare Indicarea acestor două puncte este suficientă pentru ca particularitatea condițiilor în raport cu "pozițiile în sine" să devină destul de clară Prin urmare, învățătura științifică în doctrina "poziției în sine", a "adevărului în sine", duce inevitabil la problema abstracției Mai mult, se simte nevoia unei dezvoltări complet noi a acesteia, ținând cont de neajunsurile teoriilor convenționale Dar știința științei a condus doar la problema numită, fără a-i da soluția *) În ceea ce privește problema posibilității de a face împărțirea menționată mai sus, știința științei facilitează rezolvarea problemei subliniind că "poziția în sine" nu are un real În confirmarea presupunerii făcute, ne putem referi la Husserl Și apoi am încercat să dezvolt o astfel de teorie a abstractizării pentru a deschide posibilitatea unei "ideații" a adevărului ca obiect ideal semnificativ mier Buturuga unter P, iob-ι , Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE (existent) existență Cu toate acestea, Bolzano nu era deloc înclinat să recunoască "o poziție în sine" drept "de nimic" El spune că, deși situația în sine nu este ceva care există, este totuși ceva Acest "ceva" este sensul, sensul propoziției enunțate și poate fi destul de separat de actul real Am văzut mai sus că conținutul este destul de independent de actul propriu-zis Această independență facilitează împărțirea unui singur act în două părți: actul însuși și conținutul Pe de altă parte, practicabilitatea unei astfel de distincții nu face deloc imposibilă combinarea lor, de parcă ar vorbi despre aceleași obiecte La urma urmei, separarea și conectarea datului într-un singur act nu pot fi recunoscute ca activități care se paralizează reciproc, întrucât în ambele cazuri vorbim de fenomene complet eterogene "Legătura" actului cu conținutul este o activitate directă, străină de orice reflecție, activitate ca proces viu "Deconectarea", dimpotrivă, este tocmai o activitate reflexivă, secundară prin caracterul ei, și deci nu schimbă nimic în prima Dacă acceptăm acest punct de vedere,

atunci problema posibilității izolării "poziției în sine" de actul real (existent) de rostire se rezolvă pozitiv *) Subliniind sensul, "sensul" poziției enunțate indică originalitatea formulării întrebării, făcută de știință Și această originalitate este în legătură cu împărțirea întregii zone studiate în două părți: doctrina elementelor unei noi științe și doctrina naturii practice a aplicării normelor deduse în prima parte a lucrării *) Aplicarea acestor norme presupune un proces real de gândire, în care se urmărește scopul, care constă în gândirea în conformitate cu cerințele normelor Dar asta Dintre scriitorii germani care abordează această problemă, trebuie menționați Gothardt și Bergmann Primul are în vedere teoria abstracției deja dată de Bolzano sub forma unor teorii obișnuite - cf "Bolzanos Lehre von Satz an sich*, cp - Al doilea, neînțelegând deloc întrebarea lui Bollano, declară "poziția în sine" ca fiind o realitate metafizică - cf H Bergmann "Das philosophische Werk B Bolzanos pp -) w I, - Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI împrejurarea nu trebuie să ne inducă în eroare cu privire la natura analizei științifice în limitele doctrinei elementelor Această analiză este îndreptată, după cum știm, către conținutul actului de enunț, spre sensul acestuia "Poziția în sine" este un obiect direct de predare despre elementele științei teoretice, care este complet distras de la procesul mental real care însoțește investirea unei poziții într-o formă verbală Este adevărat că este încă nediferențiat în sine, ea afirmă în egală măsură atât propoziții adevărate, cât și false, dar o astfel de împărțire este o chestiune de analiză ulterioară, care nu schimbă în niciun caz direcția analizei Este important ca subiectul de studiu să nu fie un proces real, nu un fenomen mental, ci conținutul, sensul enunțului) Accentul decisiv pe o asemenea distincție, care dezvăluie întreaga originalitate a construcției științei, nu ar trebui, totuși, să ne inspire ideea că procesul mental real, cel puțin în limitele legate de "psihologia faptelor logice de bază" *), nu ocupă știință O astfel de opinie ar fi fundamental eronată) Este suficient să reamintim că nu ultimul loc între sarcinile științei este aplicarea practică a normelor teoretice, că această aplicare este fezabilă doar în gândirea științifică reală, acum apropiindu-se de aceste norme, acum îndepărtându-se de ele, pentru a deveni imediat clară că întrebarea "Psihologia gândirii" ocupă şi studiul ştiinţei Definind sarcinile logicii, pe care știința științei este chemată să le înlocuiască, Bolzano spune: logica ar trebui să ne învețe modul în care cunoștințele noastre pot fi combinate într-un întreg științific real (in ein echt wissenschaftliches Ganze); de aceea trebuie să ne învețe cum poate fi găsită *) Bolzano, după cum se vede din expunere, a pus problema subiectului logicii cu aceeași rigoare științifică cu care apare în vremea noastră într-o dispută între psihologi și antipsihologi În ciuda acestui fapt, în deducțiile sale, așa cum vom vedea mai jos, există mult psihologism mier Michaltschen, Philosophische Studien, , p , o, etc) Împrumutat de la G Gomperz - titlul uneia dintre lucrările sale de tineret: "Psychologie d Logischen Grundthatsachen*) Sfera de aplicare a normelor este sfera formării "genezei" cunoașterii științifice Ea, după cum recunoaște Bolzano însuși, este psihologică prin și prin V' I, Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE adevărul și minciuna descoperite etc Dar nu poate face toate acestea fără o analiză atentă a modului în care spiritul uman ajunge la ideile și cunoștințele sale; prin urmare, trebuie să folosească pentru demonstrarea învățăturilor și a regulilor sale acele propoziții care tratează, de exemplu, puterea noastră de concepție a memoriei, bogăția asocierii de idei (von dem Vermõgen der Assoziation der Ideen), puterea

imaginației , etc ") În consecință, știința științei nu este atât de străină de problema proceselor mentale, chiar și de cele care stau destul de departe de faptele logice Dar din aceasta se vede și că o astfel de sarcină intră în știință ca ingredient suplimentar, din momentul în care sarcina practică iese în prim-plan Aici este necesar să se țină seama de toate condițiile favorabile și nefavorabile pentru educația logică a minții, vizând dobândirea capacității de a gândi corect În această analiză se presupune că cunoașterea, ca propoziție adevărată, nu a fost încă dată Întregul sens practic al științei ar fi redus la zero cu o astfel de presupunere Atunci, la urma urmei, n-ar mai fi nimeni care să educe și nimic de învățat Știința practică elimină conceptul de statică a cunoașterii; își aplică normele numai acolo unde există un membru opus al acelei relații care poate fi conceptualizat cu conceptul oricărei norme Dacă nu există cunoștințe încă nerealizate; fluctuează în limitele adevărului și minciunii, deci nu există conceptul de normă Prin urmare, știința practică presupune logic cunoaștere incompletă care devine cunoaștere Aici se deschide predominant tărâmul psihicului și nu se ține cont doar de realitatea fenomenologică, ci și de bogăția asociațiilor, puterea de reprezentare, imaginația și τ' D) Astfel, în măsura în care studiem "starea sinelui, făcând-o exclusiv obiectul analizei noastre, în măsura în care renunțăm necondiționat la tot ce este psihic, cu adevărat (în prezent) dat) Dimpotrivă, în măsura în care trecem la știința practică, trecem la special) W I, § I) Se va arăta mai jos că, pe acest teren, psihologismul este de netrecut Vezi ultimul capitol, de încheiere) W I, § ,   atenţie la procesul mental în care se realizează de fapt gândirea ştiinţifică După ce stăpânește acest punct de vedere de bază al științei, este oportun să trecem la o analiză mai detaliată a conceptului de "poziție în sine" Această analiză ar trebui să ne dezvăluie noi aspecte în viziunea lui Bolzano asupra lumii, aruncând lumină asupra doctrinei "adevărului în sine" și a reprezentărilor în sine O astfel de ordine de urmărire a acestor învățături de bază este logic, în sens, inerentă învățăturilor de la Bolzano, deși de fapt nu este așa pe o bază de pagină cu pagină Preferăm să urmăm ordinea prezentării noastre în spiritul sensului logic al construcției lui Bolzano și de aceea expunem mai întâi întreaga teorie a "poziției în sine" pentru a trece apoi la teoriile adevărului și ale reprezentărilor Cele două momente logice principale ale oricărei reprezentări sunt subiectul și predicatul Se afirmă incorect că o propoziție își găsește mai întâi expresia atunci când se stabilește o anumită relație între aceste două elemente Nu în afirmarea sau negația unui predicat o propoziție este mai întâi constituită de subiect O astfel de combinație este deja dată ca fiind primară din punct de vedere logic și doar actul de judecată dezvăluie ceea ce este inerent structurii originale, nediferențiate, a unei posibile judecăți) În consecință, semnul distinctiv al teoriei judecății lui Bolzano constă în recunoașterea caracterului primordial al unității sintetice a subiectului și predicatului) Lăsând deoparte problema cunoașterii și posibilitatea de a constata o astfel de unitate în fiecare caz individual al săvârșirii unui act real, să ne întrebăm cum ar trebui gândit conținutul propoziției în sine "Mi se pare incontestabil", spune Bolzano, că fiecare propoziție, chiar și cea mai simplă, este compusă din părți cunoscute; ce nu este Că o astfel de ordine logică este într-adevăr inerentă construcțiilor lui Bolzano este evident și din următorul pasaj din Wissenschaftslelire - referindu-ne la întrebarea care parte, dintre cele trei pe care le-am evidențiat,

depinde în mod logic de cealaltă, Bolzano adaugă: "Wodursh ich mich nur bewogen gefunden, den Begriff einer Vorstellung an sich gerade so, wie er eben dar-gesteUt wird, zu bestimmen, ist eben nichts anderes, als der Begriff, den ich mir von Satzen und Wahrheiten an sich gebildet habe" W I,) Această teorie a judecății a fost adoptată de intuiționismul lui N Lossky) Ibid , Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE în propoziția actuală (cum cred unii) a unei anumite propoziții, pentru prima dată, părțile ei își găsesc aplicare, care sunt subiectul și predicatul și că aceste părți sunt deja conținute în propoziția însăși și dacă nu ar fi conținute acolo, nu au putut pătrunde acolo după Orice poziție este compusă din părți - așa este axioma teoriei judecății științei Aceste părți, formând unitatea "sensului", sunt între ele într-o legătură strict definită Mai mult, este o legătură inerentă "poziției în sine" În consecință, sarcina ulterioară de analiză a "poziției în sine" se reduce la dezvăluirea acelor conexiuni și relații interne care stau la baza oricărei judecăți *) Propozițiile extinse, pentru expresia cărora recurgem la propoziții întregi, nu pot ridica nicio îndoială cu privire la corectitudinea aserției că fiecare propoziție constă din părți Adevărat, după cum știm deja, atunci când analizăm conținutul unei "dispoziții", nu ar trebui să vorbim despre o propoziție reală, exprimată verbal Sinteza elementelor de judecată este dată mult mai devreme decât actul propriu-zis al rostirii și nu depinde deloc de acesta din urmă Sinteza este dată împreună cu elementele din construcția primară a "poziției în sine" Prin urmare, deși subiectul de considerare, strict vorbind, este doar acesta din urmă, întrucât vorbim despre sinteza conținutului, dar multiplicitatea părților expresiei sale verbale ne oferă un indiciu clar al prezenței unei sume compuse din mai multe părți) Prezența pozițiilor cu o expresie simplificată nu poate servi ca o instanță negativă împotriva opiniilor dezvoltate Să luăm orice propoziție simplă, cum ar fi suma latină În ciuda formei simplificate de exprimare prezentă în acest caz, totuși, o analiză mai atentă ne-ar putea constata că în acest caz avem o situație complexă, obținută din suma reprezentărilor simple De fapt, în cuvântul "sumă" este conceput nu numai simplul concept de ființă, ci și subiectul meu definit, care nu este exprimat verbal cu ajutorul "eului", ci este gândit în Ibid , p) W ibid) Ibid II, Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI adică, în cuprinsul acestei prevederi "Suma" nu este o ființă simplă, nedefinită, sau o ființă a nimănui, ci o indicație a ființei unui subiect destul de definit Aici încep să diverge conținutul, sensul enunțului și forma sa verbală Desigur, "suni" este doar un cuvânt, iar din punctul de vedere al exprimării verbale a oricărei poziții, am fi departe de a obține legătura dorită între elementele "poziției în sine" Dar dacă luăm din punctul de vedere al conținutului, obținem complexul în care forma verbală dă doar simplul *) Exemple de astfel de propoziții simplificate ar putea fi date fără numărare, dar încă una este suficientă pentru a clarifica situația în curs de dezvoltare De data aceasta să luăm cuvântul german "komm!" Și în acest caz, după cum vedem, ni se dă un singur cuvânt, astfel încât, din punct de vedere al gramaticii, nu poate fi vorba de nicio cantitate, de nicio complexitate Și fragmentarea în continuare a cuvântului ne-ar da doar sunete și litere, dar nu s-ar putea vorbi de o reprezentare a unui subiect binecunoscut, întreg Cum apare problema din punct de vedere al conținutului, sensul "poziției în sine" "Pe lângă conceptul de "venire", spune Bolzano, care este exprimat foarte clar aici, el (în cuvântul komm!) conține și conceptul de o datorie și, de asemenea, un subiect care trebuie să vină") Astfel, din punct de

vedere al analizei, din punct de vedere al conținutului, obținem o serie întreagă de concepte interconectate printr-o anumită ordine de relații Dar nu numai expresiile simpliste pot părea contrare științei, ci toate așa-numitele judecăți impersonale și existențiale Căci judecata este ceva complex, dar mai mult, este compusă din unitatea subiectului și predicatului Această sinteză, relevată în judecată, este fezabilă doar dacă aceste două momente sunt prezente ca principale Subiectul și predicatul nu sunt ceva secundar care intră în cunoaștere, în judecată, ci în sinteza lor se afirmă pentru prima dată unitatea judecății Propuneri impersonale, fiind la prima vedere fără) Ibid II,) W ibid II, Întrebări de filosofie, KN II b Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE subiectiv, ar părea complet de netrecut pentru știință În propoziții precum "ei spun că etc ", "este adevărat că etc " *) de parcă nu ni s-ar fi dat cu totul un subiect căruia să fie posibilă predicarea poziției exprimate în propoziție În sens strict, nu avem o judecată reală în acest caz, deoarece nu putem fixa subiectul *) Știința găsește o cale de ieșire dintr-o astfel de situație necondiționat de dificilă într-o interpretare particulară a propozițiilor impersonale În astfel de judecăţi, desigur, nu avem de-a face cu un subiect real; este înlocuit în judecățile de mai sus cu cuvintele simple "es" și "om" Dar nu se poate pune întrebarea în așa fel încât enunțul în sine, ca o serie de reprezentări, să devină subiect? Atunci am obține următoarea formă de judecată: ceea ce exprimăm în imaginația noastră are un sens real, sau propriul "obiect" îi corespunde) "Obiectivitatea" poate fi definită deocamdată ca realitate O reprezentare poate avea "obiectivitate"; aceasta înseamnă că îi corespunde o anumită semnificație în lumea obiectivului Astfel, de exemplu, judecata impersonală "este adevărat că etc" exprimă tocmai că o anumită propoziție care exprimă așa și cutare este adevărată Exact în același mod, se poate interpreta propoziția - "ei spun asta etc " Introducerea conceptului de "obiectivitate", i e căutând un obiect de exprimat, putem spune că de fapt există oameni care vorbesc etc Toate așa-numitele judecăți existențiale au același caracter, iar în ele poate fi adusă în prim-plan aceeași întrebare a "obiectivității" Da, aici, în judecăți existențiale, așa este prin excelență Întrebarea obiectului este pusă aici la baza întregii judecăți Deci, dacă în forma sa judecata existențială nu pare să satisfacă teoria judecății, în esență, *) Ibid II, § Exemplele lui Bolzano nu pot fi traduse în rusă Bolzano subliniază înlocuirea subiectului cu cuvintele "es *," man", de exemplu "es gibt eìn Sittengesetz", "man sagt, dass etc *) W ibid §) Pentru "obiectivitatea" în raport cu reprezentările, vezi capitolul "despre reprezentările în sine"* Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI din punct de vedere al "sensului" vine doar la salvare unde gramatica pare să stea în cale) Întreaga esență a conversiei judecăților impersonale în judecăți existențiale considerate aici etc , constă în faptul că propoziția însăși, judecata însăși, devine subiectul unei noi judecăți, secundare În acest caz, avem o întorsătură pur matematică a gândirii Ceea ce nu este dat în formula originală este introdus prin transformare în cercul conceptelor în discuție Subiectul nu este dat inițial; propoziție impersonală și este construită pe negația ei; dar atunci nici judecată nu există, întrucât o judecată este alcătuită cel puțin dintr-un subiect și un predicat Și teoria științei insistă mai mult pe natura complexă a fiecărei propoziții Pentru a ieși din situație, este suficient să recunoaștem că judecățile noastre, de fapt, sunt alcătuite din cele imediate, care se ocupă de realitatea însăși, și mediate, reflexive Cele doua, la rândul lor, sunt

împărțite în judecăți legate de judecăți directe și judecăți care au ca obiect "obiectivitatea" reprezentării Lăsând deoparte judecăţile secundare din prima categorie, putem observa imediat că aşa-zisele judecăţi existenţiale, la care se reduc la rândul lor toate expresiile impersonale, nu sunt altceva decât judecăţile din ultima categorie *) Situația este ceva complicat Fiind complexă, este suma acelor elemente care alcătuiesc întreaga judecată Dar acesta este doar rezultatul general obținut prin analiza de mai sus Am învățat până acum doar într-o formă generală că situația este ceva complicat; despre elementele în sine care alcătuiesc acest complex, încă nu știm nimic Analiza ulterioară se rezumă, în primul rând, la caracterizarea elementelor poziției separat, în ansamblu, și apoi sublinierea naturii conexiunii relației care se dezvăluie între aceste elemente) W II,) Ibid § "Obiectivitatea" nu înseamnă, desigur, în mod necesar un obiect real, actual Același lucru este valabil și pentru prevederea "es gibtft, care este auch bei Gegenstãnden gebrauchen, denen kein Sein in der Wirklichkeit zukkommen kann Ibid II, p $ * Biblioteca "Runivers" V NUTSUBIDZE Subiectul și predicatul sunt cele două puncte principale ale judecății; în relaţiile dintre ele se dezvăluie toată originalitatea teoriei judecăţii ştiinţei ştiinţei Dar acest lucru nu este suficient; începutul originalității este pus de caracterul subiectului și al predicatului însuși, care sunt departe de a fi înțelese de știința științei, așa cum este cazul în manualele obișnuite de logică Subiectul și predicatul nu sunt deduse pentru prima dată în judecată, ci se aflǎ într-o unitate primordială sintetică Judecata este în esență analiză Luați, de exemplu, următoarea propoziție: Dumnezeu este atotputernic Aceasta este cu siguranță o poziție dificilă; ce elemente ne sunt date în ea?' În primul rând, vorbim despre ceva sau despre cineva; în enunț există un obiect al enunțului În acest caz, este Dumnezeu Această poziție este atât de evidentă încât cu greu poate face obiectul unei dispute "Dumnezeu este atotputernic", spun eu, subiectul care judecă, și îmi devine imediat clar că conceptul de Dumnezeu stă la baza afirmației mele Prin urmare, este de preferat să numim acest concept "temeiul" (Unterlage) al judecății Acesta este subiectul despre care se face rostirea*) Dar toate acestea încă nu constituie o poziție: avem până acum doar obiectul enunțului, care poate fi folosit în rolul de subiect în analiza ulterioară Până acum, nu se vede Ce ne este dat în continuare la judecată? Să luăm același exemplu: "Dumnezeu este atotputernic" Nu vorbim pur și simplu despre Dumnezeu ca subiect al judecății, ci diferențiem și mai mult acest concept Ființa nu este un concept abstract, nu se poate vorbi de simplă ființă; diferența dintre Sein și So-seìn se rezumă la faptul că un concept al ființei este departe de a epuiza tot ceea ce trebuie stabilit cu privire la subiectele ființei Simpla ființă nu poate deveni obiect al judecății, deoarece niciun predicat definit nu i se poate predica conform conceptului său logic O astfel de predicare pune capăt ființei în general și o face o ființă determinată (Sosein) Și Dumnezeu, ca obiect al judecății, nu este o ființă abstractă în general Acest lucru este exprimat prin semnul atașat acestuia - "totputernic" Astfel, în poziție, sunt încă necesare două puncte: i) pre- i) W II, p Biblioteca "Runivers" BOLZANO ŞI TEORIA ŞTIINŢEI să aibă o judecată și) o anumită proprietate afirmată în raport cu acest subiect Prin urmare, Dumnezeu este un subiect general, iar "totputernicul" este atributul său Dar ne-am înșela profund dacă am presupune că întreaga analiză a poziției în sine s-ar putea termina aici Departe; Rămâne încă doar problema relației dintre subiect și predicat ridicată mai sus A exprima vreo

proprietate a subiectului judecății nu înseamnă deloc a epuiza orice judecată Pentru că analiza poate merge mai departe și se poate întreba care este relația dintre o proprietate și un obiect Ideea unui obiect și ideea unei proprietăți sunt departe de a epuiza posibilitățile celei de-a treia idei privind relația dintre primele două idei între ele Această a treia reprezentare, parcă, le îmbrățișează pe primele două, aducându-le într-o relație definită Aceasta este reprezentarea unei relații Arată că obiectul cu adevărat "are" proprietatea indicată, că proprietatea aparține cu adevărat obiectului "Așa stau lucrurile în situația "Dumnezeu are omnipotență", spune Bolzano, în care, pe lângă conceptul de Dumnezeu, ca subiect despre care tratează situația, există și conceptul de fântână proprietate cunoscută, și anume atotputernicia, ca atare (proprietăți) care este atașată acelui subiect și, în sfârșit, conceptul de nume (der Begriff des Habens)") Astfel, trei elemente epuizează complet conținutul oricărei propoziții: i) subiectul enunțului,) proprietatea obiectului și) relația de apartenență a proprietății la obiectul sau "numele" proprietății de către obiectul) Pe aceasta s-ar putea termina teoria "poziției în sine", dar de dragul completitătii prezentării teoriei științei științei, nu este de prisos) W II,) W II, -) Кратко и сжато выразилъ Болцано свой взглядъ такъ: "Mi se va admite că cu siguranță multe, dacă nu toate, propozițiile exprimă o anumită calitate a obiectelor cu care se ocupă; și despre acestea este evident că, pe lângă ideea a naturii pe care le-o atribuie, ele trebuie să conțină și propria lor idee, prin care amândoi sunt mai întâi conectați unul cu celălalt, adică o idee care apare , că obiectele considerate în propoziție au calitatea specificată în aceasta"- Ibid , стр al -lea Biblioteca "Runivers" Б, Н У ЦУ БИ Д Е a arunca o privire superficială în anumite puncte mai mult sau mai puțin legate de reproducerea de mai sus a vederilor lui Bolzano Conceptul de "nume" astfel dedus, care este o formă de legătură între subiect și predicat într-o hotărâre, are aplicație generală Adevărat, forma obișnuită de conectare a subiectului cu predicatul nu coincide cu o astfel de deducție În cele mai multe cazuri, nu folosim deloc acest formular Forma uzuală de legătură a subiectului cu predicatul se realizează prin verbul "este" Nu vom spune niciodată "Dumnezeu are omnipotență", ci "Dumnezeu (este) atotputernic" Această înclinație a activității noastre de judecată sfidează cu siguranță teoria lui Bolzano*); dar el însuși este înclinat să explice acest lucru prin incapacitatea noastră de a ne ridica de fiecare dată la înălțimea abstracției, prin tendința noastră de a gândi concret În loc să izolăm baza judecății și să-i predicăm un predicat abstract, "rămînem la semnul pentru concret; pentru abstract, fie nu formăm niciun cuvânt, fie, în cazuri extreme, îl caracterizăm prin combinarea mai multor cuvinte" *) În afară de astfel de variații psihologice, forma de judecată dezvoltată mai sus trebuie recunoscută ca formă generală de judecată de toate felurile Acestea vor fi așa-numitele judecăți categorice, ipotetice și disjunctive Fiecare dintre aceste forme de judecată poate fi tradusă în forma "L are B") Exact în același mod, toate abaterile aparente de la ordinea obișnuită pot fi reduse la o formulă, de exemplu, judecăți cu "nimic" ca subiect ("nimic nu este perfect în toate privințele") etc *) Cât despre propoziţiile negative, ele nu contrazic deloc învăţătura *) W II, p) Ibid II, i Trebuie atras atenția asupra faptului că la Isiso, într-un tratat de metodă matematică, Bolzano, enumerand diferitele tipuri de judecată, nu a folosit niciodată formula "A hat B", de exemplu i) ist eine Art von P-Notvendigkeitsurteile;) A kann sein eine Art von B:-

Moglichkeitsurteile și t e Pentru istoria dezvoltării și formării treptate a opiniilor lui Bolzano, această împrejurare nu este lipsită de semnificație) W II, , , cel mai bun i*/a k Emisiune Despre autocunoaștere C simplu / k , cel mai bun la " Mod de viaţă C simplu % k , cel mai bun ix / k " Despre îndatoririle unui creştin C simplu / k , cel mai bun la Emisiune Despre sărăcie C simplu / K , cel mai bun I*/ K " Despre avere C simplu, i k , cel mai bun k " Despre furie si invidie C simplu / k , cel mai bun la Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Emisiune Garduri " - smyreniy Ts prost / k , luchsh k " io Opyanstvѣ Ts simplu / k , cel mai bun și k " i Ovozderzhanii Ts simplu / k , mai bine % k " Persecuția, suferința și moartea Ts simplu / k , mai bine și k Doctor M Uspensky Despre răul fumatului Ts simplu % k , mai bine I /,* cop Viața Sfântului Macarie al Egiptului Ts k M Ilyina Mărturisirea unui bețiv Ts Prost și Krestyanin M Novikov Fraţilor ţărani Ts simplu k Marriot Pentru protectia animalelor C simplu k D Vendrov Vorakh și Bulanka C cel mai bine k Cântece ale Germaniei Emisiune i Sub tei C cel mai bine k " "" Regele pădurii C cel mai bine la E I Popov Geometrie nouă Cartea I C și r k M Mandoyka Ingeniozitate-ghicire C la D M Lavrov Influența băuturilor alcoolice asupra unei persoane C și k Roberts "Torpilă în pene" C ib k N Ragosa "Regele spinilor" C k Savigny "Divertisment științific" C k , numărul Seton-Thompson Cât trăiesc animalele? C io k V Dobrovolsky "Fotografie în direct" C , Grupul Margo Noua lucrare de ac Emisiune al -lea C k B Seifert Cum să faci singur un aparat fotografic C kop · Cercul profesorilor din oraș Experiență de predare la două clase junioare ale unei școli din oraș C k V Girsh-Zimina, E Ya Fortunatova și L K Shleger Să tăiem și să lipim Problema C la F Parker Suzzy și frații ei C k A A Zubrilin - În loc de gunoi de grajd, bani C la B V Wiener "Noi moduri de desfășurare a agriculturii de câmp în provinciile pământului negru de mijloc" C la A Iuşko "Despre bună îngrijire a oilor" C la M E Paternikov "De ce sunt dăunătoare semințele în agricultura țărănească și cum să le îmbunătățești" C la A I Kurakin "Creșterea pepenilor verzi" C la Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI A, I Vagin "Luncile noastre și cele mai simple modalități de a le îmbunătăți" C la Al lui Turba și importanța ei în agricultură C la Al lui Cum să creșteți randamentul cartofilor C la S Ya Cherevatenko "Despre cultivarea merilor" C k E K Kuzmichev "Cum țăranii obțin mai multe beneficii de pe urma inului" C la L N Tolstoi Conversația oamenilor inactiv C Prost / k Al lui Moartea lui Trofim Semenovici C simplu, i k , cel mai bun k Al lui Karma C simplu, i k , cel mai bun k Al lui Bătrân și meri C simplu / k I S Nikitin Portnoy și alții Ts simplu, i k Al lui Taras C simplu, i k , cel mai bun k Al lui Les C simplu, i k , cel mai bun k Al lui Plugar C simplu, i k , cel mai bun k Al lui negustor Ukhar C simplu i*/ k , cel mai bun k Al lui Divide C simplu, i k , cel mai bun k N V Gogol Căsătorie C cel mai bine k S T Aksakov Floare stacojie C cel mai bine k Eliza-Ozheshko Legături frățești C cel mai bine k Selma-Logerlef fiii lui Ingmar C simplu k θ Postupaev Cizme C simplu / k , cel mai bun La P Lobchevsky Volodia C cel mai bine la Al lui La alte persoane C simplu / k D Vendrov Fără un susținător de familie C simplu / k , cel mai bun i*/ k E Yahontov Khabard C simplu, i k , cel mai bun k Al lui fata lui Prachkin C simplu / k Al lui Lopar bătrân C simplu, i k , cel mai bun k Al lui Perla Adalminei C cel mai bine k Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova CCLXX Procesul-verbal al ședinței închise (cu invitați) din februarie · Ședința a fost deschisă la ora , în Sala de Consiliu a Universității, sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N D Vinogradov, în

prezența domnilor membri actuali: B N Babynina, B A Kistyakovsky, A V Kubitsky, D P Konissi, G A Rachinsky, V M Khvostov, G I Chelpanov, G G Shpett, A M Shcherbina, membru concurent al H P Foerster și oaspeți În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) Un terț vizitator al Societății, B V Yakovenko, a citit rezumatul sub titlu; "Semnificația interioară și semnificația istorică a filozofiei lui Salomon Maimrna") După o pauză, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat, pe lângă referent, următoarele persoane: A M Shcherbina, F A Steppun și L M Lopatin) În ultima parte a ședinței (fără invitați), a fost citit și aprobat procesul-verbal al ședinței precedente) S-a făcut un vot pentru membrii titulari propuși - P B Struve și A R Lednitsky Ambii au fost aleși în unanimitate) B V Yakovenko a fost propus pentru alegere ca membru cu drepturi depline (L M Lopatin, G I Chelpanov, N D Vinogradov, G A Rachinsky, A M Shcherbina) Ședința a fost suspendată la ora Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ CCLXXI Procesul-verbal al ședinței închise (cu invitați) din martie Ședința a fost deschisă la ora , în Sala de Consiliu a Universității, sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N D Vinogradov, în prezența domnilor membri titulari: B N Babynina, N P Korelina, I F Ogneva, П P Sokolova, G I Chelpanov, G G Shpett, A M Shcherbina, membri concurenți: A V Blomerius și H P Foerster și oaspeți În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) G I Chelpanov a citit un rezumat sub titlul: "Despre situația psihologiei în universitățile ruse") După o pauză, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat, pe lângă referent, următoarele persoane: P P Sokolov, H N Osipov, V K Khoroshko și L M Lopatin În partea închisă a ședinței, a fost votat B V Yakovenko, propus spre alegere pentru membri cu drepturi depline ai societății Candidatul a fost ales cu voturi la unu ' Întâlnirea a fost închisă la Va noaptea CCLXXII Procesul-verbal al ședinței închise (cu invitați) octombrie Ședința a fost deschisă la ora , în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N D Vinogradov, în prezența dl membri titulari: K * A Andreeva, I A Ilyin, V P Karpov, N P Korelina, Prinț E N Trubetskoy, G I Chelpanov, A M Shcherbina, B V Yakovenko și invitați În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: i) Președintele L M Lopatin a anunțat decesul membrilor de onoare ai Societății A Fullier și G E Struve și a membrului titular al Societății G F Sheripenevich și a făcut o scurtă descriere a activităților științifice și filozofice ale defunctului Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ La propunerea președintelui, adunarea a onorat memoria defunctului ridicându-se în picioare) Un membru cu drepturi depline al Societății, I A Ilyin, a citit un rezumat sub titlul: "The Basic Question of the Theory of Knowledge" După pauză, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat, pe lângă referent, următorul tei: B V Yakovenko, Prinț E N Trubetskoy, L M Lopatin, H N Aleksev și G I Chelpanov) În partea închisă a ședinței au fost citite și aprobate procesele-verbale ale celor două ședințe anterioare) Au fost propuși pentru alegere următorii membri titulari ai Societății: Dr V K Khoroshko și N E Osipov (L M Lopatin, G I Chelpanov și N D Vinogradov) și prof A N Severtsev (L M Lopatin, G I Chelpanov și prințul E N Trubetskoy) Întâlnirea a fost închisă la ora : CCLXXIII Procesul-verbal al ședinței închise (cu invitați) din noiembrie Ședința a fost deschisă la ora , în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N D Vinogradov, în prezența membrilor titulari: domnii K A Andreeva, B N Babynina, A I Bachinsky, П P Blonsky, P B

Gannushkina, N P Korelina, M B Krol, П P Sokolov, A N Filippov, G I Chelpanov, A M Shcherbina, B V Yakovenko și invitați În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) G I Chelpanov a citit rezumatul sub titlul: "Despre psihologia aplicată în Zap Europa și America") După o pauză, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat, pe lângă referent, N D Vinogradov și L M Lopatin) În partea închisă a ședinței s-a citit și aprobat procesul-verbal al ședinței precedente) S-a făcut un buletin de vot pentru cei propuși pentru alegerea membrilor cu drepturi depline ai Societății: V K Khoroshko, Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ H E Osipova și A N Severtseva Toți candidații au fost aleși (V K Khoroshko și N E Osipov - în unanimitate, A N Severtsov - cu voturi împotriva unuia) Întâlnirea a fost închisă la orele - CCLXXIV Procesul-verbal al ședinței închise (cu invitați) din decembrie Ședința a fost deschisă la ora , în Sala de Consiliu a Universității, sub președinția lui G I Chelpanov, cu secretarul N D B N Babynina, S N Bulgakov, I A Ilyina, V P Karpova, B A Kistyakov-skago, N P Korelina, S A Kotlyarevsky, M Yu Lakhtina, M K Morozova, I F Ogneva, G A Rachinskaya, П P Sokolova, A N Severtseva, V M Hvostova, A M Shcherbina, B V Yakovenko și oaspeți În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) La propunerea președintelui, ședința a onorat memoria defunctului membru titular al Societății, prof gr Kamarovsky) Membru de onoare și președinte al Societății prof L M Lopatin a citit un rezumat sub titlul: "Spiritualismul ca sistem monist de filozofie") După pauză, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat; pe lângă referent, următoarele persoane: V M Hvostov, S N Bulgakov, B V Yakovenko și V P Karpov ·) În partea închisă a şedinţei au fost propuşi spre alegere: a) membri titulari θ A Steppun (B V Yakovenko, S N Bulgakov, M K Morozova, G A Rachinsky, B A Kistyakovsky și I A Ilyin), c) membri-concurenți S V Zotov (L M Lopatin și N P Korelina) Ședința a fost închisă la / dimineața Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis ANUL PUBLICĂRII) LA REVISTA LUNAR ILUSTRATA PENTRU COPII "FAMILIE SI SCOALA" Revista este destinată în primul rând copiilor de vârstă mijlocie (- ani), care au încă puțin acces la reviste mai vechi care există la noi În același timp, "Familie și școală" își propune să se aplice în mod egal atât intereselor copiilor care studiază în clasele inferioare ale instituțiilor de învățământ secundar, cât și înțelegerii elevilor dintr-o școală publică elementară "Familie și școală" se compune din cărți lunare ale revistei și cărți separate ale "Bibliotecii de familie și școală" Fără a-și atrage abonații cu niciun fel de prime sau așa-zise aplicații gratuite, redacția "Familiei și școlii" acordă o atenție excepțională demnității interne a revistei în sine, selecției atentă a materialelor accesibile și distractive pentru copii și susținute într-o atitudine pedagogică, precum și la eleganta sa În acest din urmă scop, textul revistei este atent ilustrat cu desene executate artistic și, în plus, în fiecare carte sunt plasate imagini separate La "Familie și școală" participă: E A Bakunina, I A Belousov, E Volkova, G P Volodin, V A Goltsena, S G Grigoriev, S D Drozhzhin, IL P Infantiev, V T Kanelkin, A A Kizevetter, M P K N K K Koval, M P , N K Koltsov, I A Krukovsky, T N Lvov, Vl Lvov, I I Mitropolsky, I F Nazhivin, N Novich, Iuri Novoselov, K D Nosilov, Sergey Orlovsky, O P Runova, S I Rerberg, R P Rubinova, V Nevlin, R P Runova, V Nevlin , A Serafimovich, V D Sokolov, II P Sushkin, N D Teleshov, M V Tilicheeva, V N Kharuzina etc PREȚ DE ABONAMENT pentru cărți "Familie și școală" și pentru cărți "Biblioteca de familie și școală": cu livrare și expediere ruble cop

intr-un an Fără livrare la Moscova ruble În străinătate ruble Abonament pe șase luni p k (acceptat exclusiv în redacţie) Abonamentul fără livrare este acceptat la Moscova: în redacție, în biroul lui N Pechkovskaya și în librăria lui N Karbasnikov Redacția are seturi complete ale revistei pentru anii anteriori: , , și - ruble fiecare, - până la ruble k , anii - ruble fiecare Revista pentru a fost complet epuizată Abonamentul pentru continuă Un număr de probă al revistei este trimis de la redacție pentru trei timbre de șapte copecii gg profesorilor care doresc să citească revista primesc un număr de probă gratuit Abonații din afara orașului pot aplica direct la redacția revistei "Familie și școală": Moscova, str Goncharnaya, bld Editor-Editor Vl Lvov Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul AS" este deschis i¿"' la PE Jurnalul de zi cu zi "Probleme de psihiatrie și neurologie" cu atasament "Revizuire anuală a literaturii ruse despre psihiatrie și neurologie" Comitetul editorial: (psihiatrie) M Yu Lakhtin B I Semidalov C A Suhanov (neurologie) A M Grinshtein B E Dzerjinski M A Zaharcenko H N Yakunin Cei mai apropiați colaboratori: D E Abesalomov, Kh M Asvadu-Yov, L M Astaurov, L I Aikhenvald (Ufa), A M Irshubsky (Vilna), V A Vysheslavtseva, A O Geima-novich (Harkov), A A Govsev (Kiev), M S Dobrokhotov (Poltava), f M Dumashev, P A Ivantsova, A B Iozeoovich (Harkov), G I Iosifov, V V Kuprievich, Ya S Katsnelson (Smolensk), S D Karapetov, I I Karpachev, A M Kozhevnikov, E A Kopverysty), n S A Lyass, V I Lazarev (Kiev), O N Melikyants, M P Medvedkov (Saratov), N E Osokin (Saratov), A I Prusenko, A I Svirsky, N I Sklyar (Tambov), E Ya Snisarenko (Tver), D A Smirnov, A A Sukhov, N G Taranovich, S P Chernyshev L I Fainberg, A A Eitvid, A A Yudin Revista este publicată lunar în cantitate de coli tipărite Prețul abonamentului ruble intr-un an Adresa editorială: Moscova, str Krasnoselskaya, lângă podul Elokhovskaya, d Nr Tel - Editor M Yu Lakhtin Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE SCOALA si VIATA (al treilea an de publicare) Singurul ziar săptămânal socio-pedagogic cu suplimente lunare Abonamentul pentru este deschis Sarcina ziarului: unitatea strânsă a școlii cu viața și a familiei cu școala, dezvoltarea liberă a tuturor tipurilor de școli, de la cea mai înaltă la cea mai de jos În numărul de aplicații gratuite pentru , cel puțin de cuptoare sheet , include, printre altele, un tratat despre educația lui John Locke, o colecție de articole ale celui mai proeminent reprezentant al experimentului psihologia lui Stanley Hall și alte lucrări clasice, necesare nu numai pentru fiecare profesor, ci și pentru toți cei interesați de școală și educație Programul ziarului:) Articole despre: a) organizarea școlară și legislația școlară, b) teoria și practica pedagogică generală) Articole pe diverse probleme de educație și educație) Feuilleton, care caracterizează în principal viața interioară a școlii sau popularizează diverse aspecte ale cunoașterii) Imprimare prezentare generală) Cronica educaţiei; activitățile instituțiilor legislative, guvernamentale etc) Cronica vieții școlare în Rusia și în străinătate) Revizuirea literaturii speciale ruse și străine) Anunturi Acoperirea a tot ceea ce are legătură cu educația mentală, morală și fizică, școală și preșcolară, atât în Rusia, cât și în străinătate, este asigurată de cooperarea profesorilor, profesorilor din școlile secundare și inferioare, zemstvo și urban figuri, membri ai Dumei G şi ai Consiliului G , figuri de diverse comunități și organizații părinte La ziar participă următoarele persoane: prof M Aleksenko, H Alchevska", acad V Bekhterev, prof I Borgman, I Belokonsky, prof V Wagner, V Vakhterov, acad V Vernadsky, V Gerd, prof N Grdeskul, prof D Grim, prof V Danilevsky, Ya Dushkin, E Zvyagintsev,

prof P Kapterev, prof M Kapustin, prof N Karev, prof A Kizvetter, prof M Kovalevsky, acad A Koni, prof N Lange, A Lipovsky, N Lubenets, prof I Luchitsky, prof A Manuilov, P Milyukov, N Mihailov, prof A Nechaev, acad D Ovsyaniko-Kulikovski, F Oldenburg, A Ostrogorskiy, prof L Petrazhitsky, A Petrishchev, I Petrunkevici, prof A Nosnikov, A Prugavin, G Rossolimo, N Rubakin, M Stahovici, I Titov, D Tyakho-mirov, contele I Tolstoi, N Tulupov, prof G Khlopin, V Charnolusky, prof G Chelpanov, N Cehov, P Shestakov, A Shingarev, acad I Yanzhul și alții și de la oameni de știință străini: prof Rene Worms, Charles Gide, celebrul profesor de franceză Busson, de Greve, Thomassen și alții Redacția ziarului are corespondenți în diferite orașe ale Imperiului și din străinătate, și corespondenți speciali în Consiliul Local și Duma de Stat Prețul abonamentului Pentru un an m m Cu livrare si expediere rub frecați frecați Pentru elevii din școlile primare, sunt permise rate: la abonament, ruble și până la februarie, martie, aprilie și mai - frec Abonamentul este acceptat: în biroul principal, Sankt Petersburg, Kabinetskaya, satul Gubernsky Zemstvo, nr , în toate mail-tel carte magazin Anunțuri: O linie de nonpareil înaintea textului * k , în spate - k Editor G A Falbork Editori: N V Mashkov și G A Falbork Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Al treizeci și doi ani de publicare SE ACCEPTĂ ABONAREA pentru ON REBUS, o revistă științifică populară despre spiritism, psihism, mediumitate și misticism Trecerea în revistă și studierea unor teorii și fapte puțin cunoscute: telepatie, clarviziune, transmitere a gândurilor, personalitate divizată, obsesie, somnambulism, magnetism animal, hipnotism și spiritualism; izdѣdov în domeniul misticismului antic și al noii - teosofie, masonerie etc Probleme controversate ale științei și vieții Ies cel puțin , o dată pe lună în numere de la una la două coli tipărite Articolele sunt însoțite de desene explicative, desene și portrete, după caz Recenzii de cărți noi și vechi: sfaturi, clarificări și răspunsuri editoriale la solicitările și scrisorile abonaților Prețul abonamentului pentru un an ruble, timp de șase luni ruble, în străinătate pentru un an ruble Ppppipnz ppiiimzotpa * la Moscova: în redacția revistei - Arbat, satul Tolstoi (Tel -) IIiDiiliiiCI li|JrlPIlYluGI și L· și în toate librăriile din Rusia Ed -ed P A Chistiakov Abonamentul pentru este deschis la ziarul vrogresiv, rpshcheivvino-iolvtpvskaya și litvraturvy Regiunea Orenburg (Anul publicării VI) Orenburg, str Neplyuevskaya, satul Gorodisskago Ziarul își pune ca sarcină imediată slujirea principiilor sistemului constituțional pe principii democratice largi și dezvoltarea problemelor, atât generale, cât și locale, numai din acest punct de vedere ZIARUL VINE ZILNIC Prețul abonamentului: an - ruble, luni - ruble k , trei luni - ruble, lună - k Editor I N Turkestanov Editura E M Gorodissky Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru continuă iar abonamentul pentru continuă Hã revistă lunară literară şi politică "GÂNDIREA RUSĂ" Editor-editor P B STRUVE V Ya Bryusov participă permanent la departamentul de critică literară Profesorul-Academician V I Vernadsky ocupă cel mai apropiat rol la departamentul de științe naturale În , revista va fi publicată după același plan care a fost stabilit? în baza anului și a fost realizat în și cu participarea acelorași forțe literare În , printre altele, au fost și vor mai fi plasate următoarele lucrări de ficțiune: D S Merezhkovsky Alexandru I Roman I Gippius Țareviciul Roman O poveste din viața modernă V Ya Bryusov Altarul Victoriei Povestea secolului al IV-lea Boris Sadovskoi Regele mărului Povestea istorică Gavan Drama lui Stuken în traducere θ Sologub și A Chebotarevskaya Ayant-Bichenosets Tragedia lui Sofocle în traducere θ F

Zelinsky Poezii de V Ya Bryusov, I A Bunin, K D Balmont, A A Blok, Z N Gippius, N Klyuev și alții În același an au fost publicate, printre altele, următoarele articole: S A Andreevsky Sarcinile viitoare ale instanței N A Berdyaev Naționalism și antisemitism în fața curții conștiinței creștine V Ya Bogucharsky Uniunea Zemsky sau Echipa Sacra? S N Bulgakov La alegeri V I Vernadsky Din istoria ideilor L Ia Gurevici Despre operele artistice postume ale lui Tolstoi θ F Zelinsky Ideea răzbunării în tragedia și viața antică A A Kaufman Student rus în cifre A A Ki-zevvetter contele J V Rastopchin B A Kistyakovsky Organul Uniunii Zemsky "Cuvântul liber" și legenda despre acesta A A Kornilov Epoca Războiului Patriotic și semnificația sa în istoria modernă a Rusiei V A Maklakov Lev Tolstoi ca personaj public V A Obolensky Eseuri despre un fermă Rusia S* Patrașkin Iliodor I B Struve Cultura atorusă și particularismul ucrainean G N Timofeev M A Balakirev Prințul E N Trubetskoy Vechi și nou messionism național A I Shingarev Inițiativa legislativă a membrilor Dumei de Stat și ai Consiliului de Stat În plus, note jurnalistice ale lui A S Izgoev au fost tipărite în mod constant sub titlul general "Pe trecător", "Scrisori din străinătate" de către corespondenți străini obișnuiți, "Scrisori despre naționalități și regiuni" de diverse persoane, inclusiv "Probleme culturale și politice ale Siberiei" " N V Nekrasov Biblioteca "Runivers" ANUNTURI În cadrul departamentului "Materiale despre istoria literaturii și culturii ruse", printre altele, lucrarea inedită de tineret a lui I S Turgheniev, scrisorile sale către P Viardo, materiale pentru biografia lui L N Tolstoi ("Cazul jandarmului provincial Samara Direcția locotenentului pensionar Lev Tolstoi"), scrisori către K D; Kavelin Secțiunea "În Rusia și în străinătate" (Recenzii și note) a fost împărțită în secțiuni: I Politică, viață socială și economie II Literatură și artă III Mișcare filosofică IV Știință istorică V Religie și biserică VI Școala și educația VII Științe ale naturii VIII Afaceri militare și navale IX Necrolog Această secțiune conține recenzii și note de V Ya Bryusov, S N Bulgakov, P G Vinogradov, L O Gershenzon, Rve Gil (tradus din manuscris), T F Belinsky , A S Izgo-v, A A Kizevetter, Anton Krainyago, P Ya Ryss, A N Savin, P B Struve, Prințul N Trubetskoy, S L Frank, V V Khizhnyakov, G N Shtilman, A S Eliasborg și K A Erborg În "Revista critică" a "Gândirii ruse" pentru , au fost plasate o serie de recenzii despre cărțile rusești și străine (single și consolidate) din toate ramurile cunoașterii și o prezentare generală a întregii literaturi ruse (cărți și reviste) de istorie generală a fost dat (ed D N Egorova) "Revista critică" a fost însoțită de o listă aranjată sistematic a tuturor cărților nou publicate în limba rusă CONDIȚII DE ABONARE! Cu ven și pųrɵs An luni luni luni in Rusia p Și r k p k p k Dincolo de margine " " " " " " " Timp de o lună doar pentru nerezidenți în interiorul Rusiei p k Prețul unei camere separate de vânzare I p k Se acceptă abonament și se realizează vânzările cu amănuntul ale revistei №№ din Moscova: în departamentul biroului revistei - C în afara v-Vrazhek, , apt (S V Lyetsova), în librăriile "Obrazovanie", M O Volf și N P Karbaenikov, în biroul lui N N Pechkoveka; în Sankt Petersburg - în biroul principal: str Nyustadskaya, (lângă Gara Finlanda) - la librării a lui N P Karbaenikov, M O Volf și cartea "Legea"; la Varşovia - în carte magazin H P Karbaenikov; la Kiev - în carte magazin N Ya Ogloblin "Trud"; la Odesa - în librărie "Trud", "Odesskaya Novosti " și "New Time"; în Saratov - în librărie "New Time"; la Harkov - în carte magazin Dreder; în Baku - în carte magazin "Angajat" Recepția anunțurilor la Moscova la M D Turubinder, th Tverskaya-Yamskaya, , apt Tel - Scrisorile,

manuscrisele și copiile de recenzie trebuie trimise exclusiv la noua adresă a redacției din Sankt Petersburg, Nyustadskaya, Redactorii îi întreabă pe domnii abonații să anunțe cu promptitudine sediul central cu privire la fiecare schimbare de adresă, anexând k mărci * Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul la este deschis pentru ' jurnal:') "YOUNYA RUSIA" ("CITIREA COPIILOR"), revistă lunară ilustrată pentru familii și școli ANUL - DE EDITARE · În anul p k fără expediere, ruble cu expediere, în străinătate p Revista este permisă a fi eliberată, prin abonament prealabil, în biblioteca elevului a instituțiilor de învățământ secundar, din oraș, conform Regulamentului din , în școli și în sălile de lectură și bibliotecile publice gratuite În , revista "Tânăra Rusia *" ("Lectură pentru copii") oferă tuturor abonaților: CĂRȚI LUNAR, care includ: a) povestiri, nuvele și basme; b) poezii; c) eseuri și biografii istorice; d) articole științifice populare e) fotografii realizate din portrete ale unor oameni remarcabili, din picturi ale artiștilor celebri etc Povești:) Ataman cenușiu) Ultima vânătoare a lui Serago) Scooping wilds Traducere din engleză V Gatsuka Cu desene II Povestea unei vieți (Thomas Edison) L Kargintseva, III Călătoriile lui H M Przhevalsky, G E și M E Grum-Grzhimailo S Pokrovsky IV Culegere de poezii selectate de A M Zhemchuzhnikov, S Ya D IL Tikhomirova,) LvdagogmvsEii ypi", revista pentru educatori si profesori populari ANUL - DE EDITARE - p k fără expediere, ruble cu expediere, în străinătate p Revista este publicată de ori pe an, în cărți de până la coli PREȚUL DE ABONAMENT pentru ambele reviste este de ruble timp de un an cu transport, fara transport /p Librări concesiune °/ · ADRESA EDITORIALĂ: Nr , B Molchanovka, Moscova Abonamentul este acceptat și în toate librăriile cunoscute nah * Taxă pentru reclame în revistele "Rusia tânără*" și "Listok pedagogic"*: ruble pe pagină, * ruble pe pagină, ruble pe pagină pentru Vya paginile rub , Editura E N Tikhomirova Editor D I Tihomirov Sub jurnalul "Tânăra Rusia" și "Listok pedagogic" a organizat o carte Edițiile ny'sklad' ale lui D I Tikhomirov:) Biblioteca pentru familie și școală;) Biblioteca profesorului; *) Manuale de D I -Ti^OMirova · ' Catalogul este trimis gratuit la cerere Biblioteca "Runivers" VOLUM ÎN LENIA DESCHIS! ABONAREA la "Buletinul Teologic" , anul (Douzeci și doi de ani de publicare) În , Academia Teologică din Moscova va continua să publice Buletinul Teologic* pe aceeași bază, după următorul program: I Opere ale Sfinţilor Părinţi în traducere rusă (Sf Maxim Mărturisitorul) II Cercetări originale și articole despre științe teologice, filozofice, istorice și sociale III Din viața modernă IV Cronica vieții academice V Bibliografie, recenzii şi critici ■ > VI Suplimente în care vor fi publicate, cu paginare separată, lucrările unor reprezentanți de seamă ai vieții bisericești din trecutul ei apropiat VII Protocoale ale Consiliului Academiei pentru Din va începe în "B ÎN " Traducerea lucrărilor Sfântului Maxim Mărturisitorul Ca anexă la jurnalul Buletinul Bogoslovski * , abonaților săi din li se va oferi PARTEA A V-A ȘI A ȘASEA Profesor de creație Efrem Sirul Tuturor abonaților li se va trimite gratuit o broșură de către Prof D t Golubinsky - Ghid de Pascal În plus, în redacție rămâne un număr limitat din publicațiile de mai jos, dintre care una poate fi trimisă gratuit, la îndrumarea abonatului Aceste publicații sunt după cum urmează: °, Prof -Progpier A V Gorsky, - Cuvinte °, Despre Antihrist °, Sf Leon, Papa al Romei °, Index la revista "Buletinul Teologic"*, primul deceniu - , Prețul abonamentului pentru "Mesangerul lui Dumnezeu"* împreună cu aplicația și părți din lucrările lui Ven Efrem Sirul opt ruble cu poștă Notă Transportați șapte ruble, în străinătate

- zece ' Este permis un abonament la jurnal fără anexă (prețul este de ruble) Rata pentru doi termeni este permisă: la abonament ruble iar la iulie, ruble; pentru cei care s-au abonat la jurnal fără un plan de rate al aplicației: la abonare frecați iar la iulie, ruble Pentru schimbarea adresei copeici Notă Abonații Buletinului Bogoslovski* din toate edițiile editoriale beneficiază de o reducere de până la %, în funcție de mărimea comenzii Jurnalul "Adăugiri la publicarea lucrărilor Sf tați în traducerea rusă * pentru anii disponibili este trimis abonaților cu reducere ôO ° / o cu prețul ka > alog Adresa redacției: Sergiev Posad, provincia Moscova, în redacția Buletinului Teologic * Preotul editor Pavel Florensky Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE DESPRE EDIȚIA REVISTEI "V RA și RATIUNEA" în Revista Credință și Rațiune intră în al XXX-lea capitol al existenței sale conform programului său anterior și cu fosta sa direcție teologică și filosofică științifică și apologetică Chemat să slujească sub steagul ortodoxiei, patriotismului și poporului rus, ea va rămâne fidelă direcția sa în Prețul pentru o publicație anuală în Rusia este Yur , iar în străinătate ruble cu redirecționare Nu este permisă plata în rate în bani uplamm Abonamentul este acceptat la Harkov: în redacția revistei "Credință și rațiune" la Seminarul Teologic din Harkov, în filialele Harkov ale "Noului Timp", în toate celelalte librării din Harkov și în biroul "Provincialului Harkov" Vedomosti"; la Moscova: în birourile ѣ N Pechkoveskaya, linii Petrovsky, în librăria lui I D Sytin, în Sankt Petersburg: în librăria Tuzov, Gosti, dv , nr În alte orașe ale Imperiului, abonamentul la revistă este acceptat în toate birourile cunoscute ale New Time Redacția vinde: Culegere de cuvinte și discursuri a Înaltpreasfințitului Arseni Arhiepiscop de Harkov și Akhtyrsky, rostite în diferite locuri ale ministerului său Prețul pentru șapte cărți este de șapte ruble cu poștă Toate veniturile nete merg conform voinței Înaltpreasfințitului Părinte, Arhiepiscopul Arsenii, în favoarea Societății de Asistență pentru Elevii Nevoiași a Seminarului Teologic din Harkov Al patruzeci și opta an de publicare "Astrahan Listok" va fi publicată în sub ediţia anterioară şi cu aceeaşi componenţă de angajaţi permanenţi REclame din provincii: Nijni Novgorod, Kazan, Simbirsk, Samara și Saratov și din Teritoriul Transcaspic și Caucaz, precum și anunțuri de la guvern, birouri bancare, căi ferate și ziare sunt acceptate direct de redacție (Malo-Demid , sob D), cu toate acestea altele exclusiv de către Oficiul Central al lui L și E Mötzl și Co (Moscova, Myasnitsk , satul Sytova) Taxă pentru reclame din linia minionă: înainte de text copeici, după text copeici Pret abonament cu transport: an- frecții copeici, Va ani-S rub copeici, luni- ruble, lună- rub Actor-editor roșu V I Svdabitsekiy Biblioteca "Runivers" ANUNTURI, Abonamentul pentru este deschis XXIV editii pe revista XXIV editii "VSTNIK EDUCAȚIE" Revista își stabilește ca sarcină clarificarea problemelor educației și educației pe baza științei pedagogie, în spiritul societății, al democrației și al liberei dezvoltări a individului În acest scop, revista urmărește dezvoltarea ideilor pedagogice, starea actuală a educației și educației în Rusia și în străinătate și oferă feedback cu privire la cărți noi de pedagogie, științe naturale, științe sociale, cărți pentru copii și altele În plus, revista conține articole de știință de popularitate despre diferite ramuri ale cunoașterii și artei, eseuri literare și pedagogice, povești, memorii și așa mai departe La revista participă: Doctor în Filosofie V Henri (Victor Henri), Yu I Aikhenvald, A D Alferov, prof Dr D D Bekaryukov, acad V M Bekhterev, Yu A Bunin, acad I A Bunin, Yu A Veselovsky, pr -asoc A V Gorbunov, O G Grigoriev, A E

Gruzinsky, A G Da-ugh, E A Zvyagintsev, Dr V E Ignatiev, prof N A Kablukov, prof I A Kablukov, prof M M Kovalevsky, P S Kogan, prof H M Kulagin, E I Lozinsky, A I Lototsky, Pr -Asoc P I Lyublinsky, S P Melgunov, prof I I Mechnikov, H F Mihailov, prof A P Nechaev, N M Nikolsky, acad D N Ovsyaniko-Kulikovsky, prof I G Orshansky, G Rokov, S F Rusova, P N Sakuliya, Pr -Asoc E D Sinitsky, L D Sinitsky, S G Smirnov, N V Speransky, V I Syromyatnikov, V Ya Ulanov, G A Falbork, prof A t Fortunatov, L B Khavkina-Hamburger, V P Khoprov, V I Charnolusky, N V Cehov, Prinț D I Shakhovskoy, prof F F Erisman, Dr Vl I Yakovenko, E N Yanzhul, acad I I Yanzhul și mulți alții Revista este publicată de ori pe an (în lunile de vară revista nu iesi); în fiecare carte a revistei există mai mult de de coli tipărite Prețul abonamentului: pe an fără livrare б ruble, cu livrare și expediere ruble, în jumătate de an ruble; cu expediere in strainatate p k ; pentru persoane insuficiente, pretul pe an cu si fara livrare este de p Zemstvo, societăți de autoguvernare a orașului, renovatori și profesori, în timpul abonamentului, sunt mai mult de exemplare de °/ semnătură, iar la abonament de exemplare - în % Aceste concesii se fac sub condiția indispensabilă de a trimite bani direct la redacție Taxă pentru reclame în revistă: de ruble pe pagină și ruble pentru o jumătate de pagină Se acceptă abonamente: în biroul redacției (Moscova, Arbat, strada Staro-Konyushenny, casa nr), în toate instituțiile poștale și telegrafice poștale și în toate librăriile mari gg Nerezidenții sunt rugați să contacteze direct editorul Editor-editor Dr H F Mihailov Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE "ZARYA DE SUD" Un mare ziar politic, social și literar Fondat de P G GESE Editor L Da Yefimovici, Izd T-v^vdidѣla "Yujn Zarya" Participarea la ziar: Membru Gosud Dumy A M Aleksandrov, S Balabuha, N Bykov, Voskresenskii, L Georgievici, A Efimovici, A Demidov, Georgy Zarnitsyn, Vl Karpov, I Korin, Little-Little, L Magnichy, N Novitsky, Samsonov, A A ta Intrând în cel de-al optulea an de apariție, ziarul va fi publicat după același program, cu aceeași direcție politică și socială, care l-a plasat invariabil printre organele progresiste ale presei Condiții de abonament cu livrare și expediere: Pentru an ruble, luni ruble k , m p , m p k , m p , m p k , m p , m p k , m p k , m p k , m p k , m k Pentru profesorii naționali la sută, concesii Anunțurile din străinătate, din Sankt Petersburg, Moscova și regiunea Privislyansky sunt acceptate prin Trading House L și E Mötzl and Co Din alte locuri direct în biroul "Zoriilor de Sud" Yekaterinoslav, str Upornaya, Shabada, Telefon - Din Comitetul Director al celui de-al XIII-lea Congres al Naturaliştilor şi Medicilor Ruşi, care va avea loc în perioada - iunie în oraşul Tiflis Se aduce la cunoștința tuturor celor care doresc să ia parte la lucrările Congresului în calitate de membri ai acestuia că toate informațiile necesare despre viitorul Congres, precum și "Regulile" Congresului, formele de foi de semnătură și informații despre excursiile planificate în timpul Congresului ѣzda, pot fi obținute de la Comitetul Administrativ al Congresului (Tiflis, Biroul Administratorului Districtului Educațional Caucazian), pentru care trebuie să vă raportați adresa la Comitetul Director Biblioteca "Runivers" ANUNTURI ȘI ABONAMENT ACCEPTAT pentru - la revista lunară (organul reformei educației și educației) "EDUCATIE GRATUITA editat de I Gorbunov-Poeadov (Anul publicării al șaselea) Pentru profesori și părinți din mediul urban și rural Scopul jurnalului dezvoltarea întrebărilor despre o astfel de educație și educație, care se bazează pe autoactivitate, pe satisfacerea nevoilor gratuite ale copiilor și tinerilor și pe munca productivă, ca bază necesară vieții Programul

jurnalului) Articole pe probleme de educație mentală, morală și fizică, educație și autoeducație;) din viața familială, școlară și socială din punct de vedere al intereselor creșterii și educației;) despre maternitatea și creșterea copilului în primii ani de viață;) pe probleme de protejare a copiilor împotriva cruzimii și exploatării;) privind inițiativele educaționale gratuite pentru populația activă;) pentru munca manuala (agricol, artizanat etc);) prin natura, vizitarea obiectivelor turistice, organizarea de excursii etc ;) pe probleme de igiena copilăriei și tinereții;) "Din cărți și viață*: o recenzie a revistelor!, cărților și ziarelor pe probleme de educație și educație; lOj corespondența dintre persoanele interesate de problemele educației și reformei educației;) întrebări ca răspuns la cititori;) Bibliografie Colaboratori ai revistei: E M Byom, I A Benevsky, Dr G M Berkheim, IK Biryukov, Dr A S Butkevich, prof Yu N Vagner, V M Velichkina, K N Vonttsel, M V Veselovskaya, Yu A A Trombakh, H N Gusev, A G Dauge, Dr A Defnova Yarmolenko, E; A Dunaeva, U N Durydin, II I Jivago, A U Zlenko, A S A Kabanov, O V Kai-danova, acad N A Kasatkin, M V Kistyakovskaya, N S Kirichko, A Kigaev, M M Klechkovsky, A N Konshin, P V Krotkov, II Krupskaya, S A Levitsky, V I Lukyanskaya, Yu • skii, A P P"chkonsky, O V Poletaeva, E I Popov, S A Pervukhin, A B Petrishchev, V V Petrov, S A Neredkii, A S Kh Fortunatov, K A Fortunatov, A M Hiryakov, G G Cherkezov, S G Chefranov, E I Chizhov, S T Shatsky, L K Schlger, Dr A Shklrvan etc În - , în Free Education * vor apărea o serie de articole care conțin o descriere a cadrului și activităților Pred "" în afara școlilor din Europa și America, articole care descriu} munca înainte de "în afara" școlilor din Rusia, articole publicarea de noi metode de școlarizare, articole despre familie și educația timpurie (grădinițe, etc), articole despre coeducație, educație sexuală etc , etc În general, sarcina permanentă a revistei va fi în continuare acoperirea principalele probleme ale educației și furnizarea profesorilor și părinților cu instrucțiuni practice pentru munca lor cu copiii Taxa de abonament: timp de an cu expediere ruble, timp de șase luni - I p k , fără livrare la Moscova p k , în străinătate p k Pentru profesorii din mediul rural pentru an ruble, pentru luna - I p II nch'-Bruevich, V N Bochkarev, A I Braudo, N 'L Brodsky, V Ya Bryusov, prof V P Buzeskul, I P Belokonsky, Pr -Conf univ II P Vasilenko A M Vasyutinskiy, G K Veber, Yu A Veselovsky, S B Veselovsky, post acad A N Veselovsky, prof S A Vengerov, prof P G Vinogradov H P Cireș către prof R Yu Vipper, M L Vishnitser, E N Vodovozova, V V Vodovozov, V P Volgin, Ch Vѣtrinsky, L I Galbershtadt, M O Gershenzon, A A Gpzetti A E Gruzinsky, S M Goryaipon, G P Georgievskiy, A A Golombievskiy, prof univ Yu V Gotye, prof I M Grevs, prof E D Grimm, prof I M Gromoglasov, prof M "S Grushevsky, H Gubsky, acad M A Dyakonov, prof M V Dovnar-Zapolsky, S O Dolgov, Pr -Conf univ D N Egorov, prof A E Efimenko, prof V A Zeleznov, prof P A Zabolotsky, R V Ivapov-Razumnik, I I Ignatovici, I N Ignatov, prof I A Ilyin, A K Kabanov, B V Kallash, A I Kalishovskiy, pr -asoc L P Karsavvn, prof N I Karev, N P Kashin, ppof A A Kizevetter, prof M M Kovalevsky, L S Kozlovsky, priv - ots I S Kogan, D G Konovalov, și och acad Koni, N N Kononov, A A Kornilov, V G Korolenko/ S A Knyazkrv, prof S A Korf, E t Korsh, academician N A Kotlyarevsky, I M Krasnoperov, prof A E Krymsky, K S Kuzminsky, pr -asoc M Kulisher, criv -docent NK Kulman, acad A S Lappo-Danileyasky, I O Levin, N O Lerner, M K Lemke, V Ya Lind, prof I V Luchiiki i, E A Lyatsky, A t Luten, A S Lykoshin, prof A A Manuilov, V M Mendelson, D S Merezhkovsky, academician V t Miller, B L Modzalevsky, P V Mo-kievskiy, IL Muratov, V A Myakotin, V P Obninskiy, acad D N Ovedniko Kudosovsky,

V PPP Olpev, A V Oreshnikov, M A Ostrovskaya, V I Pertsev, prof D M Petruşevski, pr -conf N K Piksanov, E K Pimenopa, Pr -Conf univ V I Picket, M N Pokrovsky, prof M M Pokrovsky, K V Pokrovsky, T I Polnor, S V Prkopovich, A S Prugavin, prof M I Rostovtsev, V A Rozenberg, prof M N Rozanov, I S Ryabinin, Nriv -Conf univ V I Romanov, N S Rusanov, V I Saitov, prof A P Savin, A t Salikovsky, S G Svatikov, K V Sivkov, H P Sidorov, prof În V Sipovekiy, V M Spasskaya, N V Speransky, I M Solovyov, A I Stankevici, V E Stepanova, prof F Sumts< vb, pr -dec B I Syromyatnikov, prof M N Speransky, Pr -Conf univ E I Tarasov, prof E V Zarl, prof univ S t Fortunatov, I M Kheraskog, prof M M Hvostov, A A Cebyshev, pr -asoc S K Shambinago, Prinț D și Shakhovskoy, acad A A Şahmatov, I I Shits, П E Schegolev, prof E N Shchep-'kin, giriv -docent A I Yakovlev, prof N N Fvrsov, priv , Conf univ V M Friche, V Ya Yanchuk și colab Termeni de abonament: χ(tm)*íρ'í ·'"'!Γ°" • Se acceptă abonament: la Moscova:) în biroul revistei (Tverskaya, d Nr);) în biroul tipografiei T-va I D Sytin (str Pyatnitskaya);) în departamentul de publicații cu abonament al lui T-va I D Sytin (Kuznetsky Most, Dr Prince 'Gagarin);) în toate magazinele de vânzare cu amănuntul ale T-va I D Sytin; în Sankt Petersburg și în alte orașe din departamentele T-va I D Sytin, precum și în depozitul de carte "Provincia" Sankt Petersburg (Stremyannaya,) Adresa editorială: Moscova, Znamenka, , ap Recepție în afaceri: marți și sâmbătă de la la Editor-editor S P Melgunov Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Este acceptat abonamentul pentru * pe jurnalul Societăţii Orientaliştilor Ruşi VSHNIK NZII IV* an de publicare În , Vestnik Aziya va fi publicat lunar (cu excepția a două luni de vară) în cărți cu dimensiuni cuprinse între și coli tipărite fiecare Programul jurnalului: viața socială, cultură, politică, economie, istoria Orientului Îndepărtat; dezvoltarea comunicării culturale între Rusia și popoarele din Orientul Îndepărtat TAXA DE ABONAMENT: pentru un an ruble, pentru / an ruble Într-o vânzare separată, prețul este de copeici nr Membrii societății care au achitat integral cotizația de membru li se trimit revista gratuit Adresa editorială: Harbin, Bolshoi Prospekt, Adunarea Căilor Ferate, Societatea Orientaliștilor Ruși Abonamentele și anunțurile sunt acceptate și în redacția ziarelor "Harbinskiy Vestnik" și "Yuan-dung-bao", în librăria lui I T Shchelokov, precum și în contrapartidele locale și metropolitane ale presei Abonamentul pentru - ani la revista Sobremeknaya Psychiatry este deschis Al șaptelea an de publicare Comitetul editorial și de publicare al revistei include: N A Alfeevskii, D A Amenitskii, L V Blumenau, P P Brukhanskii, P N Vakovskii, I N Vvedenskii, N A Vyrubyiv , V M Hakkebush, V M Hakkebush, V G G G O Gurevich, S N Dividendov, S F Dmitriev, V N Ergolskyi, E K Johanson, Yu V Kannabykh, Ya S Katsnelson, П P Kashchenko, P D Maksimov, H E Osokyn, A I Pisniachevskii, L A Prozorov, S A Preobrazhenskii, P I Raste-gaev, G V Reitstsy, V V Radkevich, S Seriiəvskii, B N Sinany, S S Stupin, G A Ya S Şovici, G A Ya , T I Yudin Revista "Modern Psychiatry" este dedicată tuturor problemelor de psihiatrie teoretică, clinică și socială Revista din va fi publicată lunar în cărți în cantitate de până la cinci coli tipărite Datorită creșterii volumului revistei, taxa de abonament în va fi mărită la zece ruble pe an Prețul unei cărți separate este de ruble Abonamentele se acceptă la biroul redacției Psihiatriei Sovremennaya (nr , Bulevardul Novinsky, Moscova, tel -) și la toate librăriile condiții de aplicare directă la biroul revistei: ruble pentru abonament și ruble până la iunie și ruble până la octombrie Articolele în colete la comandă se solicită a fi trimise la adresa redacției Editorii își

rezervă dreptul de a face unele abrevieri în articolele trimise Autorii articolelor originale publicate în revistă primesc gratuit de reeditări Despre toate cărțile trimise la redacție se tipărește un anunț în cea mai apropiată carte a revistei Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Din , Moscova va publica Buletinul Juridic Jurnalul Societății de Drept din Moscova, publicat cu asistența Societății de Drept din Sankt Petersburg și a Societății AI Chuprov pentru dezvoltarea științelor sociale Sarcina Buletinului Juridic este de a contribui la dezvoltarea problemelor teoretice și practice ale jurisprudenței În stabilirea acestei sarcini, redactorii Buletinului Juridic pornesc de la convingerea că în viața popoarelor de cultură dreptul are o importanță capitală: atât bunăstarea materială, cât și ordinea vieții interioare, precum și puterea externă a popoarelor depind în mare măsură de statul de drept care predomină în rândul unui anumit popor și de simțul dreptății care îl inspiră Să contribui cât mai mult posibil pentru a asigura că legea dobândește o poziție de lider și în viața țării noastre natale va fi scopul Buletinului Juridic, pe care îl va realiza cu mijloacele de care dispune - prin dezvoltarea științifică a problemelor juridice Redatorii Buletinului Juridic sunt ferm convinși că dreptul are un rol independent în viața publică și, în consecință, și, de asemenea, datorită cerințelor metodologice, lucrările științifice pe probleme de drept ar trebui să se desfășoare în mod autonom; în același timp, având în vedere interacțiunea neîndoielnică a dreptului și a altor factori sociali, jurisprudența științifică trebuie să mențină o legătură cu restul științelor sociale Prin urmare, Societatea de Drept din Moscova, lansând la publicarea "Buletinului juridic", a obținut sprijinul nu numai al Societății de Drept din Petersburg, ci și al Societății care poartă numele A I Chuprov; comitetul editorial al "Buletinului juridic" include un reprezentant ale acestui ultim articole pe probleme sociale și economice Astfel, și în acest caz, noul Buletin Juridic va urma tradițiile vechiului Buletin Juridic "Buletinul juridic" va fi publicat cu participarea strânsă a lui A S Aleksev, M M Vinaver, A E Worms, N V Davydov, N M Zhdanov, I A Kistyakovsky, M M Kovalevsky, A A Manuilova, V D Nabokov, generalul Polyv, N Novgorod, N Kistyakovsky Deocamdată, Buletinul Juridic va fi publicat în valoare de patru cărți pe an - în februarie, aprilie, octombrie și decembrie în cantitate de până la coli tipărite Cărțile sale vor fi formate din trei secțiuni: I Departamentul de articole ştiinţifice II O revizuire juridică dedicată problemelor actuale ale vieții juridice, cu o atenție deosebită practicii judiciare III O recenzie literară, în care, dacă este posibil, toate cărțile rusești nou publicate despre jurisprudență și științe sociale vor fi notate și evaluate Protocoalele Societății de Drept din Moscova și ale Societății A I Chuprov vor fi tipărite în anexele la cărțile Buletinului Juridic Prețul abonamentului pentru Buletinul juridic: pentru un an - ruble, pentru jumătate de an - ruble Prețul fiecărei cărți într-o vânzare separată este de ruble Abonamentele sunt acceptate la redacția și biroul revistei "Yurydicheskiy Vestnik" din Moscova, B Levshinsky der , bld , apt Editor B A Kistyakovsky Editura Law Society sub Împărat Moscova universitate Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU ca revistă lunară literară, politică și științifică BOGATIA RUSIA, publicat de Vl G KOROLENKO Prețul abonamentului cu livrare și expediere: timp de un an ruble, timp de luni - ruble k ; timp de luni - ruble; pentru lună - k - Cu ramburs la livrare carte separată p k -Fără "livrare: timp de un an- ruble; timp de luni - p În străinătate: timp de un an - ruble: nu luni -

ruble; timp de lună - p (Concesionare la librării la abonamentul imediat pe un an - de copeici) Acceptarea abonamentului: în Sankt Petersburg - în biroul revistei, str Baskova, , la Moscova - în departamentul de birouri, Bulevardul Nikitsky, , Moshkina; în Odesa - în librăria "Odessa Novosti" - Deribasovskaya, ; în magazinul "Trud" - strada Deribasovskaya, Biblioteca "Runivers"